

W W W . J U R I S T K O N T A K T . N O

JURIST

■ NR 8 - 2015

■ 49. ÅRGANG

KONTAKT

Forfatter og samfunnsdebattant Amal Aden

Ber jurister stå opp for ytringsfriheten

Dataangrep rammer jurister // Ungdomsstraff iverksatt
Høyesteretts frimerke // Castbergske barnelover 100 år

www.juristkontakt.no

INNYDRAKT

**Intropris
til nye og
gamle kunder
ut året!**

**Ved annonsering
på vårt jobbmarked
når du flest jurister!**

Bestill netteksponering av din neste stillingsannonse nå!

kr 5 000,- + mva. ut 2015

Prisen inkluderer

- nyhetsbrev hver 14. dag til ca. 20 000 medlemmer
- eksponering på www.juristkontakt.no og www.juristforbundet.no

PS! Ved annonsering i papirutgaven av Juristkontakt er netteksponeringen alltid inkludert i prisen.

**JURIST
FORBUNDET**

TA KONTAKT I DAG

Per-Olav Leth – 07 Media
Mobil: +47 918 16 012
e-post: perolav@07.no

Innhold

- 6 Informasjonssikkerhet
- 16 Siden sist
- 18 Høyesterett på frimerke
- 20 Praksisplasser
- 22 Quick-saken
- 24 Ungdomsstraff
- 28 Aksjeeierregisteret
- 32 Amal Aden
- 35 Rettssikkerhetsprisen
- 38 Dommernes uavhengighet
- 40 Barns rettigheter
- 43 Gransking av varslersaker
- 44 Søker ny justitiarius
- 46 Castbergske barnelover
- 48 Nye politiledere
- 52 Arbeidslivet
- 54 Doktorgrader
- 55 Curt A. Lier mener
- 56 Meninger
- 63 Stilling ledig
- 66 Nytt om navn

6

Jurister utsatt

Hans Christian Pretorius i NSM advarer jurister mot datakriminelle.

24

Ungdomsstraff

Hanne Winther Martinusen bidrar til gjennomføring av ungdomsstraff.

32

Blir truet

Forfatter og samfunnsdebattant Amal Aden blir forsøkt truet til taushet.

44

Søker ny justitiarius

I november går søknadsfristen ut for embetet som ny leder av Høyesterett.

46

Barnelover 100 år

Geir Kjell Andersland hyller de Castbergske barnelover med bokutgivelse.

Hundre prosent av de målrettede dataangrepene vi har sett i Norge har kommet via epost – og de bruker bare kjente sårbarheter

Hans Christian Pretorius, side 9

Du eier mer enn du tror

– benytt deg av Juristforbundets kollektive innboforsikring

De fleste har store verdier i hjemmet – gjerne mer enn de tror. Er uhellet ute, kan det være mye som går tapt. Det er derfor viktig å ha en god forsikring med høy nok forsikringssum. Juristforbundets kollektive innboforsikring har både gunstig pris og svært gode vilkår.

Prisen avhenger av hvor du bor og forsikringssum. Egenandel ved skade er kun kr 3 000.

Forsikringssum	Sone 1	Sone 2	Sone 3
kr 500 000	828	730	572
kr 2 500 000	1 538	1 361	1 145
kr 6 000 000	3 270	3 270	2 861

Sone 1: Oslo

Sone 2: Bergen, Trondheim, Stavanger, Kristiansand, Drammen, Akershus fylke

Sone 3: Landet for øvrig

Telefon: 23 11 33 11

E-post: forsikring@juristforbundet.no

www.juristforbundet.no/forsikring

**Ta kontakt
– tegn din
forsikring
i dag!**

Redaktør
Ole-Martin Gangnes
omg@jus.no

Journalist
Tore Letvik
tl@jus.no

Annonsesjef
Per-Olav Leth
07 Media
perolav@07.no
Tlf.: +47 918 16 012

Design/layout
Inge Martinsen
07 Media
inge.martinsen@07.no

Abonnement
Kr 500,- pr. år (9 utgivelser)

Redaksjonen forbeholder seg
retten til å redigere eller
forkorte innlegg.

Forsidefoto:
Ole-Martin Gangnes

Teknisk produksjon:
07 Media – 07.no

Innsendt stoff til neste nummer
må være redaksjonen i hende
innen 23. november 2015.

Redaksjonen avsluttet
27. oktober 2015.

Tips redaksjonen
omg@jus.no
mob. 48 24 83 52

For annonser
perolav@07.no
tlf.: 91 81 60 12

Ved adresseendring
Medlemmer: juristforbundet.no
Andre: medlemsarkiv@jus.no

Juristkontakt arbeider
etter redaktørplakaten
og er en del av

Utgiver: JURISTFORBUNDET

Inspirerende konferanse for rettssikkerhet

I oktober arrangerte Juristforbundet Rettssikkerhetskonferansen 2015. Du kan lese mer om det i denne utgaven. Det var en usedvanlig sterk og inspirerende konferanse forbundet hadde satt sammen – noe tidligere justisminister Knut Storberget ga honnør til Juristforbundet for, da han delte ut den årlige Rettssikkerhetsprisen. I år gikk prisen til MiRA Ressurssenter for innvandrere og flyktningkvinner og dets leder Fakhra Salimi. Hun la vekt på at prisen er med på å sende et tydelig signal om at sivilsamfunnets arbeid for å styrke rettighetene for utsatte grupper i samfunnet er viktig. Rettighetsarbeid er et felles ansvar som vi alle må ta. Både de som utformer lovverket og jobber med lovgivning, og sivilsamfunnet som ser hvordan lovene fungerer i praksis, sa Fakhra Salimi.

Aine Kierulf holdt et spennende foredrag om Høyesteretts institusjonelle egenart, Ann-Kristin Olsen, avtroppende fylkesmann i Vest-Agder, snakket om rettssikkerhetsutfordringer for svake grupper, Hans Petter Graver snakket om dommerne og krigen og den nederlandske dommeren Bart van Lierop snakket om dommeres uavhengighet og erfaringer fra arbeidet som president i Europarådets rådgivende komité av europeiske dommer. Men det som gjorde sterkest inntrykk var møtet med forfatteren og samfunnsdebattanten Amal Aden. Hun lever med drapstrusler og politibeskyttelse – fordi hun bruker ytringsfriheten sin. Aden er blitt både truet, slått og spyttet på.

Amal Aden må kjøres alle steder hun skal, fordi det er risikabelt for henne å bruke offentlig transport. Ytrer hun seg, resulterer det i femti drapstrusler, fortalte hun. Presset sliter voldsomt på og resultatet er at samfunnsdebattanter som henne blir mer stille. Og noen blir helt stille. Under Rettssikkerhetskonferansen oppfordret hun juristene til å stå sterkere opp for ytringsfriheten og for de

som trues til taushet. Amal Aden mener både politi og politikere må ta et større ansvar. Hun er også skuffet over norske organisasjoner og ombud og sier: «Uten ytringsfriheten taper vi. Vi kan ikke la dem som truer vinne fram.» Les mer om Amal Aden og hennes oppfordring til jurister lenger ut i denne utgaven.

Neste år skal være rettssikkerhetens år, annonserte president Curt A. Lier i Juristforbundet da han åpnet konferansen. Juristforbundet vil da bidra til å sette et ekstra fokus på rettssikkerhet gjennom hele året. Anledningen er at Juristforbundet feirer 50-års jubileum i 2016. Vi gleder oss til flere flotte og interessante markeringer av rettssikkerhet og hva det betyr for folk.

juristkontakt.no i ny drakt

Juristkontakt er på lufta med nyoppusset nettutgave – på juristkontakt.no. I den forbindelse vil vi oppfordre leserne til å tipse oss om smått og stort. Vi vet at det arrangeres møter, seminarer og debatter vi ikke klarer dekke, og oppfordrer dere til å sende oss et foto og noen linjer vi kan bruke på nettet. Vi håper dere vil like innholdet på «nye» juristkontakt.no – inkludert den langt mer brukervennlige presentasjonen av stillingsannonser. Disse annonsene er viktig for alle som ønsker å holde seg oppdatert på stillingsmarkedet, enten du er på aktiv jobb jakt eller bare nysgjerrig på hva som finnes av ledige stillinger.

Ole-Martin Gangnes
redaktør
omg@jus.no

Jurister er målgruppe for datakriminelle

– Dette gjør du for å verne deg mot angrep

Dataangrepene mot Norge og norsk industri øker rekordartet. Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) maner til skjerpet bevissthet hos alle som håndterer sensitiv informasjon og mener jurister har en særlig grunn til å være på vakt.

*Tekst: Tore Letvik
Foto: Aleksander Andersen*

– At jurister og advokater kan være målskive for datainnbrudd så vi helt spesielt i fjor sommer, i et stort angrep som var grundig forberedt og målrettet for å få tak i informasjon fra norske selskaper. Eposter med virus, eller skadevare, gikk helt konkret mot en del store advokatfirmaer, og vi så hvordan angriperne på forhånd hadde kartlagt de advokatene i de enkelte advokatus som jobbet for oljeselskaper, sier avdelingsdirektør for Operativ Avdeling i Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM), Hans Christian Pretorius til Juristkontakt.

Angriperne hadde samlet inn litt over 600 epostadresser i Norge på relevante personer, og målet var selskaper i norsk olje- og gass-sektor. 50 norske bedrifter ble bekreftet utsatt for det avanserte og kraftige dataangrepet, som også rammet andre olje- og gasselskaper i Nord-Europa og i USA og Canada.

– Angriperne tok i bruk såkalt spear phishing – eposter direkte rettet mot personer som kunne ha informasjon de var ute etter. Mottakerne fikk en epost som så relevant ut for dem, og når det ser ekte ut, oppleves å være til deg og er relevant for noe du skal gjøre eller gjelder noe du har meldt deg på, så er det naturlig å åpne det man får i eposten, sier Pretorius.

Undersøkelser skal ha vist at dataangrepet ble utløst i, eller attribuert til, Russland i åpne kilder. Noen av epostmottakerne fikk en epost med et innhold som utga seg for å være invitasjon til en internasjonal konferanse om energi og miljø, som ble holdt i Madrid sist sommer. En word-fil inneholdt programmet for konferansen og så genuint ut, men hadde i seg også skadevare som i neste rekke ville gi angriperne tilgang til datamaskinene.

Nasjonal Sikkerhetsmyndighet drifter et varslingsystem bestående av sensorer plassert foran brannmuren i viktige samfunnsinstitusjoner og hos bedrifter som betaler for denne sikkerheten. På et operasjonssenter på Bryn i Oslo, overvåker NSM om det opptrer

noe uvanlig i datatrafikken til og fra disse bedriftene. Da alarmen gikk i fjor sommer, varslet NSM 550 bedrifter om hvordan de skulle oppdage hackerangrepet. Tross det store omfanget, har sikkerhetsmyndigheten ikke indikasjoner på, eller fått tilbakemelding om, at hackerne klarte å komme seg forbi selskapenes sikkerhetssystemer og nettverk, som på dataspråket kalles å ha blitt kompromittert.

Også en del finansinstitusjoner ble forsøkt hacket.

// Vi så hvordan angriperne på forhånd hadde kartlagt advokatene

– Vi så at de meglerne og de som jobbet opp mot oljebransjen fikk denne eposten. I slike tilfeller må angriperne ha gjort en stor innsamlingsjobb på forhånd, for å kunne sende målrettet epost med til synelatende relevant innhold for mottakerne. Når vedlegget i eposten er åpnet og viruset installert, så kan angriperne sende inn skadevare med ulik funksjonalitet, men de begynner ofte med det vi kaller en keylogger. Det gjør at alt du taster på tastaturet ditt blir sendt ut igjen, til angriperne. For dem er det en god start. Da får de nemlig tak i alt av brukernavn og passord som vedkommende har, og kan deretter logge seg på «legitimt», for eksempel via personenes hjemmekontorløsning. Og så er det bare å begynne å hente ut informasjon, sier Pretorius.

Han mener den gamle troen på at man er trygg dersom man holder seg til rådet om å la være å åpne vedlegg i eposten, ikke lenger er holdbar.

– Epost fra de dyktigste hackerne er så direkte rettet, og oppleves så ekte og relevant, at det ikke er grunn til å unnlate å åpne den. Hvis du har meldt deg på et seminar, og du får tilsendt

seminarets program som vedlegg, så finner man jo ingen grunn til å ikke åpne det, sier Pretorius.

– Bevisstheten bør økes

Han forteller at NSM også registrerer en annen alvorlig tendens i dataangrep enn angrepet mot olje- og gassbedrifter sist sommer.

– Det er en ganske kraftig økning i industrispionasje i Norge. Vi ser at de går målrettet for å få ut informasjon fra bedrifter og institusjoner innen forskning og utvikling, og at de ofte retter seg mot høyteknologi. Vi ser også at de jakter på informasjon fra personer som sitter i forhandlingsposisjoner. De som utformer kontraktutkast. Og der sitter juristene sentralt. Da er de like interessante som bedriften selv, når det gjelder å få tak i den type informasjon, sier Pretorius.

Han peker også på at for eksempel advokater ikke sjeldent er å finne i styreverv, og at en og samme person kan ha veldig mange styreverv.

– De som sitter i styreverv flere steder er jo lite interessert i å løpe rundt med flere pc-er, noe som gjør at ulike styremøtereferater og styreinnkallinger fra flere selskaper samles på ett sted. Det gjør at mye informasjon kan være samlet på ett sted, og øker behovet for å tenke sikkerhet med tanke på datainnbrudd, sier Pretorius som forteller at faren for å bli frastjålet informasjon øker når informasjonen flyttes og sendes mellom ulike datamaskiner og nettverk.

– Det finnes forhåpentligvis et it-regime som håndterer it-sikkerheten i bedriften, men hver enkelt bør ha fokus på i hvilken grad man benytter utstyr som bedriften har gitt deg. Risikoen er i stor grad knyttet til hvordan du håndterer det du jobber med. Hvis du jobber med et dokument på jobben og velger å sende det hjem på for eksempel gmailen, så du kan ta tak i det igjen på kveldstid. Eller kanskje tar du meg deg informasjonen på en bærbar pc, som har enormt med sårbarheter og er hva jeg vil kalle verstin-

gen når det gjelder datasikkerhet i dag. Når informasjonen begynner å flyte mellom ulike plattformer er det lite it-ansvarlig kan gjøre, men da har du en utfordring du kan gjøre noe med selv, sier Pretorius.

Han mener bevisstheten rundt hva hver enkelt jurist faktisk kan ha av verdifull informasjon bør økes betydelig.

– Hva bør jurister være bevisste på, for å kunne beskytte seg?

– En fellesnevner for mange bransjer, og som jeg mistenker også treffer jurister, er at man har en ganske dårlig bevissthet på hva man faktisk sitter på av informasjon som andre kan være på jakt etter. Tenk igjennom om hvorvidt det jeg faktisk har på den bærbare pc-en jeg har med meg på trikken, t-banen, bussen – stresser rundt med – og kobler meg litt opp på en trådløs her – og jobber litt med der – har stor verdi eller ikke.

– Jeg har også en mistanke om at det er mange jurister som jobber mye, og at de kombinerer dette med å jobbe fra mange steder. Noe som betyr at du jobber på kontoret, så tar du ofte med deg litt jobb hjem, eller du tar det med på hytta. Og innimellom finner du et trådløst nettverk der hvor du spiser lunsj, fordi du må håndtere ett eller annet. Når du kombinerer mobiliteten med mye arbeid, og det å være veldig «på», så øker utfordringen, sier Pretorius.

Han utpeker åpne, trådløse nettverk som noe man bør unngå om man har sensitiv informasjon på den bærbare pc-en. Dersom nettverkets «eier» har uærlige hensikter, så kan informasjonen som passerer gjennom dette nettverket plukkes opp og lagres. Pretorius peker på mobilen som en løsning, dersom man trenger et trådløst nettverk på farten, utenfor jobben.

– Så langt er mobiler noe av det tryggeste vi har. Det finnes skadevare også for den, men i svært begrenset omfang og de hackes svært sjeldent.

– Det å ha et forhold til bruk av

Hans Christian Pretorius i NSM, sier jurister ofte sitter på informasjon som gjør dem til et mål for datakriminelle.

|| Når det ser ekte ut, oppleves å være til deg og er relevant for noe du skal gjøre eller gjelder noe du har meldt deg på, så er det naturlig å åpne det man får i eposten

trådløst nett utenfor kontoret er viktig. Sett opp mobilen til å dele ut et trådløst nettverk du har kontroll på, og som du kan koble deg til med den bærbare pc-en. Da reduserer du faren for at noen skal stjele informasjon fra nettverket ganske betydelig, sier Pretorius.

– Oppgrader pc-en

Avdelingsdirektøren peker på kontinuerlig oppgradering av programvaren på pc-en som svært viktig for å sikre seg mot datainnbrudd.

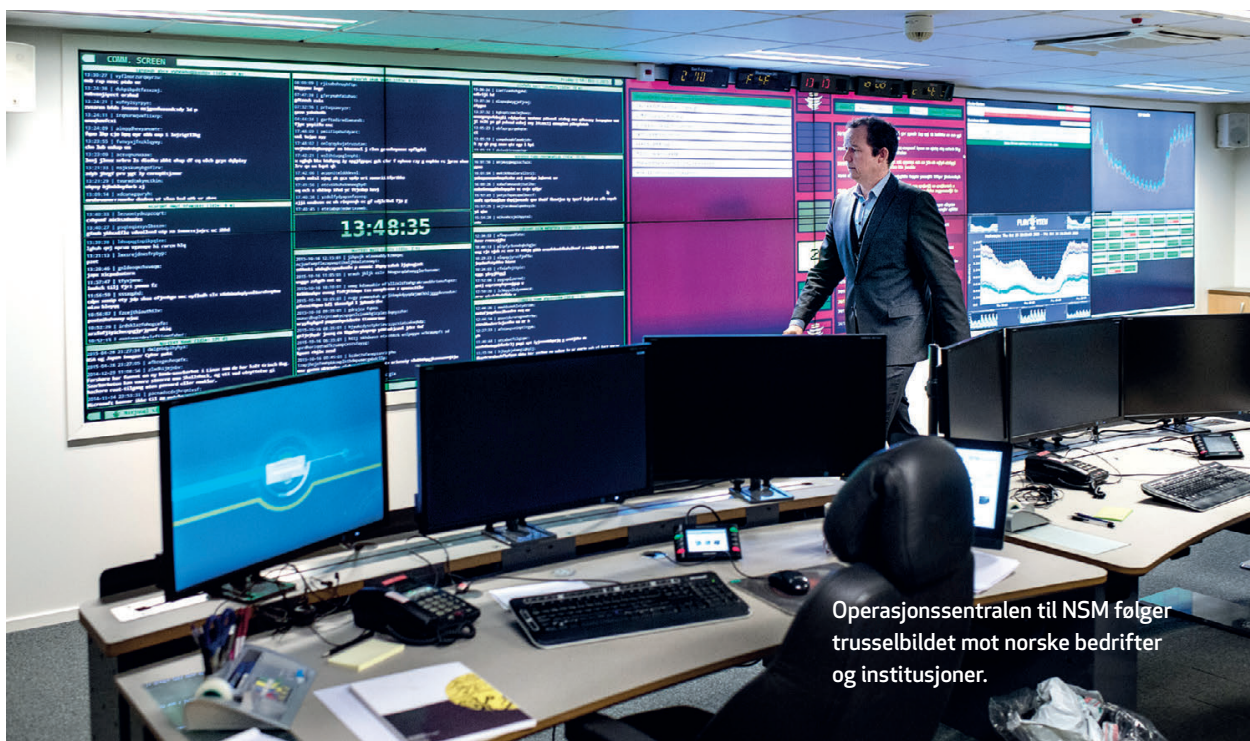
– Hundre prosent av de målrettede dataangrepene vi har sett i Norge har kommet via epost – og de bruker bare kjente sårbarheter. Skadevaren som kommer med eposten, hadde ikke virket hvis pc-en hadde vært oppgradert, eller patchet. Hackerne trenger tid på å finne sikkerhetshull i programvaren, og når produsenten tetter disse jevnlig er risikoen størst for pc-er som sjeldent oppgraderes, sier han.

En bærbar pc som ikke oppgraderes jevnlig kan derfor være full av sikkerhetshull, som hackernes skadevare kan utnytte. Og hackerne står virkelig på for å komme inn.

– Vi har sett at det går bare fra 7-10 dager fra en oppgradering er sendt ut, til trusselaktørene har laget ny skadevare som kan trenge gjennom, sier Pretorius.

NSMs erfaring er at hjemme pc-er blir sikrere og sikrere, mens standarden på datasikkerhet i bedrifter kan være svært varierende.

– I følge tall fra Microsoft, ligger Norge i toppsjiktet i verden blant land ►

Operasjonssentralen til NSM følger trusselbildet mot norske bedrifter og institusjoner.

som har minst piratkopiering og sikkerhetshull på hjemme pc-ene. Det henger trolig sammen med at nordmenn kjøper sine pc-er på butikk, med lisensiert programvare. Samtidig kommer alle leverandørene hos Microsoft i mye større grad med automatisk patching – eller oppgradering. Du får beskjed om at når du starter opp pc-en, så må du kjøre oppgraderingen for å komme videre. Det gjør at hjemme pc-delen blir bedre og bedre, sier Pretorius.

Noe annet er det imidlertid i en del bedrifter.

– Pc-er som står i et kontormiljø håndteres av driftsansatte, som må ta hensyn til for eksempel at bedriften har et eller annet gammelt regnskaps-system eller saksbehandlingssystem som ikke tåler en oppgradering, for da slutter det å virke. Så må de holde igjen på oppgraderingsversjoner, og da blir man sårbar. Så sånn sett er det pussig i Norge – det er to grafer – Norge som nasjon – og da det store volumet av alle vi som har pc-er hjemme, der det blir bedre og bedre. Samtidig som de målrettede angre-

pene mot Norge, og særlig norsk industri – går rett til vær.

Pretorius mener det vil være en umulig oppgave for bedrifter å være hundre prosent beskyttet mot dataangrep, og at det er vel så viktig å være bevisst på å beskytte informasjon som andre kan være ute etter.

// Man har en ganske dårlig bevissthet på hva man faktisk sitter på av informasjon som andre kan være på jakt etter

– Hvis du jobber med dokumenter i forhandlings situasjoner, eller utformer kontrakter i et internasjonalt marked, så er risikoen absolutt høy for at noen er på jakt etter den informasjonen. Og det er jo ikke tvil om hvilken ulempe det vil være om informasjonen kommer til den andre siden.

Du lykkes jo ikke i en forhandlingsposisjon hvis motparten til enhver tid vet hva du har tenkt å stille opp med. Det å innse at det blant de store aktørene der ute aktivt brukes slike metoder i forkant av store forhandlinger, tror jeg er en viktig bevissthet. Og jeg tror nok graden av industrispionasje er betydelig høyere enn man både har et bilde av, og som man opplever er tilstede i dag, sier Pretorius.

Han mener det er viktig å selekttere saker og iverksette tiltak ut fra hver enkelt sak man jobber med.

– Det kan være å bestemme seg for at når jeg jobber med den klienten eller med den saken – så dedikerer jeg en bærbar pc til det – som jeg holder unna nett for eksempel. Eller jeg lager meg et kryptert filområde på pc-en hvor jeg holder de viktige dokumentene eller bestemmer meg for at jeg i denne saken ikke bruker vanlig epost når jeg kommuniserer med klienten min og i stedet tar det på papir. Eventuelt at man blir enige om å bruke en såkalt PGP-nøkkel, som er en form for kryptering av informasjonen som utveksles. Det er ikke så forferde-

lig mye som skal til, og det handler om å kjenne verdien av den informasjonen man har. Alle bedrifter har ganske sikkert mengder med informasjon som er uinteressant også for de utenfor. Samtidig som det er informasjon som det vil være lovbrudd å ikke sikre, fordi det kanskje er børssensitivt, eller det kan være veldig sensitiv informasjon i forhold til klientene. Derfor handler det kanskje i første rekke om å være bevisst på i hvilke saker du bør gjøre noe, og hvor du ikke trenger å gjøre noe, sier Pretorius.

– Heng passordet på veggen

NSM mener det er liten grunn til å frykte dataangrep som gjøres bare for å påføre bedrifter skade.

– Blant alle de aktørene vi ser, har vi ikke sett noe eksempel på at de har hatt til hensikt å ødelegge noe. De har heller ikke til hensikt å endre informasjon. De har bare ett mål, og det er å gå under radaren – ikke bli oppdaget for så sakte og rolig kopiere det de trenger. For deretter å ta det med seg – under radaren – ut igjen. Det er målet med operasjonen, og ingenting er bedre for dem enn det. For da har de fått seg et fotfeste på den «klienten», og da kan de – når de måtte ønske det i framtiden – rusle inn igjen og hente mer.

For den som jobber hjemmefra med stasjonær hjemme-pc, utgjør korte og hyppig brukte passord den største risikoen, i følge Pretorius.

– Vi har sett i noen av de målrettede angrepene, hvordan trusselaktørene prøver alle mulige tenkelige veier inn. Jeg har sett eksempler hvor de fant fire, fem brukernavn og passord på en internettsjerver, som ofte ligger langt fram og er lettere tilgjengelig. Da ser vi hvordan de tar disse passordene og bruker dem, for eksempel ved å prøve dem mot hjemmekontorløsningen til et objekt. Har de flaks, så bruker folk samme brukernavn og passord flere steder.

– Det er en utfordring med hjemme pc-løsningen. Få låser den med brukernavn og passord, og din

egen hjemme-pc er du vanligvis administrator på, og har vanligvis alle rettigheter til, slik at du for eksempel kan installere eller avinstallere programmer. Hvis angriperen først kommer inn på pc-en, kan vedkommende gjøre som han eller hun vil, sier Pretorius.

Han forteller videre at det finnes mange eksempler på at brukernavn og passord som personer bruker, på både Facebook og LinkedIn, også er det passordet som brukes på hjemme pc-en.

– Da har du senket terskelen veldig for å komme inn på pc-en. Men det er helt naturlig at folk bruker samme passord. Det er jo så godt som umulig å håndtere ulike og lange og vanskelige passord på alle steder du skal logge deg inn. Samtidig har det vært så mye snakk om at man ikke bør skrive ned brukernavn og passord. Mitt råd er – gjør det! Skriv opp brukernavn og passord på en stor lapp og heng det godt synlig ved hjemme pc-en din. Det er faktisk slik at de trusselaktørene som driver med industrispionasje, eller som er ute etter å hacke pc-en din, de er ikke hjemme hos deg. Så kan du heller akseptere å ha litt lenger og vanskeligere passord, og flere av dem. Men da må de henge godt synlig hjemme sier Pretorius som har erfaring fra IT-sikkerhet i både offentlig og privat sektor, inkludert politiet og Etterretningstjenesten. I privat sektor har han jobbet innen olje- og gassbransjen.

Sårbarheter

I fjor varslet og håndterte NSM totalt 88 alvorlige dataangrep, mot 51 i 2013. Flesteparten av angrepene hadde som formål å stjele informasjon fra datasystemene til store eller viktige norske bedrifter eller virksomheter. NSM håndterer en lang rekke andre IKT-sikkerhetshendelser på nett. I fjor håndterte sikkerhetsmyndigheten totalt 5069 saker manuelt. Håndteringen ble ofte gjort ved å varsle nasjonalt eller internasjonalt, foreta manuell analyse av hendelser og blant annet å be om bistand.

I tillegg til det massive angrepet mot bedrifter i olje- og gass-sektoren, avdekket NSM også alvorlige sårbarheter i norsk vannforsyning i 2014. Sårbarhetene kunne i verste fall gitt uvedkommende mulighet til å lamme vannforsyningen. Også flere andre europeiske land rammes av dataangrep. I følge en rapport fra tyske Bundesamt für Sicherheit in der Informationstechnik (BSI), førte et dataangrep mot et tysk stålverk til alvorlige skader i 2014. Dataangrepet førte blant annet til at en av ovnene ved stålverket ikke lenger lot seg kontrollere.

Dette fremgår av rapporten «Risiko 2015», som er gitt ut av NSM. I rapporten heter det også følgende:

”Sikring av sensitiv informasjon er en utfordring. Sikring av sensitiv men ugradert informasjon kan for eksempel være personellinformasjon i et selskap, børssensitiv informasjon, eller informasjon om helsetilstanden til en pasient ved et sykehus. Dette er informasjon som av ulike grunner bør skjermes for utenforstående. For den enkelte virksomhet og saksbehandler er det trolig utfordrende å ha oversikt og behandle informasjonen riktig. I dag er det lagret store mengder av denne typen data i norske IKT-nettverk, ofte mer enn det virksomhetene selv er kjent med. Det finnes en rekke eksempler, både fra Norge og utlandet, på at ugradert men sensitiv informasjon har blitt stjålet eller på annen måte kommet på avveie.

Også menneskelige sårbarheter er en utfordring. NSM har ved flere tilfeller sett at sikkerhetsgradert informasjon er lagret eller kommunisert på usikre systemer og internett. Teknologi som setter oss i stand til å overføre enorme mengder informasjon ved hjelp av få klikk, innebærer også en risiko for at mye informasjon kan bli kompromittert som følge av en feil, i verste fall uten at feilen blir oppdaget. ►

Selger stadig mer overvåkingsutstyr

Ikke bli paranoid nå. Stikkkontakten på kontoret ditt kan i realiteten være en kamuflert lyd- og videoopptager som sender informasjon til personer utenfor bygningen. Men du «ser» den ikke. Den er nemlig helt lik, og fungerer, som en vanlig stikkontakt.

Tekst og foto: Tore Letvik

Eller hva med koblingsboksen på veggen. Den har vært der i alle år. Og skal være der. Disse gjenstandene er du så vant til at du ikke reagerer på dem. De kan imidlertid være byttet ut med kontakter som er identiske i utseende og funksjon, men med innebygget mikrofon og kanskje også kamera som andre kan slå av og på, fra et sted utenfor ditt kontorbygg.

Den teknologiske utviklingen gjør det nesten umulig å beskytte seg hundre prosent mot å bli overvåket eller tappet for informasjon.

– Det har skjedd en stor utvikling i markedet. Overvåkingsutstyr har blitt

mer avansert og billigere, og dermed tilgjengelig for stadig flere grupper av mennesker. Samtidig kan det være grupper av kriminelle, eller andre, som er villige til å gå over en terskel for å skaffe seg informasjon og som rent faktisk gjør det. Jeg vil si at ansatte i sentrale posisjoner i det offentlige og i privat sektor, deriblant jurister, er for dårlige til å verne seg mot personer som av ulike årsaker kan ønske å tappe dem for informasjon. Det sier daglig leder, og eier av Spyshop og Protech, Frode Olafsen til Juristkontakt.

Bedriften holder til på Storo i Oslo, og selger overvåkings- og sikkerhetsutstyr til både bedrifter og privatfolk. I den siste tiden har sikkerhetsbedriften merket en økning i henvendelser fra advokatfirmaer som ønsker å få testet om bedriftenes beskyttelsestiltak mot datainnbrudd og forsøk på overvåking, er tilstrekkelig eller ikke.

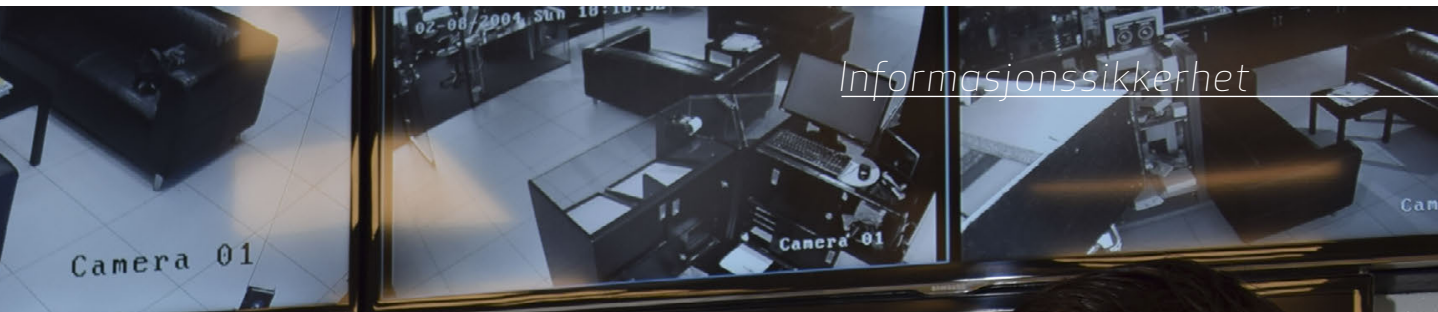
– Vi har blant annet vært leid inn av store advokatfirmaer som ønsket å få vite om deres møterom har vært sikkert mot avlytting med laser, som følge av at de hadde montert blindingsgardiner. Våre undersøkelser viste imidlertid at tiltaket ikke var tilstrekkelig, sier Olafsen.

Romavlytting

Fra flere hundre meters hold kan personer som vil tappe bedrifter for sensitiv informasjon, som kan være verdifull for kriminelle individer eller en motpart som konkurrerer om en forretningsavtale. Ved å plassere en laserstråle, på for eksempel et møterom, vil personen kunne høre og ta opp hvert ord som sies i rommet.

– Å sitte i et lukket møterom, med taushetsplikt for alle i rommet, er ingen garanti for at andre ikke får vite det som blir sagt. Sikkerheten mot slik romavlytting tas ikke nok på alvor. I dagens samfunn, med den teknologien som finnes for å avlytte og å overvåke rom og personer, burde det være elementært i bedrifter som håndterer sensitiv informasjon, å legge møterom hvor slik informasjon deles, i kjellere uten vinduer. Da har man tatt et stort skritt i retning av å begrense avlytternes muligheter, men helt trygge kan man ikke være der heller sier Olafsen.

Protech, som er navnet Spyshop bruker når det henvender seg til bedriftsmarkedet, merker også pågang fra bedrifter som ønsker å få undersøkt om noen kan ha plassert avlyttingsutstyr der.

Informasjonssikkerhet

– Da går vi inn med utstyr som skanner utstyr som kan være skjult i lokalene for å overføre lyd eller bilde, eller som tapper bedriften for informasjon på annen måte, sier Olafsen som oppfordrer til skjerpet bevissthet rundt faren for å bli overvåket.

– Det finnes så mye utstyr nå som kan overføre lyd og bilde uten at noen merker det minste. Utstyret kan være så lite at det er så godt som umulig å oppdage, eller det kan være noe du har på kontoret ditt, som du ikke engang reagerer på, om du setter øynene dine på det, sier Olafsen.

På så godt som alle kontorer er det stikkontakter. Det kan være elektriske forgreningskontakter slik at du kan lade mobil, ipad, eller hva det måtte være. Eller det kan være en helt vanlig hvit elektrisk koblingsboks oppe på veggen. De er der, og har alltid vært der, og det du er vant til reagerer du ikke på. Dette har produsenter av avlyttingsutstyr tatt konsekvensen av, og produsert stikkontakter med knappenål-små lyd- og bildeopptagere, forgreningskontakter preparert med mikrofon og kamera, og koblingsboks hvor skruen midt på boksen i tillegg har et kamera i seg som filmer alt du gjør, og overfører filmen og lyden til noen utenfor bygget.

– Du kan ikke bak bøker og malerier og under kontorpulten etter avlyttingsutstyr. Men du skrur ikke ut stikkontaktene i rommet, eller åpner forgreningskontaktene eller koblingsboksen, fordi de både fungerer slik de skal, og de ser helt like ut som det elektrikerer eller elektrotbutikken har, sier Olafsen.

Han mener det ikke vil være mulig å beskytte seg hundre prosent mot at overvåkingsutstyr blir plassert på steder hvor det utveksles sensitiv informasjon.

– Selv i en bedrift med et strengt sikkerhetsregime, vil man aldri kunne være hundre prosent sikker. Om alle de ansatte i bedriften følger sikkerhetsskjemaet til punkt å prikke, vil det så godt som alltid være personer

Den svarte knappen er et overvåkingskamera. «Knappen» fås i flere farger.

– Utstyret blir stadig mindre og billigere, sier Frode Olafsen.

utenfra som kommer inn for å utføre oppgaver, sier Olafsen.

Han skisserer et tenkt scenario.

– Vi kan tenke oss en bedrift med høy beredskap mot avlytting, som et advokatfirma. Kanskje skal det mat inn i bedriften, som fraktes inn av folk utenfra. Ganske sikkert er det ansatte i vaskelskaper som skal inn for å gjøre rent. For ressurssterke kriminelle som vil sikre seg viktig informasjon, byr det på

muligheter. Å tilby 50.000 kroner for å bytte ut en stikkontakt på det sentrale kontoret eller møterommet, kan få en person i pengehøst til å takke ja. Å bytte ut en stikkontakt kan fint gjøres på under ett minutt, eller kanskje bytte ut forgreningskontakten, og da er det gjort. Man kan potensielt utsette klienter eller seg selv for store tap, sier Olafsen. En forgreningskontakt vil «levere» informasjon helt til den blir oppdaget og fjernet.

– Den går jo aldri tom for strøm, og vil kunne sende i mange, mange år, mens de som avlytter kan oppholde seg et sted i nærheten. Vanlig rekkevidde på disse senderne er 300-500 meter. Avlytteren kan sitte opptil en halv kilometer unna og høre glassklart hva du snakker om, og kan ta opp og lagre informasjonen. Dersom den preparerte forgreningskontakten blir oppdaget er det så godt som umulig å spore hvem som har stått bak, sier Are Bue.

I tillegg til å bli kontaktet for å teste sikkerhetstiltak mot avlytting blir Protech også engasjert i såkalte debuggings-oppgaver.

– Vi kommer da inn i firmaet og skanner alt som har med frekvenser å gjøre, samtidig som vi skanner etter elektroniske komponenter. Dette abonnerer en del på, slik at vi gjør årlige debuggingssøk, da vi har investert mye penger i avansert skannerutstyr som avslører gjenstander som er plassert for å avlytte. Utstyr som falske forgreningskontakter og liknende utstyr vil vi kunne finne ved å skanne rommet. Vi gjør også søk på telefonsystemer for å avdekke eventuelle såkalte bug's, sier Olafsen. Han advarer også mot utplassering av avlyttingsutstyr gjennom kamuflerte innbrudd.

– Innbrudd kan brukes for å få tilgang til lokalene slik at avlyttingsutstyr kan utplasseres. Når innbruddet oppdages finner man kanskje ut at det lig-

ger igjen en sprøyte etter «tyvene» og da er det lett å konkludere med at det var et simpelt innbrudd av en narkoman som har vært ute etter å stjele en pc, eller annet lettselgelig utstyr, mens det i virkeligheten kan være noen som har plassert en skjøtekontakt med mikrofon eller annet utstyr som avlytter lokalet, sier Olafsen.

Noe av det mest effektive en avlytter kan gjøre er imidlertid å bruke «offerets» egen mobiltelefon som avlyttingsutstyr.

– I dag kan man enkelt få lagt inn en spionsoftware på en mobiltelefon, slik at du kan høre på alle samtaler som finner sted på telefonen. Du kan også åpne mikrofonen på telefonen og livestream et møte uten at det er synlig på telefonen eller at eieren av telefonen får noen indikasjoner på at noen bruker telefonen til avlytting, sier Olafsen. Han kan fortelle om utpekulerte metoder som brukes for å få tilgang til «offerets» mobiltelefon.

– Det lar seg gjøre å sende et vedlegg som vedkommende åpner, hvorpå spionprogrammet installerer seg. Hvis ikke så må man få tilgang på telefonen og det er utrolig frekke måter å gjøre slike ting på. For eksempel, hvis jeg og Frode hadde gått på byen, etter deg, så hadde Frode plutselig falt om, og spilt at han hadde fått ett eller annet illebe-finnende. Så hadde jeg begynt å skrike, og spurt om å få låne mobilen din, for å få ringt etter ambulanse. Mest sannsynlig ville du gitt meg telefonen, og

da er det ikke mange tastetrykkene jeg hadde gjort på den før jeg hadde installert spionsoftwaren. En person med kunnskap om dette ville i verste fall brukt 30 sekunder på å få inn avlyttingsprogrammet, sier Are Bue som oppfordrer til å vokte mobilen med falkeblikk.

– Du kan ikke stole på noen, og i hvert fall ikke dersom du er ansatt i et veldig utsatt yrke. Da må du alltid blånekte på å gi fra deg telefonen og beholde den selv, overalt, sier Bue.

– Heldigvis er det økende bevissthet, og ikke minst i advokatfirmaer, rundt faren for mobilavlytting. Det er blitt mer og mer akseptert at du ikke har med deg mobiltelefonen inn i viktige møter, og vi selger spesiallagde skap til å legge telefoner i, slik at de ikke har kontakt med omverdenen. Vi har også en skinttaske for mobil, som har en ekstra lomme. Hvis man skal inn i et møte og flytter mobilen til den lommen, så vil den ikke få kontakt med omverdenen, og kan dermed ikke avlyttes, sier Frode Olafsen. Sammen med sine ansatte passer han på å få med seg det siste av utstyret som finnes på markedet.

– Vi går på messer som blant annet arrangeres for politi og myndigheter og vet veldig godt hva som rører seg der ute. Vi kjenner også til aktørene på begge sider. For å drive med antiavlytting må du også være godt informert på avlytting og vite hva som finnes. Du må tenke som en avlytter hvis du skal avsløre en avlytter.

Advisor Communisafe
Sikker digital dokumentutveksling

Advisor

advvisor Communisafe

telefon: 33 48 43 00
e-post: advisor@advisor.no · www.advisor.no

Europarådets dommerkomité får norsk president

Nils Asbjørn Engstad, som er lagdommer i Hålogaland lagmannsrett og leder for Utmarksdomstolen i Finnmark, er valgt til ny president i Europarådets konsultative komité for dommere (CCJE). Engstad overtar fra nyttår, etter nederlandske Bart van Lierop, som har vært rådets president de to siste årene. Lierop var nylig i Norge hvor han holdt foredrag på Rettssikkerhetskonferansen om dommeres uavhengighet i et europeiske perspektiv. Konferansen ble holdt i regi av Juristforbundet. Nils Asbjørn Engstad ble valgt til ny president for Europarådets konsultative råd av dommere på rådets plenums møte i London 14. – 16 oktober. – Dette er en ære og veldig flott for Norge – og for norske dommere, kommenterer og gratulerer en gledesstrålende leder for Dommerforeningen, Ingjerd Thune.

Nils Asbjørn Engstad har for øvrig tidligere vært leder av Dommerforeningen. Når han nå skal bli president for Europarådets dommerkomité CCJE overtar han sjefsstolen for det som er et rådgivende organ for Europarådet når det gjelder spørsmål knyttet til dommerens uavhengighet, upartiskhet og faglige dyktighet. Rådet er sammensatt utelukkende av dommere. En sentral oppgave for CCJE er å utarbeide uttalelser (opinions) om ulike temaer.

Rådet vedtok på plenums møtet en uttalelse om relasjonene mellom dommerne og de øvrige statsmakter. Rådet behandlet også en rapport om situasjonen for dommere i Europa. Råde besluttet at neste års «opinion» skal omhandle domstollederens rolle.

Nytt styre i Forsvarergruppen

Marius Dietrichson er valgt inn som ny leder i Forsvarergruppen etter Frode Sulland, som ble takket av som leder etter åtte år, under Forsvarergruppens årsmøte på Farrisbad i Larvik helgen 23-25 oktober. Advokatene Mette Yvonne Larsen og Trygve

Staff har også gått ut av styret. Mette-Julie Sundby, Arne Gunnar Aas og Kim Gerds ble valgt inn som nye medlemmer. Dietrichson, som er partner og styreleder i advokatfirmaet Furuholmen, overtar etter Frode Sulland, som har vært leder siden 2007.

Forvaltningsloven skal bli mer brukervennlig

Et utvalg oppnevnt av regjeringen skal revidere forvaltningsloven. Utvalget skal ledes av jussprofessor Inge Lorange Backer (bildet), og er sammensatt av personer med bakgrunn fra kommunesektoren, statlig forvaltning, privat advokatvirksomhet, Sivilombudsmannen og akademien. – Med en gjennomgang ønsker vi å finne og fjerne hindringer mot automatisert saksbehand-

ling og utvikling av digitale tjenester. Et digitaliseringsvennlig og oppdatert lovverk vil gjøre forvaltningen i stand til å jobbe mer effektivt og tilby bedre tjenester til innbyggere og næringsliv, sier kommunal- og moderniseringsminister Jan Tore Sanner. Frist for å avgi innstilling er 1. november 2018. I tillegg til Lorange Backer som leder, sitter disse i utvalget: avdelingsdirektør Siri Halvorsen, advokat Marianne Abeler, assisterende fylkesmann Gunnar O. Hæreid, advokat Frode Innjord, advokat Jostein Selle, prorektor Anne-Lise Fimreite, seksjonssjef Hanne Kjørholt, tidligere regjeringsadvokat Sven Ole Fagernæs og kontorsjef Berit Solliie.

Debatt om kvinneandelen blant partnere

Et innlegg i Dagens Næringsliv av professor Geir Woxhølv har satt fart i debatten om kvinneandelen blant partnerne i norske advokatfirmaer. Geir Woxhølv skriver at det ikke er en selvfølge å bli partner i et advokatfirma. «Ved vurderingen av partnerstatus er det ikke slik som mange tror at man utelukkende ser etter «flinkhet». Det er en grense for hvor mange «flinke» advokater et stort firma behøver. Firmaene er opptatt av å rekruttere partnere som (også) har andre egenskaper, for eksempel et særskilt klientteppe, såkalte «rainmakers». Det krever en offensiv holdning, og her er menn ofte de mest pågående. Like it or not», skriver han. Trine A. Lorentzen og Lene Sakariassen, advokater og partnere i advokatfirmaet PwC, reagerer og sier til DN at de ikke kjenner seg igjen. – Jeg kjenner meg ikke igjen i «de flinke jentene som ikke ønsker å jobbe like mye». Debatten handler om like muligheter og rettigheter, sier de. Med en kvinneandel på 11,4 prosent havner Oslo i bunnsjiktet i en kartlegging på partnernivå i en rekke europeiske hovedsteder, ifølge DN.

Hanne Bjurstrøm blir nytt likestillings- og diskrimineringsombud

Hun tiltrer 18. januar 2016 og er ansatt på åremål for en periode på seks år. Hanne Bjurstrøm kommer fra stillingen som Norges spesialutsending for klima i Klima- og miljødepartementet. Hun har erfaring fra

Justisdepartementet og fra Regjeringsadvokaten, og hun har praktisert som advokat i næringslivet. Bjurstrøm var arbeidsminister i Stoltenberg II-regjeringen fra 2009 – 2012. – Med Bjurstrøms samfunnsengasjement og utdannings- og erfaringsbakgrunn, er jeg trygg på at vi får et ombud som vil fortsette å løfte fram viktige saker i samfunnsdebatten og ivareta alle ombudets arbeidsoppgaver på en meget god måte, sier likestillingsminister Solveig Horne. Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) håndhever og fører tilsyn med diskrimineringsforbud i lovverket, gir veiledning og skal være en pådriver for likestilling og mangfold. Ombudet har også ansvar for å overvåke at norsk rett samsvarer med internasjonale konvensjoner.

– Jurister må tenke nytt på arbeidsmarkedet

Det er ikke bare olje- og byggebransjen som sliter etter omstillingen av norsk økonomi. Også jurister må tenke utradisjonelt i arbeidslivet, skriver Bergens Tidende. Rønnaug Tveit, leder ved Karrieresenteret til Studentsamskipnaden i Bergen, tror flere ferske jurister må belage seg på å bli generalister i stedet for spesialister i årene fremover. – Når det er krise i noen bransjer, er det naturlig at etterspørselen etter jurister også minker. Ingen kunne forutse effektene av det som nå skjer. Fordelen er at dette er en allsidig utdanning som kan brukes til mye forskjellig, sier hun. – Vi vet

at drømmejobben til jurister først og fremst er domstolene og utenriksdepartementet, samt politiet. Flere enn før vil nok måtte orientere seg mot andre områder som følge av omstillingene i norsk økonomi, sier Tveit. Men Oddrun Samdal, viserektor for utdanning ved Universitetet i Bergen, sier til BT at jusstudentene ikke trenger å være bekymret for fremtiden. – Mitt inntrykk er at den juridiske kompetansen etterspørres i stadig flere sammenhenger. Vi har heller ikke fanget noe varsku om at det skulle endre seg, sier hun.

40 år siden

«I høst kommer det en ny 1000-kroner-seddel. Foruten at den har et mindre format og et annet papir, er den nye 1000-kronerseddel mer fargerik enn den temmelig ensfargete, rødbrune gamle.»

(Den nye har et kraftig innslag av fiolett og gjengir et portrett av Ibsen på siden)

30 år siden

«Forskerutdanning i juridiske fag har lenge vært et forsømt felt, og i de kommende år kan situasjonen bli kritisk. Fram til 1995 må det rekrutteres godt over 100 forskere til vitenskapelige stillinger i jus ved lærestedene her i landet.»

(Kritisk forskermangel mens studentmassen øker)

20 år siden

«Vi har i dag en dommerstand med gjennomgående god faglig kvalitet, men vi kan ikke regne med å trekke de beste juristene til dommeryrket hvis vi ikke får gjort noe med lønnsforholdene.»

(Arild O. Eidesen, nylagt leder av Dommerforeningen)

10 år siden

«Samfunnsikkerhet er fortsatt et svært viktig felt. Det var faktisk det første jeg spurte om å bli orientert om da jeg kom hit. Det er ikke tvil om at vi skal ha fortsatt god beredskap på det området.»

(Knut Storberget er ny justisminister)

We'll take
you there.

VI OVERSETTER JURIDISKE DOKUMENTER FOR JUSTISDEPARTEMENTET, OVER 100 ADVOKATKONTORER, RETTSINSTANSER OG POLITIDISTRIKT OVER HELE LANDET. VI TILBYR OGSÅ TOLKETJENESTER TIL OVER 90 SPRÅK.

Tlf: 922 46 373, E-post: translations@amesto.com, www.amesto.no

amesto[®]
Translations

Høyesterettsjustitiarius fikk overlevert jubileumsfrimerke

Nå kan du sette Høyesterett på konvolutten

Høyesterettsjustitiarius Tore Schei (midten) fikk æren av å avduke det nye jubileumsfrimerket da Postens konserndirektør Dag Mejdell (t.v.) og kunstneren Sverre Morken kom på besøk til Høyesterett.

Et nytt frimerke markerer Høyesteretts 200-års jubileum. Det er et høykvalitetsmerke utformet av frimerkekunstneren Sverre Morken.

Tekst og foto: Ole-Martin Gangnes

Det var en stolt høyesterettsjustitiarius Tore Schei som 1. oktober avduket frimerket som utgis i forbindelse med Høyesteretts 200-års jubileum. Motivet er Høyesteretts hus og verdien er kr. 20. Frimerket er laget i gravyre av frimerkekunstneren Sverre Morken.

– Dette er et flott stykke arbeid, sa Schei om det nye frimerket.

Postens konserndirektør, Dag Mejdell, minnet om at frimerker forteller mye om et lands historie og kultur.

– Frimerker er et lands visittkort, sa Mejdell.

Han dro historiske linjer da han var i Høyesterett kom for å overlevere frimerket som markerer jubileet. Frimerker handler om kommunikasjon og postgang. I dag tar vi det som en selvfølge, men regulær postgang i Norge begynte ikke før i 1647, da stattholder Hannibal Sehested etablerte Postverket i Norge. Utkanten Norge var sent ute med regulær postgang i forhold til ute i Europa. Her var det fra naturens side vanskelig, tidkrevende og dyrt å drive posttransport.

Det første moderne frimerket ble utgitt i Storbritannia i 1840 – og først i 1855 ble det første norske merket gitt ut. Det hadde Norges riksvåpen som motiv. Og fortsatt er frimerker et

viktig betalingsmiddel. Ifølge Mejdell ble 78 millioner frimerker solgt i fjor. Til tross for at elektronisk kommunikasjon overtar mer og mer.

– Vi har dessuten rundt tretti tusen frimerkesamlere i Norge, så det er også en populær hobby, sa han.

Norske frimerker er internasjonalt anerkjent. Blant de mest kjente norske frimerkene er posthornserien, som kun med mindre justeringer er utgitt uavbrutt siden 1871 og er verdens eldste, uavbrutte frimerkeserie.

– Norge gir ikke ut mange frimerker sammenliknet med flere andre land og det er et trangt nåløy for å bli markert med frimerke. Men avgjørelsen om at Høyesterett måtte komme på frimerke var ikke vanskelig. Jubileet er en viktig begivenhet i Norge. Derfor har vi også lagt ned mye arbeid i denne utgivelsen. Vi har brukt det ypperst av frimerkekunst, gravyre, ved fremstilling av merket. Dette er et mesterlig stykke frimerkekunst, sa Mejdell om merket som er utformet av kunstneren Sverre Morken.

Forsinket post

Høyesterettsjustitiarius Tore Schei kom også inn på betydningen av god postgang, og fortalte om postforsinkelsen som kunne ført til at Høyesteretts hus aldri hadde blitt bygget. Ved arkitektkonkurransen for byggingen av det som i dag er Høyesteretts hus, ble arkitekt Hans Jacob Sparres forslag nemlig forsinket i posten – så det kom for sent til å delta i konkurransen som hadde frist i mars 1896. Det var postbåten fra Bergen som ble forsinket. Selv om arkitekt Sparres prosjekt egentlig skulle utelukkes fra konkurransen, ble det ansett

for å være det beste. Det endte til slutt med at Sparres tegninger ble lagt til grunn for det som i dag er Høyesterett hus – til tross for forsinkelsen i posten.

Høyesterett hadde for øvrig en sak som gjaldt frimerkeproduksjon til behandling i 2001. Det gjaldt eienomsretten til prøvetrykk av et frimerke. En tvist hadde oppstått mellom Posten og en frimerkekunstner, og sistnevnte fikk medhold i saken.

Frimerkedirektør Halvor Fasting var også tilstede under overrekkelsen.

– Vi har slått på stortromma med denne utgivelsen. Gravyre er bare brukt ved to frimerkeutgivelser i år. Og kunstneren Sverre Morken er vår dyktigste frimerkekunstner. Han har utformet frimerker siden 1973.

Sverre Morken fortalte om den nitidige jobben det er å lage et frimerke med gravyre. Graveringen tar fem, seks uker og er et utrolig presisjonsarbeid. Studerer man merket under lupe, ser man hvor detaljert motivet er. Utgangspunktet for frimerket er et fotografi av Sturlason.

– Det var blant annet viktig at ordene Lov – Sandhed – Ret, som preger fasaden på Høyesterett hus, kommer fram på frimerket, sa Morken.

Flere frimerker med en juridisk forbindelse

Praksis viktig for jusstudenter

Praksisopphold og skriveplasser åpner dører

Jusstudent Tyen Ngo, fadder Odd-Arne Eidsmo, jusstudent Jeanett Fjelly Nergård, fadder Tina Marie Veimæl og jusstudent Aline Schøn Papetti er blant dem som hatt praksisplass i Forbrukerrådet (Foto: Forbrukerrådet)

Stadig flere får sin første jobb gjennom direkte kontakt med arbeidsgiver, og praksisopphold og skriveplasser kan åpne veien for en god start i yrkeslivet, råder Juristforbundet. – Vi har utelukkende positive erfaringer med å tilby dette til jusstudentene, sier regiondirektør Roger Helde i Forbrukerrådet.

Tekst: Ole-Martin Gangnes

– Studenter får på denne måten et innblikk i arbeidshverdagen for en jurist og relevant erfaring i en teoretisk studiehverdag. Vi har fått meget gode tilbakemeldinger fra studenter som har vært hos oss. Enkelte jobber i dag hos oss, mens andre har fått relevante jobber i Trondheim og andre deler av landet, forteller Roger Helde, regiondirektør i Forbrukerrådet i Midt-Norge og jurist.

Nær halvparten av alle jurister får ifølge Juristforbundet jobb før de er ferdige med studiene, men samtidig viser undersøkelser Juristforbundet har gjort at det kan ta lang tid å få jobb for studenter som er sent ute med jobbsøkingen. En kandidatundersøkelse Juristforbundet gjennomførte i samarbeid med de juridiske fakultetene i fjor, viste at 14 prosent av dem som var ferdig utdannet i 2013 var jobbsøkende et halvt år etter eksamen.

”Det er ulike årsaker til at såpass mange er uten jobb 6 måneder etter eksamen, men en grunn kan være at de starter for sent å søke jobb: bare 20 % av denne gruppen begynte å søke jobb mens de ennå studerte. Tilsvarende tall for dem som er yrkesaktive er rundt 60 %. En jobbsøkingsspross kan ta lengre tid enn man kanskje tror, så et tips er å begynne å søke jobb før man er ferdig med studiene. Et annet tips er å skaffe seg relevant praksis i studietiden», skriver forbundet om funnene i undersøkelsen.

”Vi ser at det er praksis og karakterer som oppgis som de viktigste kriterier for at man fikk den aktuelle stillingen. På den annen side ser vi at 16 % fikk jobb uten å søke. Dette er i hovedsak kandidater som har hatt trainee- eller praksisplass og som blir rekruttert inn på bakgrunn av dette. Av dem som er yrkesaktive sier 45 % at de fikk jobb før de var ferdige med studiene», heter det i undersøkelsen.

Stadig flere får sin første jobb gjennom direkte kontakt med arbeidsgiver, konkluderer forbundet. I den forbindelse er praksisopphold og skriveplasser viktige døråpnere for jusstudentene.

Traineestillinger og ulike praksisordninger betyr at studentene kan delta aktivt i juridisk arbeid under faglig veiledning. Det betyr verdifull erfaring før man skal ut i arbeidslivet og mange studenter får sin første jobb etter studiene i den virksomheten de har hatt praksis.

Også skriveplasser er populært blant studentene og også dette kan fungere som en døråpner til arbeidslivet. Studentene får da mulighet til å sitte i et fagmiljø med jurister og advokater – med tilgang til faglig veiledning. Mange tilbyr også stipendordninger for jusstudenter.

Juristforbundet – Student formidler både praksisplasser og skriveplasser på juristforbundet.no. I skrivende stund er det 40 praksisplasser og over 20 skriveplasser listet opp på formidlingssiden. Dette er i både privat og offentlig sektor.

Viktig jobberfaring

En av virksomhetene som tilbyr praksisplasser og skriveplasser er Forbrukerrådet.

– Ved Forbrukerrådet i Midt-Norge har vi tre ordninger i forbindelse med jusstudenter. For det første tilbyr vi, i samarbeid med Høyskolen i Molde og Folkeuniversitetet i Trondheim, en hospitantordning. Søknad til det skjer ved utlysning gjennom Folkeuniversitetet i Trondheim. For det andre tilbyr vi i samarbeid med Universitetet i

Tromsø praksisplasser for obligatorisk utplassering. Og for det tredje tilbyr Forbrukerrådet skriveplass for masterstudenter, med tema innenfor vårt område. De plassene utlyses gjennom Forbrukerrådet ved juridisk avdeling, opplyser regiondirektør Roger Helde.

Hospitering skjer i Trondheim og Kristiansand. Praksisplasser er i Trondheim og Tromsø og skriveplasser for masterstudenter er i Oslo og Trondheim.

Forbrukerrådet i Midt-Norge tilbyr ifølge Helde praksis for studenter innenfor alle tre modellene og har samarbeid med jusstudiene (Master) i Oslo, Bergen og Tromsø og Høyskolen i Molde (Bachelor).

– Hvilke erfaringer har dere med disse ordningene?

– Dette har blitt gjennomført i flere år og vi har utelukkende positive erfaringer. I Tromsø er ordningen en del av studiet.

– Hvilke arbeidsoppgaver får de som er i praksis?

– Hospitanter får opplæring i Forbrukerrådets saksbehandling. De bidrar stort sett med muntlig saksbehandling på vår Forbrukertelefon. De som har praksisplass får delta i en saksbehandlers hverdag med både muntlig og skriftlig saksbehandling. I tillegg deltar de på interne kurs og opplæring samt besøk på kontoret. Og masterstudenter med skriveplass får oppfølging fra vår juridisk avdeling, sier Roger Helde.

Han synes det er positivt at Forbrukerrådet kan bidra til at jusstudenter får viktig jobberfaring.

– Vi får gode tilbakemeldinger fra både studenter og universitet. Dessuten er det positivt for vårt eget arbeidsmiljø, i tillegg til at vi markerer oss utad som en mulig arbeidsplass etter endt studie.

Norsk politi ikke kritiske nok til svenske kolleger i Quick-saken

Norsk politi og påtalemyndighet skulle hatt en større grad av selvstendighet i sin håndtering av de norske sakene under etterforskningen av Thomas Quick, eller Sture Bergwall, som er hans medfødte navn.

Tekst: Tore Letvik

Dette er hovedkonklusjonen til en arbeidsgruppe som gransket Quick-saken i et læringsperspektiv. Arbeidsgruppen ble nedsatt av Riksadvokaten 11. mars 2014 og leverte sin rapport 21. september i år. Den mer enn 500 sider lange rapporten ble offisielt overrakt Riksadvokaten på en pressekonferanse den 15. oktober.

I rapporten konkluderer arbeidsgruppen, som ble ledet av politiadvokat Anne Cecilie Dessarud, med at den norske etterforskningen av Thomas Quick begynte bra, med kritiske spørsmål og et åpent sinn. Men at norsk politi etter kort tid lot de svenske kollegene ta styringen.

– Til tross for gode ambisjoner, ser vi at det glipper. Ambisjonene om en

Juristkontakt hadde i utgave 5 / 2014 en omfattende reportasje om Quick-saken. Nå har en norsk arbeidsgruppe gransket saken i et læringsperspektiv. Den mer enn 500 sider lange rapporten ble overrakt Riksadvokaten den 15. oktober.

sakene, beskriver systemsvikt heller enn individuelle feil.

– Først og fremst er dette en kritikk av påtale- og politimyndighet sett under ett. Dette er et kollektivt ansvar, det har sviktet i flere ledd, sa Sæter.

Ingen stilte spørsmål

Etterforskningen startet godt, ifølge rapporten. Tilnærmingen var objektiv. Etterforskerne stilte kritiske og relevante spørsmål til sine svenske kolle-

drap i Sverige. Det rådet en stemning om at det ville bli rullet opp mer.

Norsk politi fikk overlevert en «nøkkel». Det var en anvisning fra svenske myndigheter for hvordan man skulle forstå Bergwalls forklaringer, men den gikk lenger enn det rent språklige.

– Nøkkelen formet et tankesett som gradvis og ubevisst ble gitt legitimitet oppover i påtalelinjen, mener arbeidsgruppen.

Gruppetenkningen som slo så uheldig ut i Sverige, fikk dermed forplante seg i Norge. Feil og mangler i Bergwalls forklaringer ble avvist og bortforklart.

Bedre i dag

Fungerende riksadvokat Sæter mener det er to viktige årsaker til at norsk politi gikk i bekreftelsesfella.

Det ene var at Bergwall allerede var domfelt for drap og at prosessen var kommet langt. Det andre var at man ubevisst ble formet av at drapene uansett skulle få sin oppfølging i Sverige.

– Det kan ubevisst ha påvirket hvor mye energi man la i å gjennomføre en selvstendig vurdering, sa Sæter etter at rapporten var lagt fram.

Målet med gjennomgangen er å lære av feil som ble gjort. Sæter påpeker at avhørsmetoder er blitt mye bedre i løpet av de siste ti-femten årene. Man har blitt flinkere til å stille åpne spørsmål og nedsette alternative hypoteser, som skal undersøkes grundig.

Avhørsekspert Asbjørn Rachlew, som har sittet i arbeidsgruppen, mener

Politiadvokat Anne Cecilie Dessarud ledet kommisjonen som ble nedsatt av riksadvokaten. (Foto: Kripas)

imidlertid det er nødvendig med langt mer forskning for å forstå justisfeil, og hvordan ny kunnskap implementeres i praksis. Særlig er det for lite vekt på dette i påtaleleddet, mener han.

Juristkontakt hadde i sin utgave nr. 5 i 2014 en omfattende reportasje og et intervju med den svenske psykiateren

Ulf Åsgård som stilte spørsmål om Thomas Quick ville blitt funnet skyldig og dømt dersom sakene hadde gått for norske domstoler, eller om norske domstoler ville dømt annerledes.

Du kan lese hele intervjuet på juristkontakt.no

Din annonse blir sett i Juristkontakt

Her når du flest jurister

Juristforbundet har **19.732** medlemmer.
Vårt medlemsblad gis ut **9 ganger pr år**.

Gjennom **Jobbmarkedet** når du norske jurister i både privat og offentlig sektor. Du treffer forvaltningsjurister og næringslivsjurister, advokater og dommere, jusstudenter og alle andre typer jurister.

Ved publisering på nett vil stillingsannonser eksponeres her:

- www.juristforbundet.no
- www.juristkontakt.no
- nyhetsbrev til 18 648 medlemmer hver 14. dag

**Kontakt oss
for årsavtale
2016**

ANNONSEANSVARLIG

Per-Olav Leth – 07 Media
Mobil: +47 918 16 012
e-post: perolav@07.no

**Månedlig
besøkt
av over
19 500!**

Med blick for gjenopprettende prosesser

45 unge er dømt til ungdomsstraff og 253 er dømt til ungdomsoppfølging etter at Norge i juli i fjor innførte de nye straffereaksjonene som skal forebygge en kriminell løpebane for unge lov- brytere. For å koordinere kreftene har sekretariatet for konfliktrådene opprettet sin første juriststilling og ansatt en jurist med blick for gjenopprettende prosesser.

Tekst og foto: Tore Letvik

– Jeg syns dette er en utrolig spennende jobb og er glad for å kunne være del av en ny prosess som gjør at ungdom som har begått lovbrudd kan stå til ansvar for sine handlinger på en annen og langt mer konstruktiv måte enn å sitte i fengsel. Denne ordningen er ny for oss alle og det er derfor mye som må tilpasses loven. Dette er rettsutvikling i praksis, sier Hanne Winther Martinusen som begynte

som jurist i sekretariatet for konfliktrådene 1. mai i år.

Det er de 22 konfliktrådene som er spredt utover landet, og deres i alt 34 ansatte ungdomskordinatorene, som administrerer gjennomføringen av de nye straffereaksjonene lokalt, mens Winther Martinusen og sekretariatet skal koordinere og samkjøre kreftene på et overordnet plan. Det innebærer møter med Kriminalomsorgsdirektoratet, med påtalemyndigheten og med andre krefter som medvirker til gjennomføringen av den loven Stortinget iverksatte 1. juli i fjor. Loven gir mulighet til å straffeforfølge ungdom på en annen måte enn tidligere ved å pålegge eller idømme lov- brytere ungdomsoppfølging eller ungdomsstraff.

For de mest alvorlige lovbruddene som ellers ville kvalifisert til ubetinget fengselsstraff kan ungdom under 18 år idømmes ungdomsstraff. For mindre alvorlige lovbrudd som ikke kvalifiserer for fengsel kan de idømmes eller pålegges ungdomsoppfølging. Straffereaksjonene bygger på prinsippet om gjenopprettende prosess og gjennomføringen administreres av konfliktrådet.

De nye reaksjonene bygger på tre elementer. Straffereaksjonene innebærer en ansvarliggjøring av den unge lov- bryteren. Det skal jobbes for at lov- bryteren i løpet av straffegjennomføringen skal møte den eller de er blitt berørt av den kriminelle handlingen. Videre skal det i samarbeid med ungdommen utarbeides en tidsbestemt, skreddersydd og tverrfaglig ungdomsplan som ungdommen forplikter seg å følge i straffegjennomføringsperioden. For å sikre dette følges ungdommen opp av et oppfølgingsteam – bestående av private støttepersoner og fagpersoner fra ulike etater. Ungdomsstraff kan gis med en varighet opp til tre år.

Dersom kravene i ungdomsplanen ikke følges opp, kalles ungdommen inn til bruddsamtaler. Så blir det en vurdering om han eller hun skal få en ny sjanse eller om straffegjennomføringen skal avsluttes. I ungdomsstraffesakene betyr brudd i ytterste konsekvens at ungdommen må sone den subsidiære straffen.

Forut for innføringen av ungdomsstraffen i fjor sommer hadde Juristkontakt en større reportasje hvor vi møtte en 82 år gammel mann som ble kvitt angsten han

bar på da han i et arrangert møte hos sitt lokale politi møtte en av de som brutalt hadde ranet ham, en 17-åring som ba om unnskyldning for hva han hadde gjort mot den gamle mannen.

Vil ikke ha unge i fengsel

Ønsket om å unngå at unge lovbyrtere må sone sin straff i fengsel, og nærmest havne i en «forbryterskole» sammen med hardere og erfarne kriminelle, har vært til stede hos ledende justispolitikere i mange år. Men det var først i fjor sommer at ungdomsstraff ble innført etter modell fra andre land – såkalt «Restorative justice» – som på norsk betyr gjenopprettende rett og i ungdomsstraff-sammenheng, blir oversatt til «gjenopprettende prosesser».

– Det er i alt tre norske justisministre som har bidratt til innføringen av ungdomsreaksjonene som vi nå bruker. Det har vært et stort forarbeid og det har vært, og er, stor politisk vilje for å gjennomføre dette. Men siden det er en masse forarbeider, tilbake i tid og en lov som er bygget litt stein på stein, så er loven litt utilgjengelig. Av og til må vi lete litt bakover for å finne fram intensjonen slik at vi ser helheten som står i loven, sier Martinusen.

Også en pensjonert jurist som var med under lovforarbeidene stiller opp for å kaste lys over eventuelle uklarheter i loven.

– Det er veldig fint for meg å ha en forankring til de som har vært med på utformingen av loven – «grunnmuren». Det skaper en fin symbiose – jeg den nye som kan se litt med nye øyne, samtidig som jeg kan få historien med meg. Sammen gir det en veldig fin utvikling, sier Martinusen som, selv om hun er den første ansatte juristen i sekretariatene for konfliktrådene, ikke er den eneste med juridisk kompetanse.

– Jeg har heldigvis kolleger som har juridisk bakgrunn og mastergrad i rettsvitenskap sier Martinusen som ønsker å være ute i «felten» for å få kjennskap til hvordan ungdomsstraff

og ungdomsoppfølging fungerer i praksis.

– Jeg jobber i fagseksjonen i sekretariatet men har vært opptatt av å ikke bare sette meg ned med nesen i loven. Jeg har ønsket å være med ut for å se hvordan det jobbes i praksisfeltet, og har vært med i rettssaker, i det vi kaller koordineringsgruppemøter og har vært rundt og snakket med ungdomskoordinatorer, sier Martinusen som i begynnelsen av november skal til Haugesund for å være med på møter hvor unge lovbyrtere møter offeret, eller såkalte ungdomsstormøter som er kjernen i de gjenopprettende prosessene. Hun skal også møte påtalemyndigheten lokalt og andre medvirkende parter.

**// Det er så mye
å gjøre at ledelsen mener
det vil være behov for
flere juriststillinger for
å håndtere og utvikle
ordningen i tiden
som kommer**

– For meg er selvfølgelig det viktigste at de lokale konfliktrådene rundt om i landet og deres ungdomskoordinatorer har god dialog med påtale og kriminalomsorg og andre samarbeidene parter. Det er de som jobber med dette til daglig og vi er avhengig av at samarbeidet lokalt fungerer godt. For meg og for sekretariatet blir det viktig å sørge for at alle på overordnet nivå vet hva sine oppgaver er. Politiet er jo de første som kommer inn og skal ha avhørene med ungdommene og som eventuelt skal skaffe samtykke til deling av informasjon i koordineringsgruppene, som fungerer som et rådgivende organ for påtale i vurderingen av hvilke reaksjon den enkelte ungdom skal få. Det er kriminalomsorgen som foretar personundersøkelser og det er

viktig at vi har et godt samarbeid dem slik at ungdomskoordinator kan få være med når de har samtale med ungdommen for å informere den unge om de nye straffereaksjonene. Det er påtale som avgjør hvilken reaksjon ungdommen skal få og vi er derfor opptatt av at påtale har god kunnskap om de nye reaksjonene. De nye straffereaksjonene er krevende for ungdommene og påtale må derfor sikre at det foreligger et reelt og informert samtykke fra ungdommen og foreta en egnethetsvurdering. I ungdomsstraffesaker kan det være nødvendig at ungdomskoordinator vitner i rettsaken og vi er avhengig at domstolene har god kunnskap om de nye straffereaksjonene. Det er i det hele tatt mange ledd som er inne og som må samarbeide, sier Martinusen.

Få brudd

Siden ungdomsstraff ble påbegynt har det vært tre tilfeller av brudd. Dette kan blant annet bety at ungdommen har brutt planen han eller hun hadde samtykket i å følge.

– Det er da kriminalomsorgen som håndterer bruddet og kjører saken for retten. Det kan være det er brudd på vilkårene for straffegjennomføringen, for eksempel de tiltakene som skredertilpasset til hver enkelt ungdom, og som er tiltak ungdommen skal følge. Eller det kan brudd på helt generelle pålegg som gjelder enhver som er under denne typen straffegjennomføring, som at de ikke skal være påvirket av rus når de møter til samtaler, de skal ikke begå nye straffbare handlinger, de får ikke være i utlandet, i tillegg til at vi i særlige tilfeller kan ilegge et særskilt rusforbud. Slike brudd kaller vi vilkårsbrudd, og vi sender da en bruddmelding til kriminalomsorgen, og overfører saken til dem med en forklaring på hva ungdommen har gjort og viser til dokumentasjon. Deretter er det kriminalomsorgen på regionalt nivå som vurderer å ta saken videre til retten med begjæring om at den subsidiære straffen helt eller delvis skal sones.

Hvis ungdommen har begått nye straffbare forhold er det påtalemyndigheten som overtar for å bringe saken retten.

De skreddersydde tiltakene innebærer ofte en sterk grad av sosial kontroll og forpliktelser for ungdommen, som for eksempel å stå opp til angitte tidspunkter på morgenen, å møte på skole eller jobb eller andre steder til avtalt tid, eller å unnlate å være sammen med personer som ungdommen er enig i vil være negativt for ungdommens utvikling.

Martinusen forteller at konfliktrådene per 19. oktober, i tillegg til de 45 idømte ungdomsstraffene og 253 ungdomsoppfølgingene, hadde om lag 200 åpne saker. Rundt 30 av disse sakene var ungdomsstraffesaker.

Allsidig bakgrunn

Hanne Winther Martinusen begynte som advokatfullmektig i advokatfirmaet Selmer der hun i tre år hovedsakelig jobbet med næringslivsjus. Deretter gikk hun over i en senior juriststilling i Forbrukerombudet. Derfra gikk veien til Husleietvistutvalget som tvisteløser. Før hun gikk til sin nåværende stilling.

– Når jeg jobbet i Forbrukerombudet begynte jeg å videreutdanne meg innen konflikthåndtering, og har vel etter hvert tatt det som er mulig av utdanning i mekling her i landet. Med min store interesse for gjenopprettende prosesser og mekling og konflikthåndtering var det ingen tvil da juriststillingen i sekretariatet for Konfliktrådene dukket opp. Det har vært hektisk fra dag én i Konfliktrådet. Det er så mye å gjøre at ledelsen mener det vil være behov for flere juriststillinger for å håndtere og utvikle ordningen i tiden som kommer, sier Martinusen.

Hun understreker at de gjenopprettende prosessene ikke utelukkende tar hensyn til de unge lovbrysterne.

– Vi ivaretar også offerperspektivet. Fornærmede må ikke møte den unge lovbrysteren. Vi jobber for at ungdom-

– Med min store interesse for gjenopprettende prosesser og mekling og konflikthåndtering var det ingen tvil da juriststillingen i sekretariatet for Konfliktrådene dukket opp, sier Hanne Winther Martinusen.

men skal møte den er berørt av deres handlinger, men vi lar jo dette være en prosess. Tanken bak – og det som måtte skille dette ut fra andre reaksjonsformer – er jo ansvarliggjøringen av ungdommene. De skal ta ansvar for sine handlinger, og det gjør de gjennom at de er med på å og utarbeide en plan for gjennomføringen av straffen, og de skal også kunne ta ansvar overfor de som er blitt berørt og være villige til å gjøre det. Det er en krevende straffegjennomføring hvor vi lager rammer for deres hverdag. Men prosessen for å få til et møte mellom gjerningspersonen og offeret – eller andre berørte – må få leve sitt eget liv. Vi kan ikke, bare fordi vi tenker at det ville være fint på et tidspunkt, forsøke å presse partene sammen. Det må skje når de er klare. Og noen utsatte eller berørte – trenger tid for å komme dit, følelsmessig og motivasjonsmessig. Vi må jobbe med dem. Også må vi også respektere at noen fornærmede sier nei – dette har jeg ikke lyst til, sier Martinusen.

Av de ungdomsstraffene som er idømt har det vært væpnede ran begått av ungdom, og flere grove sedelighetsaker. Etter en grov gruppevoldtekt som ble brakt for retten med påstand om ubetinget fengsel, idømte Moss tingrett ungdomsstraff med en gjennomføringstid på tre år, for tre tiltalte tenåringsgutter. Påtalemyndigheten anket imidlertid for to av de tiltalte og Borgarting lagmannsrett fant at ungdomsstraff ikke skulle benyttes for de to. Offeret var en 15 år gammel jente. Voldtekten var en såkalt sovevoldtekt hvor det også ble brukt gjenstander. To av lovbrysterne var 15 år og den tredje var 17, og de filmet også overgrepet. Lagmannsretten dømte de to som anken berørte, en av 15-åringene og 17-åringen, til henholdsvis ett år og seks måneders ubetinget fengsel, og fire års fengsel, hvorav to år ubetinget.

De domfelte anket til Høyesterett, men Høyesteretts ankeutvalg tillot ikke anken fremmet.

Vegard Venli er journalist
i Kommunal Rapport.

Kjempet fram offentlighet om aksjeeierskap

Ber forvaltningens paragrafvoktere praktisere mer åpenhet

– Hovedprinsippet i norsk forvaltning er åpenhet. Ryggmargsrefleksen blant de fleste som behandlet mine innsynsbegjæringer var tilbakehold.

Dette sier journalist i bladet Kommunal Rapport, Vegard Venli, til Juristkontakt. Etter mer enn to års kamp, og etter å ha fått medhold i klage til Sivilombudsmannen, ga Finansdepartementet og Skattedirektoratet tilgang til det såkalte aksjonærregisteret, som viser hvilke nordmenn som eier hvilke aksjer i norske selskaper.

Det startet med at journalisten kontaktet Skatteetaten for å få en full oversikt over aksjeeierne i landets aksjeselskap, til bruk i Kommunal Rapports egen redaksjon. Innsynsbegjæringen ble sendt i mai 2013. Han fikk avslag to dager senere, men ga likevel ikke opp. Skattedirektoratet sendte fra seg saken til Finansdepartementet. Gjennom en tid med et stort antall klager, derav fem til Sivilombudsmannen, personlig fremmøte i departementet og forsøk på å få oversikt over aksjeeierne, unnøtk Finansdepartementet og Skattedirektoratet registeret fra offentlighet med ulike begrunnelser.

Direktoratet viste til i taushetspliktsbestemmelsen i ligningsloven. Da saken havnet hos Finansdepartementet, viste departementet til at sammenstilling av opplysninger om aksjonærer ikke kunne gjøres «med enkle fremgangsmåter», og avslo innsyn.

– Først ble det hevdet at det ville ta en uke å sammenstille opplysningene, noe som ville påføre skatteetaten en utgift på 16.000 kroner. Senere viste det seg at det ville la seg gjøre på én dag, sier Venli.

Sivilombudsmannens medhold

I løpet av de over to årene som «kampen» om registeret pågikk, lanserte regjeringen to lovendringsforslag for å få belagt hele aksjonærregisteret med taushetsplikt, parallelt som Finansdepartementet gjorde nye vurderinger. En av de siste, var at det ikke kunne gis innsyn i aksjonærregisteret fordi det kunne være avvik mellom de offentlig tilgjengelige opplysningene som er å finne i selskapenes aksjeeier-

|| Jurister i forvaltningen bør ikke bare være gatekeepers for det som ikke skal ut. De bør også vokte hovedregelen – åpenhet

bøker og det som fremkommer i registeret. Dette var Sivilombudsmannen klart uenig i, og ga innsyn.

Venli mener jus ble brukt i ulike ledd i forvaltningens behandling for å forsøke å hindre innsyn.

– Mitt oppfordring til jurister som jobber i forvaltningen, i departementer og kommuner, og som kan komme bort i innsynsbegjæringer og offentlighetsloven, er å praktisere åpenhet så langt det går, og ikke stenge luka med en gang. Jurister i forvaltningen bør ikke bare være gatekeepers for det som ikke skal ut. De bør også vokte hovedregelen – åpenhet. Slik jeg ser det, har rettstilstanden ikke flyttet seg en millimeter etter over to år og alt det som har skjedd i saken. Og selv om forvaltningen har forsøkt å vise til jusen for å stanse tilgjengeligheten, så har det ikke handlet om jus, men mer om en kultur. Min oppfatning er at det handler om en uvilje mot å gi innsyn, og at det er dette det er blitt brukt energi på. Opplysningene skulle vært offentlig tilgjengelige den gang jeg ba om dem, og er det i dag og, sier Venli.

Etter å ha argumentert for at aksjonærregisteret måtte være offentlig tilgjengelig, og etter å ha sendt flere klager til Sivilombudsmannen, som ga medhold i at opplysningene skulle være offentlig tilgjengelig, fikk Venli og Kommunal Rapport innsyn av Skattedirektoratet 17. september i år. Venli fikk registeret på datafiler. Skatteetaten har ikke ønsket å legge aksjonærregisteret ut på nettet, men besvarer enkeltvis innsynsbegjæringer. Norsk Redaktørforening ønsket å

gjøre registeret offentlig tilgjengelig og fikk det utlevert på en minnepinne som så ble overført og konvertert til en accessfil og en exelfil, og lagt disse ut i nedlastbar form på sin hjemmeside: <http://nored.no>

Store oppslag

Resultatet og betydningen av at aksjonærregisteret var åpent for offentligheten og dermed tilgjengelig for en gravende presse, lot ikke vente på seg.

Den 28. september kunne Dagbladet blant annet avsløre at flere politikere i Stortingets næringskomite har tjent penger på aksjer i selskaper som er direkte berørt av komiteens arbeid. Stortingspolitikeres aksjeeierskap har i mange tilfeller ikke vært kjent for andre enn skatteetaten. Saken fikk stor offentlig oppmerksomhet. Tilgangen til aksjonærregisteret har senere ført til en rekke oppslag, og blant annet vist at redaktører rundt om i Norge eier store aksjeposter i bedrifter.

Vegard Venli og Kommunal Rapport har også laget flere reportasjer med grunnlag i informasjonen fra aksjonærregisteret og varsler at det vil komme flere reportasjer om mulig rolleblanding som følge av aksjeeierskap og politiske beslutninger rundt om i kommune-Norge. Venli mener samfunnets nytte av å få vite hvem som eier aksjer nå bør være åpenbar.

– Når vi ser på dette i ettertid, så mener jeg det er på sin plass å spørre om selv en ukes arbeid for skatteetaten, til en pris på 16.000 kroner, egentlig var for mye å «ofre» for forvaltningen sett opp i mot den åpenhetsverdien det har at registeret er offentlig, sier Venli.

Han er likevel ikke helt fornøyd.

– Innsynet som vi fikk omfatter opplysninger i åtte opplysningstyper, eller rader, i aksjonærregisteret. Hele registeret består av 110 opplysningstyper, sier Venli som også er medlem i Pressens offentlighetsutvalg.

Offentlighetsutvalget har nå grepet fatt i nettopp dette. I et brev fra Pressens offentlighetsutvalg, som

ledes av mangeårig journalist i Aftenposten, nå journalist i Kapital, Siri Gedde-Dahl, krever utvalget nå full gjennomgang av aksjonærregisteret. I brevet heter det:

"Utvalget ber Finansdepartementet og Skatteetaten ta initiativ til en full gjennomgang av opplysningene i aksjonærregisteret. Pressens offentlighetsutvalg mener det er prisverdig at Skatteetaten etter to års hemmelighold, nå har tatt initiativ til å ta et uttrekk fra aksjonærregisteret, slik at allmennheten får innsyn i den mest samlede oversikten over aksjeforhold som finnes per i dag. Åpenhet om aksjeforhold er et viktig redskap til å avdekke inhabilitet, skatteunndragelser, økonomisk samrøre og kriminalitet. Dessuten gir det folk muligheten til å følge med på hva privat næringsliv og det offentlige selv eier. Reell åpenhet om eierskap er viktig for et vel fungerende næringsliv."

Fortsatt hemmelig

Utvalget konstaterer samtidig at en rekke opplysninger i aksjonærregisteret fremdeles holdes hemmelig, som for eksempel aksjeeiernes utbytte og verdi på aksjer.

"Dette er opplysninger som etter regnskapsloven er offentlig informasjon, men likevel hevder Skatteetaten at de er taushetsbelagte."

I sak 2015/905 fastslo Sivilombudsmannen at opplysninger som lovgiver har bestemt at skal være allment tilgjengelig ett sted, ikke kan være omfattet av taushetsplikten et annet sted, uavhengig av om de rent faktisk ikke er tilgjengelig andre steder.

Utvalget mener uttalelsen fra Sivilombudsmannen bør føre til en full gjennomgang av opplysningene i aksjonærregisteret opp mot annen lovgivning som gjelder for disse opplysningene. Dette for å få en avklaring av hvilke opplysninger som skal være offentlige, og hvilke som er omfattet av taushetsplikten.

Utvalget ber Finansdepartementet og Skatteetaten ta initiativ til en slik gjennomgang», heter det i brevet.

– Vi trenger et nytt aksjeeierregister og vil sende et forslag på høring, sier statssekretær Jørgen Næsjø i Finansdepartementet (Foto: Finansdepartementet/Rune Kongsro)

Foreslår nytt register

Juristkontakt har gitt Finansdepartementet mulighet til å kommentere innholdet i denne artikkelen. Statssekretær i Finansdepartementet, Jørgen Næsjø, gir følgende kommentar i en epost til Juristkontakt:

“Regjeringen ønsker åpenhet om eierskap i næringslivet. Vi trenger derfor et nytt aksjeeierregister og vil sende et forslag på høring. Skatteetatens aksjonærregister er en database som er laget for å sikre korrekt beskatning av aksjonærer, og er ikke

egnet som et innsynsregister. I tillegg er det viktig å ivareta skattyternes rettigheter, så vi må finne balansen mellom åpenhet og personvern. Skatteetaten har brukt ressurser på, og strukket seg langt, for å imøtekomme ønsket om innsyn i aksjeeieropplysninger før det nye registeret er ferdig, og har nylig laget et uttrekk fra registeret med informasjon som ikke er taushetsbelagt. Det betyr ikke at dette er en hensiktsmessig løsning for åpenhet om aksjeeiere.”

Blir forsøkt truet til taushet

Forfatteren og samfunnsdebattanten Amal Aden lever med drapstrusler og politibeskyttelse – fordi hun bruker ytringsfriheten sin.

Tekst og foto: Ole-Martin Gangnes

Amal Aden er født i Somalia og vokste opp som gatebarn. I 1996 kom hun til Norge som flyktning og er i dag forfatter og foredragsholder. Amal Aden har gitt ut flere bøker, blant annet om integrering og om homofile innvandrere. Hun har selv stått fram som lesbisk og holder foredrag om blant annet likestilling, homofile minoriteter, integrering og det flerkulturelle Norge. Det har kostet henne dyrt – ikke alle liker åpenheten hennes, eller at hun deltar i samfunnsdebatten. Under Rettsikkerhetskonferansen oppfordret hun juristene til å stå opp for ytringsfriheten og for de som trues til taushet.

– Jeg er muslim, lesbisk og innvandrersom er svart i huden. Det er en dårlig kombinasjon, sier hun spøkefullt.

Hun lever med voldsalarm og politibeskyttelse.

– Jeg er blitt både truet og slått. Nå må jeg kjøres alle steder jeg skal, fordi det er risikabelt med offentlig kommunikasjon. Det gjør livet ganske vanskelig. Det er ikke uten grunn at samfunnsdebattanter som meg blir

mer stille. Noen stilner helt. Når man ytrer seg med livet som innsats er det forferdelig slitsomt. Jeg har kjempet mot et patriarkalsk og fundamentalistisk miljø, og det er disse som truer meg.

Tidligere i år uttalte hun at politiet gjentatte ganger har bedt henne om å dempe seg i det offentlige rom, ligge lavt, og ikke provosere så kraftig i sine offentlige ytringer. Politiinspektør Einar Harald Aas ved Seksjon for organisert kriminalitet sa den gang til VG at de hadde en god dialog med Amal Aden og at det innebar både veiledning og aktive tiltak. Knut Olav Åmås i Fritt Ord uttale i sakens anledning at:

– Det er mye frykt og trusler nå, Og jeg er bekymret for hva det vil føre til av avlysninger og innskrenket ytringsfrihet. Jeg ser klare tendenser til at dette går ut over ytringsfriheten, og at viktige debatter blir dyttet inn på lukkede bakrom.

– Jeg er faktisk sliten nå. Det blir du når deltagelse i samfunnsdebatten og bruk av ytringsfriheten betyr at det venter femti drapstrusler på deg etterpå. Jeg ønsker å fortsette å kjempe for friheten, men det koster og kan gå utover de rundt deg som du er glad i. Jeg har opplevd urettferdighet hele livet og det har blitt en livsoppgave for meg å bruke retten jeg har til å ytre meg og til å si det jeg mener, sier Amal Aden.

– Politiet sier til meg at det jeg gjør er viktig, men at jeg utsetter meg for fare. Er jeg på foredragstur kan politi

lokalt si at de ikke har ressurser til å passe på meg. Alt dette koster meg voldsomt både fysisk og psykisk. Det er også en belastning for min samboer og mine barn. Til jurister vil jeg si; still opp for de som trues. Hvis ikke, kan vi ende opp med det debattklimaet det har vært i Sverige. Jurister må stå opp for å beskytte ytringsfrihet, sier hun.

Hun har også et annet budskap til jurister:

– Jeg skjønner at advokater skal ta en parts sak, men skjønner ikke at kultur kan fremføres som argument i barnevoldssaker. Slutt og bruk kultur og religion som en unnskyldning for vold. Jeg ser det samme i barneverntjenesten.

Kort hår

Amal Aden forteller at er det mye som provoserer ved hennes person.

– Jeg trues for eksempel fordi jeg har kort hår. En elev på en skole der jeg holdt foredrag begynte å gråte under foredraget, visstnok fordi det var så stygt å se meg med det håret. Kan du ikke bare ta på deg en hijab da, er det flere som sier. Jeg har også opplevd at hvite norske kvinner sier det. Da ville jeg visstnok ikke provosere så mange. Jeg er altså provoserende fordi jeg kler meg helt vanlig. Når det gjelder håret mitt, jeg betaler 400 kroner for en vanlig hårklipp hos frisør og kan ikke skjønne at noen kan bli provosert eller sinte av den grunn, sier hun med et smil.

– Mitt mål er ikke å krenke noen i det hele tatt. Men det er så mange som

blir krenket på andres vegne. Da begynner jeg å lure. Jeg har en venninne som er religiøs, men hun tåler da diskusjoner for det. Hun kritiserer meg og jeg svarer tilbake. Vi kan ha diskusjoner. Men det er andre som ikke vil diskutere. Sånne som mener at jeg ikke kan gå på torget i Hønefoss under ramadan fordi det er så fælt å se meg. Men jeg går da ikke i butikken og handler fordi jeg vil såre noen. For ikke lenge siden kom det fem mann løpende etter meg og ville vite om det stemte at jeg var lesbisk. En av dem skulle da gå til kommunen for å klage, fordi han visstnok var krenket av at jeg svarte ja på det.

Hun forteller at hun snart ikke klarer mer hets.

– Her mener jeg at politiet og politikerne svikter. Det er klart det handler om ressurser å beskytte ytringsfrihet, men det er noe som må prioriteres. Uten ytringsfriheten taper vi. Vi kan ikke la dem som truer vinne fram. Det er mange som ikke orker å delta i debatten. Ytringsfrihet kan ikke bare gjelde for hvite menn over 40 år.

// **Jeg ønsker å fortsette å kjempe for friheten, men det koster og kan gå utover de rundt deg som du er glad i**

– Uten ryggrad

Hun forteller om en venn som er homofil og opprinnelig fra Somalia.

– Han blir slått på grunn av det. Politiet råder ham til å unngå å si at han er homofil. Kanskje han bør ta et kurs for å ikke å se så homo ut? Han er psykisk knekt og går inn og ut av psykiatrien på grunn av dette. Jeg kjenner også en annen homofil gutt som er blitt jaget i asylmottak og må leve med ny identitet. Han må flyttes gang på gang. For disse er ytringsfrihet utrolig viktig, men de har det ikke.

Hun er skuffet over reaksjonene fra det norske samfunnet.

– Jeg er blitt slått ned uten at anti-rasist organisasjoner eller ombud reagerer. Men det ropes kraftig dersom noen religiøse skulle føle seg krenket av en eller annen grunn. Disse organisasjonene skjønner ikke hva rettferdighet er i det hele tatt. Men kampen må tas. Da nytter det ikke å være feig eller mangle ryggrad – noe som gjelder mange nordmenn i disse spørsmålene. Vi har jo mange feminister i Norge, men jeg vet ikke hva de driver med. Mange av dem er mest opptatt av om noen kan bli krenket. Jeg er redd for at fremmedfiendtlighet får stort spillerom hvis vi ikke tar denne kampen. Men jeg ser håp hos ungdommen. Vi er i et fritt land og skal ha frie mennesker, sier hun.

– Hvordan kan jeg være en trussel mot noe som helst? Det var en som sa til meg; du er svart, kvinne og fra Somalia. I tillegg har du den legningen! Gud kan ikke være glad i deg. Joda, svarer jeg. Gud er glad i meg!

Anine Kierulf

Anine Kierulf holdt et foredrag om Høyesteretts institusjonelle egenart under Rettssikkerhetskonferansen. – Hvordan opprettholde Høyesteretts legitimitet? Den institusjonelle egenarten er særskilt og eventuelle reformer må gjøres forsiktig. If it aint broke, don't fix it, sa hun.

Ann-Kristin Olsen

Ann-Kristin Olsen er avtroppende fylkesmann i Vest-Agder og snakket om rettssikkerhetsutfordringer for svake grupper under konferansen. – Voldsutsatte kvinner og barn lever i redsel med ny identitet og på flukt. Det er offerets liv som blir begrenset. I dag aksepterer vi at forebyggingens pris legges på ofrene, sa hun.

Bart van Lierop

Den nederlandske dommeren Bart van Lierop er president i Europarådets rådgivende komité av europeiske dommer (CCJE) På konferansen snakket han om dommeres uavhengighet og erfaringer fra arbeidet i komiteen.

Stolte prisvinnere hedret for rettssikkerhetsarbeid

MiRA Ressurssenter for innvandrere- og flyktningkvinner og leder Fakhra Salimi trakk fram samspillet med jurister da senteret mottok Retts-sikkerhetsprisen.

Tekst og foto: Ole-Martin Gangnes

– Vårt samarbeid med jurister har vært viktig for arbeidet vårt, sa Fakhra Salimi da hun mottok den gjeve prisen under Rettssikkerhetskonferansen i regi av Juristforbundet i oktober.

Det var tidligere justisminister Knut Storberget som delte ut prisen på vegne av juryen.

Fakhra Salimi pekte på organisasjoner som Juss-Buss og JURK og flere advokater som har vært avgjørende støttespillere.

– Utfordringene er fortsatt mange. Det er flere lover som må endres for bedre minoritetskvinnens rettssikkerhet i Norge. Det gjelder for eksempel utlendingsloven, ekteskapsloven og arbeidsmiljøloven, sa Salimi.

Hun mener Norge står overfor en rekke utfordringer i årene som kommer, knyttet til minoritetskvinner.

– Både eldre og yngre innvandrerkvinner har spesifikke problemer. For unge kan det dreie seg om at man ikke klarer å komme seg inn i arbeidslivet. For eldre kan det være at man ikke har opparbeidet seg rettigheter til full pensjon. Hvis det ikke endres regler

Vårt samarbeid med jurister har vært viktig, sa prisvinner Fakhra Salimi.

her, vil vi se mange fattige i årene som kommer, mener hun.

MiRA Ressursenter for innvandrere og flyktningkvinner er en ikke-statlig organisasjon for innvandrere og flyktningkvinner. Senteret er en møteplass for kvinner og jenter med minoritetsbakgrunn og ble opprettet i 1989. Senteret jobber blant annet med spørsmål om likestilling, vold mot kvinner og forebygging av tvangsekteskap. De tilbyr krisehjelp og rådgivning samt gratis

advokathjelp og juridisk rådgivning. Senteret jobber også rettspolitisk.

Senteret og dets leder Fakhra Salimi får Rettssikkerhetsprisen for sitt bidrag til minoritetskvinneres rettsikkerhet.

– Stor ære

– Det er en stor ære å motta en slik viktig pris fra det juridiske miljøet. Denne prisen er med på å synliggjøre utfordringene minoritetskvinner står

overfor når det gjelder rettssikkerhet i Norge. Med prisen sender også Juristforbundet et tydelig signal om at sivilsamfunnets arbeid for å styrke rettighetene for utsatte grupper i samfunnet er viktig. Rettighetsarbeid er et felles ansvar som vi alle må ta. Både de som utformer lovverket og jobber med lovgivning, og sivilsamfunnet som ser hvordan lovene fungerer i praksis, sa Fakhra Salimi til Juristkontakt i forrige utgave.

MiRA-Senteret har jobbet med å styrke minoritetskvinnens rettsikkerhet i Norge i over 25 år, blant annet gjennom utstrakt informasjons- og bevisstgjøringsarbeid.

– Gjennom dette arbeidet har vi kunnet påpeke og belyse svakheter i det norske rettssystemet, for eksempel knyttet til familiegjenforening. På 1980-tallet startet vi en offensiv kamp mot den daværende regelen om to års botid før man kunne få opphold på selvstendig

grunnlag. Etter hvert kom også mange andre organisasjoner på banen, deriblant krisesentrene. Dette resulterte i en egen forskrift, kalt mishandlingsbestemmelsen, som bidro til at kvinner som utsettes for vold får opphold uavhengig av botid. Dette var et viktig steg på veien for å styrke voldsutsatte minoritetskvinnens rettsikkerhet. Prisen vi nå mottar, gir oss inspirasjon til å fortsette kampen for minoritetskvinnens rettigheter, sa Salimi.

|| Både eldre og yngre innvandrerkvinner har spesifikke problemer

Dommerforeningen ønsker gjennomgang av domstolsystemet

– Vi ønsker at det skal nedsettes en kommisjon som blant annet skal se på og komme med forslag til hvordan dommerutnevnelser og utnevnelser av medlemmer til innstillingsrådet, tilsynsutvalget og styret i domstoladministrasjonen, og lederne for disse, skal skje, sier Ingjerd Thune og Arne K. Uggerud i Dommerforeningen.

Tekst: Ole-Martin Gangnes

I et innlegg i denne utgaven av Juristkontakt, spør sorenskriver Ingjerd Thune (leder av Dommerforeningen) og lagdommer Arne K. Uggerud (varamedlem til styret i Dommerforeningen) om domstolenes uavhengighet bør styrkes og om det er det tid for reformer.

«Dommerforeningen mener at tiden nå er kommet for å foreta en grundig og systematisk gjennomgang og analyse av norske domstolssystemet, særlig knyttet opp til utviklingen internasjonalt og vurdere om det bør gjøres endringer i lovgivningen for å bringe norsk praksis i tråd med anerkjente internasjonale normer og anbefalinger for dommeruavhengighet. Et slikt omfattende arbeid bør foretas av en bredt sammensatt domstolkommisjon», skriver de.

Spørsmålet om uavhengighet har opptatt Dommerforeningen lenge, og det foreligger et årsmøtevedtak i foreningen om å arbeide med spørsmålet.

»Det må slås fast at det norske domstolssystemet til tross for viktige reformer på begynnelsen av 2000-tallet, blant annet ved opprettelse av Domstoladministrasjonen (DA), mangler en tilstrekkelig solid formell forankring. Det er svakheter i systemet som kan skape sårbarhet, og som i ytterste konsekvens kan svekke folks vern mot overgrep fra de andre statsmaktene dersom samfunnet skulle gå i mer urolig retning» skriver Ingjerd Thune og Arne K. Uggerud.

– Er det en uro blant dommerne når det gjelder domstolenes uavhengighet? Føler dommerne seg trygge med tanke på fremtiden?

– Det er ikke noen uro blant dommerne når det gjelder domstolenes uavhengighet, og dommerne føler seg for så vidt trygge med tanke på fremtiden. Men det er viktig at de formelle rammene er på plass med hensyn til domstolenes uavhengighet, sier Ingjerd Thune.

– Dere peker på at tillitt til domstolene ikke er en selvfølge. Med tanke på det formelle rammeverket som dere sier har en del svakheter; har man tenkt for lite framover i Norge? Har man vært naive?

Det er svakheter i systemet som kan skape sårbarhet

– Vi har kanskje ikke tenkt for lite fremover, eller vært for naive. Men det har skjedd en utvikling i europeisk sammenheng, og det er viktig at vi i Norge følger opp denne utviklingen, og at vi også her i landet får det formelle rammeverket på plass, sier Thune.

Utnevelser

– Hvordan bør dommerutnevelser foregå for å sikre mest mulig uavhengighet? Og tilsvarende utpeking av medlemmene i Innstillingsrådet, Tilsynsutvalget for dommere og styret for Domstoladministrasjonen? Hvordan bør lederne av disse organene utnevnes?

– Vi ønsker at det skal nedsettes en kommisjon som blant annet skal se på og komme med forslag til hvordan dommerutnevelser og utnevelser av medlemmer til innstillingsrådet, tilsynsutvalget og styret i domstoladministrasjonen, og lederne for disse, skal skje. Det vil være naturlig å se hen til internasjonale rekommandasjoner når man kommer med forslag til dette, og vi vil ikke foregripe dette arbeidet ved å uttale oss om dette nå.

– Dere skriver at en eventuell domstolkommisjon bør vurdere domstolenes framtidige ressursbehov. Hvordan vurderer dere behovet fremover? Får domstolene for lite ressurser i dag?

– Dersom vi skal ha moderne og effektive domstoler må det bevilges penger som muliggjør elektronisk samhandling med aktørene, og det bør bevilges midler til lyd- og bildeopptak i domstolene. Det foreligger ikke forslag om dette i statsbudsjettet. Videre er det heller ikke foreslått bevilget midler til sikkerhetstiltak i domstolene. Med det foreliggende budsjettforslaget vil det ikke være mulig å

opprettholde dagens drift, og DA varsler at det må innføres stillingsstopp, noe som vil kunne føre til økt saksbehandlingstid. Det er helt klart at domstolene får for lite ressurser i dag.

– Er det på tide med en lov som regulerer de formelle rammene rundt domstolene og dommerne – noe tilsvarende det som nå er foreslått vedtatt om advokater?

– Vi mener det er grunn til å utrede om det skal vedtas en lov om dommere, der en del av de temaene som er berørt ovenfor kan reguleres, sier Ingjerd Thune.

Ruste seg

I innlegget skriver Ingjerd Thune og Arne K. Uggerud at det er viktig å ruste seg for fremtiden i rolige tider.

»Det er naturligvis vanskelig å ha en klar oppfatning av hvordan utviklingen av samfunnet vil bli i årene som kommer. Det er uansett viktig å ruste seg for en situasjon hvor tilliten til domstolene ikke vil holde seg like høy som i dag. Vi kan ikke se bort fra at samfunnsutviklingen vil gå i en retning av mer uro og splid i befolkningen, som for eksempel økt polarisering og større kamp om samfunnets ressurser. Politikere og andre med stor innflytelse, som for eksempel media, kan i større grad komme til å rette søkelyset på domstolenes svakheter, med rette eller urette. Dersom tilliten til domstolene svekkes, noe som har skjedd i andre vesteuropeiske land, er det viktig at den formelle uavhengigheten er så solid og uangriplelig som mulig», skriver de.

»Dommerforeningen mener at tiden er moden for å løfte blikket og diskutere hvordan fundamentet for fremtidens domstoler bør være. En prinsipiell og overordnet gjennomgang og vurdering av domstolssystemet ved å opprette en ny domstolkommisjon vil være et første skritt i så måte», skriver de to.

Les innlegget av Ingjerd Thune og Arne K. Uggerud på side 56.

– Du ser det ikke før du tror det

– Skremmende mange barn vet ikke at de voksne ikke har lov til å bruke vold mot dem eller forgripe seg seksuelt. De tror det er sånn det skal være, sier tidligere barneminister og nå Oslo-byråd Inga Marte Thorkildsen (t.h.). Hun møtte Gatejuristens Cathrine Moksness som har satt i gang prosjektet Barnas Jurist.

Tekst og foto: Sidsel Skotland

I mai debuterte tidligere barneminister Inga Marte Thorkildsen (SV), og nå påtroppende Oslo-byråd for eldre-, helse- og sosiale tjenester, som forfatter. I boka «Du ser det ikke før du tror det – et kampskrift for barns rettigheter» har hun samlet fortvilelse hun har kjent og kjenner overfor de aller mest sårbare blant oss, mellom to permer. Boks mantra er: Tør å spørre! Spør hvorfor!

Hun viser også hvordan hun mener rettsapparatet kommer til kort når det gjelder barnas beste. Vi har invitert Thorkildsen og Gatejuristens mor, Cathrine Moksness, til å snakke om boka, og om hvordan rettssystemet best kan ta vare på barna. Gatejuristen har nylig satt i gang prosjektet Barnas Jurist, der målet er å fange opp barn som trenger rettshjelp før det går skikkelig galt.

Et viktig poeng i boka til Thorkildsen er å vise hvordan krenkede barn blir syke voksne.

– Det forskes stadig mer på hvordan vold og seksuelle overgrep kan gi seg utslag i psykiatriske og somatiske sykdommer, sier hun.

I boka viser hun blant annet til amerikanske dr. Vincent Felitti forskning, der han fant at livserfaringer fra barndommen kan vise seg som sykdom først etter femti år. Felitti påpeker at alvorlig stress, som han kaller toksisk stress, over tid bryter ned immunforsvaret og gjør en mer mottakelig for mange typer sykdommer. Folk kan også gripe til usunne måter å løse dette stresset på, som igjen forårsaker mer sykdom.

– Problemet er at helsevesenet ikke tar dette innover seg, sier Thorkildsen, og siterer Felitti: "En rekke folkesykdommer er i virkeligheten for mange mennesker ubevisste forsøk på å løse personlige problemer som går langt tilbake, gjerne til barndommen, begravd i tiden». Det være seg alkohol-, rus -og nikotinavhengighet, fedme eller andre ting som lett blir utlagt som «dårlige vaner» eller «selvdestruksjon».

Thorkildsen er opprørt over at disse sammenhengene ikke i mye større grad blir reflektert i folkehelsepolitikken.

– I den nye folkehelsemeldingen står det heldigvis mer om vold, omsorgssvikt og seksuelle overgrep enn tidligere, men det er fortsatt forsvinnende lite vektlagt i det meste av det som kommer fra helsemyndighetene. Det er fortvilende når vi vet at vold, omsorgssvikt og seksuelle overgrep er så utbredt. Vi kunne jo ha gjort så innmari mye mer.

Straffeloven viser seg altså ofte lite egnet til å beskytte barn sånn systemet fungerer i dag

Redd for å provosere

Hun tror de vegrer seg mot å gå inn i dette fordi det er et vepsebol.

– De risikerer jo å provosere folk, å måtte ta stilling til hvem de skal beskytte. Det er nødt til å være større bevissthet og kompetanse på dette i hjelpesystemene, inkludert i Bup. Det må være mulig for barn å få snakke uten foreldre/foresatte tilstede, og det må diskuteres om foreldre skal ha fullt innsyn i alle papirer, mener hun.

– Tabubelagte temaer som vold og overgrep må være med i vurderingen som en del av en pakke vi må forholde oss til når vi skal diagnostisere barn. En grundig nok utredning handler om de unges menneskerettigheter. Og da er vi tilbake ved de rettslige sidene ved dette, og at det i Norge i 2015 fortsatt er mange barn som ikke vet at foreldrene ikke har lov til å slå dem – som ikke vet at dette er noe de kan melde i fra om, og få hjelp med.

Kunnskapen om norsk lov på dette feltet er grunnleggende. Men hvordan nå ut til barna med den?

– Informasjon må ut både til barnehage og skole – og med barns språk, sier Cathrine Moksness.

– Egentlig bør en ut enda tidligere, allerede i barsletiden, med informasjon om rettighetene og pliktene du har som

foreldre, og om rettighetene til barnet ditt. Det kan gjøres muntlig av jordmødre og helsesøstre, og det kan lages brosjyrer. Men det må gjøres enkelt, og være et tverrfaglig arbeid – et jusfaglig og helse- og sosialfaglig samarbeid.

Få anmeldelser

I boka viser Thorkildsen til undersøkelser som forteller at de færreste anmelder vold som de nærmeste utsetter dem for. De få som gjør det, opplever ofte at anmeldelsen blir henlagt – «etter bevisets stilling». Straffeloven krever at skyld skal bevises utover rimelig tvil, men i volds- og overgrepssaker er det sjelden vitner, i tillegg er kompetansen på vold og seksuelle overgrep for dårlig i store deler av hjelpeapparatet, mener hun.

– Dessuten er ofte sporsikringen mangelfull, og til overmål er det mange som har den oppfatningen at barn er lite troverdige eller pålitelige. Straffeloven viser seg altså ofte lite egnet til å beskytte barn sånn systemet fungerer i dag, sier hun.

– Men hvordan da få synliggjort volden og få voldsutøverne til å stå til rette?

– Vi må gjøre en god del med rettsapparatet, men aller viktigst er det å sikre at det forebyggende arbeidet fungerer, mener Thorkildsen.

I tillegg er hun overbevist om at vi må lytte mer til de såkalte «brukerne». Det å høre etter hva de mener og hvilke erfaringer de har med systemene, vil hjelpe dem best.

– Mange ungdommer sier de ønsker å sitte rundt et bord og prøve å snakke sammen heller enn å være i et rettssystem der all dritten skal fram og noen skal gå av med seieren. De føler seg fremmedgjort i systemene der poenget er å bestemme hvem som har rett og hvem som har feil og noen skal i fengsel. De er ofte glad i foreldrene sine, selv om de har gjort de groveste ting, og de vet at en rettsak kan splitte og ødelegger enda mer enn det som allerede er ødelagt. Men det er veldig viktig for dem at forel-

drene tar ansvar for det de har gjort, vedkjenner seg handlingene og går i seg selv. Og at de søker hjelp til å gjøre noe med det.

Politikeren mener fagfolk – som jurister og andre – må utfordres til å gjøre ting annerledes.

– Vi burde utvikle en tverrfaglig pilot der faggrupper finner fram til nye måter å tenke på sammen med brukerne. Barn og unge med erfaringer fra systemene burde få delta i utformingen av piloten, legge premisser og evaluere underveis, sammen med fagfolkene.

– Dette er nettopp tanken med Barnas Jurist – å høre barnestemmene. Vi må være der barna er, skyter Moksness inn.

Trenger egen advokat

– Er det mulig å få til et system der barn får egen advokat i alle saker der barn er involvert?

– Mange taler barnas sak, men de snakker på systemnivå. Barnas Jurist vil snakke barnas sak i de konkrete sakene – være vaktbikkje på individnivå, men vi har begrenset med midler og er foreløpig bare ettårig forprosjekt, forteller Moksness.

Thorkildsen tror det etter hvert nå vil skje mer på dette området, at stadig flere vil se at det er uheldig at barnet ofte blir priggitt en av foreldrenes advokat.

– Så lenge vi har et rettsapparat der advokater spiller en viktig rolle, må også barna få en advokat. Det er ellers lett å glemme barnas perspektiv.

Men hun er nøye med å understreke at hun vil være litt tilbakeholden med å komme med de geniale løsningene. I samtalen hun har hatt med barn og ungdom gjennom de siste årene, har hun blitt slått av at de ofte kommer med overraskende perspektiver og svar. At de ser ting helt annerledes enn voksne er vant til å se det.

– Vi trenger mer kvalitativ forskning med barns stemmer, men også arenaer der vi hører barn og unge direkte. Sånn som vi gjør med Forandringsfabrikken. Noen mener at vi skal skjerme barn fordi alt dette er så vanskelig for dem. De glemmer at barna lever midt oppi alle konfliktene allerede. De er involvert. Det vanskelige er at de så sjelden blir sett og hørt.

Vil nå barn med rettshjelp

– I Norge har barn og unge dårligere tilgang på kvalifisert rettshjelp enn kriminelle, sier leder i Gatejuristen, Cathrine Moksness.

Hun innrømmer at hun setter det litt på spissen, men viser til at erfaring viser at det fortsatt er et godt stykke igjen før barn og unge i Norge har tilstrekkelig sikkerhet for at de grunnleggende rettighetene deres blir ivaretatt.

– Det avdekkes gang på gang svikt i omsorgen, og svikten skjer ikke bare hos omsorgspersonene, også «systemet» svikter på områder som kan være helt avgjørende for helse og velferd. Det ønsker vi å gjøre noe med, sier hun.

Moksness kaller dette et aksjonsforskningsprosjekt, og det første året, som er et forprosjekt i Oslo, skal de i første omgang teste ut hvordan og hvor en kan nå barn med rettshjelp.

– Vi vil forsøke å nå unge som står i fare for å få alvorlige problemer. Vi skal ut å høre på barn og samle inn data.

Anne Kathrin Nordbø, fast ansatt i Gatejuristen i Oslo, er ansatt som leder av prosjektet som er et spleiselag mellom ExtraStiftelsen, Stiftelsen Scheibler, BarnsBeste og Stiftelsen Kirkens Bymisjon Oslo.

Prosjektet vil trekke på erfaringer og kompetanse fra eieren av Gatejuristen i Oslo, Kirkens Bymisjon. Det vil også bli et samarbeid med blant andre Barneombudet, Redd Barna og Røde Kors. Erfaringene fra prøveprosjektet skal brukes til å utvikle modellen for rettshjelp og spre den videre til nettverket av gatejurister rundt om i landet.

Landsdekkende

– Modellen er basert på et stort innslag av frivillige, der advokater og andre jurister legger ned et betydelig arbeid. Det er allerede et stort engasjement

blant frivillige for å hjelpe barn og unge, og mange står på venteliste for å delta i arbeidet, forteller Moksness.

På sikt er målet å etablere et landsdekkende tilbud som kan gi gratis rettshjelp av god kvalitet tilpasset barn og unges spesielle behov og som tar hensyn til hvor sårbare de er.

– Hva slags kompetanse har «barnejuristene» på det å snakke med barn?

– Et betimelig spørsmål. Vi skal ut å gjøre erfaringer på det, men i utgangspunktet skal vi bruke de juristene vi allerede har knyttet til oss i Gatejuristen. De har juridiskfaglig kompetanse og erfaring med å hjelpe grupper som ikke klarer å nå fram til rettsapparatet på egenhånd. Spesialkompetanse på barn kan vi finne i Bymisjonens tiltak for barn og unge, forteller Moksness.

– Men vi er avhengig av å ha andre gode samarbeidspartnere også, og ønsker blant annet samarbeid med Uteseksjonen og helsesøstre.

Gransking av varslersaker i Hordalandpolitiet

– Vi er svært lite fornøye med prosessen, og vi har ikke tillit til den

Før jul skal advokatfirmaet Wiersholm være ferdig med sin andre gransking av hvordan interne varslere har blitt behandlet i Hordalandpolitiet. Flere sentrale personer i politidistrikter er intervjuet til rapporten som advokatfirmaet utarbeider. Til Bergens Tidende sier presidenten i Juristforbundet, Curt A. Lier at han mangler tillit til granskningen.

Tekst: Tore Letvik

Juristforbundet, som inkluderer organisasjonen Politijuristene, representerer flere av lederne i politidistriktet. BT skriver at de var sterkt kritiske til den første granskingsrapporten og at Lier ikke er mildere stemt etter at det samme advokatfirmaet nå gjennomfører en ny granskingsrunde.

– Vi er svært lite fornøye med prosessen, og vi har ikke tillit til den. Det er ingen som er i det minste tvil om hva konklusjonen vil bli, sier Lier til Bergens Tidende.

I følge avisen vurderte Juristforbundet å anbefale medlemmene å la være å forklare seg for granskerne.

– Vi valgte likevel ikke å gi et slikt råd. Fordi det ville blitt en tilleggsbelastning for våre medlemmer hvis de

– Vi er svært lite fornøye med prosessen, og vi har ikke tillit til den. Det er ingen som er i det minste tvil om hva konklusjonen vil bli, sier Juristforbundets president Curt A. Lier.

ikke deltok i prosessen. Men jeg har vanskelig å se hva de får igjen for å bære ved til eget bål, slik det nå er lagt opp til, sier Lier til BT.

Ledelsen i Hordaland politidistrikt fikk sterk kritikk i den første granskningen, som konkluderte med at politimannen Robin Schaefer ble utsatt for ulovlig gjengjeldelse fra ledelsen. Bakgrunnen var at Schaefer slo alarm om den mangelfulle etterforskningen da åtte år gamle Monika Sviglinskaja

ble funnet død. Etter at den første rapporten ble lagt fram bestilte Justisdepartementet ytterligere undersøkelser. Den nye granskningen retter seg mot hvordan Hordaland-politiet behandlet varslene fra politijuristene Liv Giertsen og Line Skjengen, HMS-rådgiver Per Terje Engedal og politioverbetjent Rigmor Isehaug.

Skjengen har tidligere stått fram i Juristkontakt og fortalt hvordan hun har opplevd tiden etter at hun varslet.

Isehaug var Schaefers nærmeste leder, og i følge BT har hun tidligere sagt at hun også ble truet med «personellmessige følger» hvis hun ikke sluttet å involvere seg i Monika-saken. Wiersholmrapporten fastslår at hun, i likhet med Schaefer, må regnes som varslere. Advokatfirmaet skal nå vurdere om de fire også har blitt utsatt for ulovlig gjengjeldelse.

Til BT sier Lier at han mener det er tvilsomt om medlemmene hans kan pålegges å forklare seg.

– I sivile saker har man som regel plikt til å forklare seg. Problemet oppstår når rapporten blir sendt til Spesialenheten og brukes som grunnlag for deres avgjørelse. Man pålegges altså å bidra til noe som kan føre til straff. Det er høyst diskutabelt om man kan beordres til å inkriminere seg selv på denne måten sier Lier.

Se også Curt A. Liers kommentar på side 55.

Omfattende prosedyrer før ny høyesterettsjustitiarius utnevnes

Både interne og eksterne søkere vil lede landets øverste domstol

Fire av Høyesteretts dommere i dag og to eksterne jurister, advokat Anders Ryssdal og professor Hans Petter Graver, er blant søkerne på embetet som ny høyesterettsjustitiarius. Nye og omfattende ansettelsesprosedyrer må gjennomføres når søknadsfristen går ut 12. november.

Tekst: Tore Letvik

Nåværende høyesterettsjustitiarius Tore Schei fyller 70 år i februar neste år, og når dermed aldersgrensen for embetet. Schei ble i statsråd 2. oktober formelt innvilget avskjed etter søknad fra og med 1. mars neste år. Innen den tid skal hans erstatter være på plass.

Utnevningsprosessen for justitiarius er ikke regulert i lov eller forarbeider, og regjeringen har endret prosessen for utnevningen. Mens det er Innstillingsrådet for dommere som behandler alle dommersøknader for tingrett, lagmannsrett og Høyesterett er det andre prosedyrer for embetet som justitiarius i Høyesterett. Ved opprettelsen av Innstillingsrådet viste Justisdepartementet til følgende fra Domstolkommisjonen, i følge Domstol-

administrasjonens magasin, Rett på Sak:

"Når det gjelder stillingen som justitiarius i Høyesterett, har Domstolkommisjonen pekt på at det er rom for å ta hensyn til stillingens spesielle karakter og la den utøvende makt stå noe friere i personvalget enn ved andre dommerutnevnelser. Denne stillingen bør falle utenfor innstillingsorganets ansvarsområde. Det pekes på at det ved utnevning av høyesterettsjustitiarius er vanlig med konsultasjoner i Stortinget før regjeringen tar sin avgjørelse. Når det gjelder spørsmålet om å avgi uttalelse fra Høyesterett selv finner kommisjonen at det bør være opp til Høyesteretts vurdering i det enkelte tilfelle. (Ot.pr.44 2000-2001)"

Rådgiverutvalg

Som en følge av dette har Justisdepartementet oppnevnt et rådgiverutvalg som skal bistå departementet i utvelgelsen. Rådgiverutvalget består av assisterende departementsråd i Justisdepartementet Anne Herse, sorenskriver i Kristiansand tingrett og leder av Innstillingsrådet for dommere, Yngve Svendsen og advokat og leder av Advokatforeningen, Erik Keiserud.

De skal blant annet intervju de aktuelle kandidatene og avgi sin vurdering innen 31. desember. Det er foreløpig usikkert om hvorvidt rådgivernes vurdering blir offentlig eller ikke.

– Som leder av landets øverste domstol står justitiarusembetet i en helt særegen stilling. Regjeringen ønsker å finne en ny justitiarius som vil sikre at Høyesterett fremover vil fortsette å være en enestående faglig institusjon, sier justis- og beredskapsminister Anders Anundsen.

Justisministeren har varslet at han vil gjennomføre samtaler med Stortinget etter at rådgiverne har avgitt sin vurdering, i motsetning til hva Odd Einar Dørum gjorde da Tore Schei ble utnevnt til høyesterettsjustitiarius i 2002. Han holdt prosessen internt i departementet og konsulterte ikke Stortinget.

Til Rett på sak sier Anundsen følgende:

– Det er tradisjon for at regjeringen konsulterer Stortinget før utnevnelsen av ny høyesterettsjustitiarius. Dette er på bakgrunn av embetets spesielle karakter og særlige betydning i samfunnet, som leder av landets øverste domstol. Dette vil jeg også gjøre når den tid kommer. Jeg mener det vil være naturlig å konsultere Stortingets presidentskap, men dette vil regjeringen ta stilling til basert på hva som vil være hensiktsmessig på tidspunktet. Uansett er det slik at regjeringen her

står noe friere enn ved andre dommerutnevnelser».

Mens det tidligere har vært skrint med søkere til embetet som justitiarius i Høyesterett er det altså nå både eksterne og interne søkere. Historisk er det svært sjeldent at det velges en justitiarius utenfor Høyesteretts egne dommerrekker. Carsten Smith var den andre til å bli utnevnt til embetet uten å komme direkte fra et embete som høyesterettsdommer da han ble utnevnt til justitiarius i 1991, med daværende sivilombudsmann Arne Fliflet som eneste konkurrent. Da var det nesten hundre år siden forrige gang en ekstern søker ble valgt til høyesterettsjustitiarius.

Ifølge Rett på Sak har følgende bekreftet at de søker hittil: advokat Anders Ryssdal, professor Hans Petter Graver, høyesterettsdommer Arnfinn Bårdsen, høyesterettsdommer Jens Edvin Skoghøy, høyesterettsdommer Karl Arne Utgård og høyesterettsdommer Toril Marie Øie.

Nåværende høyesterettsjustitiarius Tore Schei går av neste år. Regjeringen har endret prosedyren for utvelgelse av ny høyesterettsjustitiarius. Et rådgiverutvalg skal bistå regjeringen i prosessen med intervjuer og avgi sin innstilling innen 31. desember.

De Castbergske barnelover 100 år

Lovene som revolusjonerte barneretten

– At barn skulle anses som egne rettssubjekter var en rettslig revolusjon, sier Geir Kjell Andersland om de Castbergske barnelover. Han er redaktør for en antologi om lovene som fyller som hundre år i år.

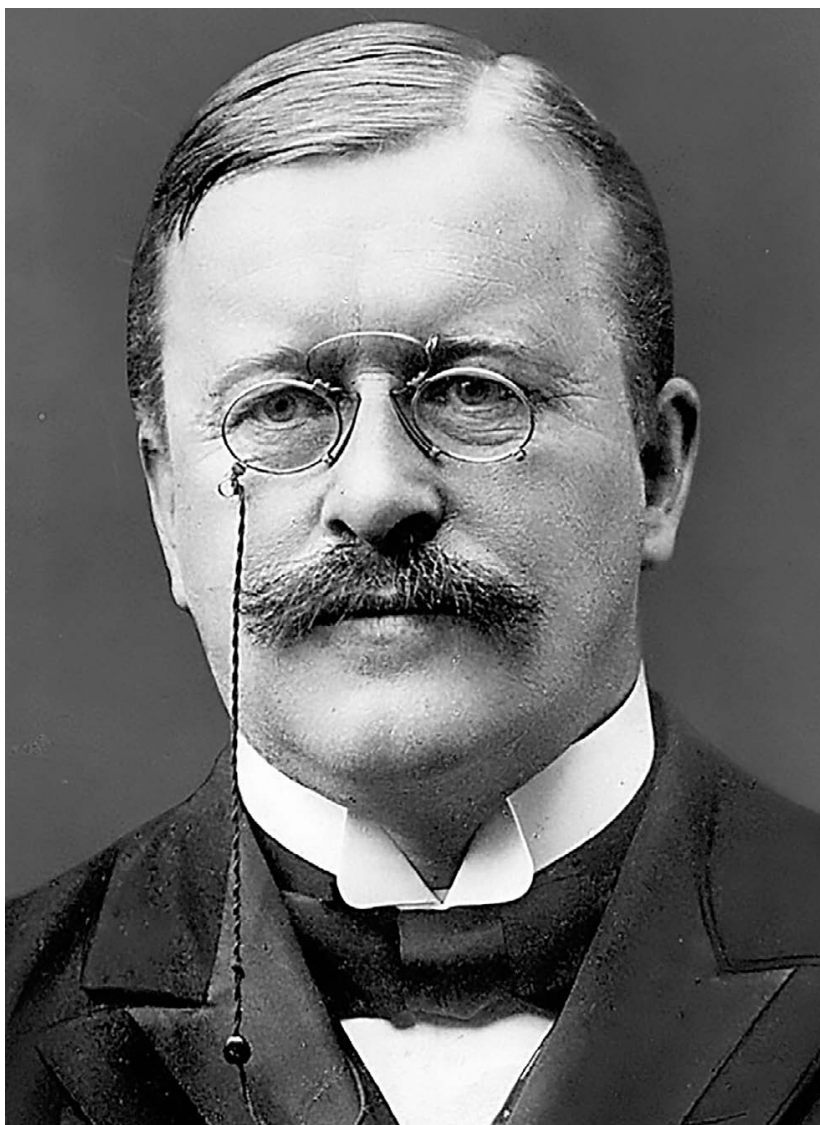
Tekst: Ole-Martin Gangnes

I 1915 fikk vi en rekke nye lover på det familierettslige feltet – fortsatt kjent som de Castbergske barnelover, oppkalt etter Johan Castberg, som etter lang kamp fikk de banebrytende lovene gjennom i Stortinget. Lovene innebar viktige sosialpolitiske reformer og var også et rettslig nybrottsarbeid, ved å sikre en tilnærmet juridisk likestilling mellom barn født i og utenfor ekteskap.

”De såkalte «uekte» barn hadde inntil da bare familietilknytning til sin mor og var faren og hans slekt familierettslig uvedkommende. De nye barnelovene gjorde Norge til et foregangsland på det barnerettslige området», skriver Geir Kjell Andersland i antologien om lovene – en bok han er redaktør for.

Bidragsterne i boka har forskjellige perspektiver på temaet og inkluderer blant andre juristene Jørn Øyrehaugen Sunde, Aslak Syse, Elisabeth Gording Stang, Kirsten Sandberg, Lena R. L. Bendiksen, Trude Haugli og Thea Totland – i tillegg til Andersland selv. For øvrig inneholder boken noen mer politiske og historiske tekster.

Geir Kjell Andersland har jobbet på barnerettsfeltet i en årrekke, både som advokat og nå som fylkesnemndsleder. Han har også jobbet politisk med feltet. Andersland er aktiv Venstrepolitiker og har vært statssekretær i Sosialdepartementet og byråd for kultur og oppvekst i Bergen kommune.

Johan Castberg var jurist og politiker. Barnelovene han etter lang kamp fikk gjennomslag for, ble vedtatt den 10. april 1915.

– Vi jurister husker jo disse lovene fra studiet, men å lage bok om de Castbergske barnelover er noe jeg ble inspirert til å gjøre da jeg gjennom mitt barnerettslige arbeid ble meg bevisst hvor viktige og banebrytende disse lovene hadde vært. At det i 2015 var 100 år siden de ble vedtatt, ga meg ble en gylden anledning til å invitere fremtredende fagpersoner til

å bidra med ulike tekster i en antologi. Jeg synes for øvrig at det har vært en overraskende og skuffende mangelfull markering av dette jubileet fra fagmyndighetenes side. Jeg har ikke sett en eneste kommentar hverken fra barneministeren eller justisminister vedrørende noe av det viktigste som har skjedd i norsk og internasjonal barnerett. Både lovene i seg selv,

og det enorme pionerarbeidet juristen og politikeren Castberg nedla, hadde fortjent en stor offisiell markering, sier Andersland til Juristkontakt.

Jus og politikk

Johan Castberg (far til den kjente juristen Frede Castberg) ble født i 1862 i Brevik i Telemark. Han slo seg etterhvert ned på Gjøvik, hvor han drev praksis som overrettssakfører. Deretter var han statsadvokat i Hedmarken og sorenskriver i Toten, Vardal og Biri. Fra 1924 til sin død var han høyesterettsdommer.

Som politiker satt han som stortingsrepresentant for partiet Arbeiderdemokratene i en årrekke. Han var statsråd i begge Gunnar Knudsens regjeringer og ledet både Justisdepartementet, Handelsdepartementet – og ikke minst Sosialdepartementet, som han selv fikk opprettet.

De Castbergske barnelover ble vedtatt den 10. april 1915. Lovene ga barn født utenfor ekteskap rett til både arv fra far og til hans navn. Tidligere måtte ugifte unge mødre, også de som fikk barn med bemidlede menn, takle både skam og fattigdom hvis faren ikke tok ansvar for farskapet. Castbergs svigerinne, kvinnesakskvinnen Katti Anker Møller, hadde ellers stor påvirkning på arbeidet han gjorde. Boka om lovene tar utgangspunkt i Castbergs pionerarbeid.

– Castberg arbeidet i kombinasjonen jus og politikk. Det er noe jeg selv også finner svært meningsfullt, sier Geir Kjell Andersland, som savner flere jurister i dagens politiske liv.

– Disse lovene satte Norge på kartet. Andre land kom etter. Det at barn som var født utenfor ekteskap fikk en rettslig stilling i forhold til far, handlet i sin kjerne om ulikheter i samfunnet, om likestilling, om kjønnsmoral og om barn som vokste opp i nød. Barnelovene innebar at alle barn skulle ha samme rettigheter, uansett sivil status. At barn i praksis skulle ses på som egen rettssubjekter, var en rettslig revolusjon nesten 75 år før FNs barnekonvensjon

– Castbergs motivasjon var sosial-politisk vel så mye som juridisk, sier Geir Kjell Andersland.

fastslo det samme. Grunntanken er at barn er et selvstendig individ, ikke foreldrenes eiendom, og som har rettigheter uavhengig av foreldrenes og omgivelsenes samtykke, sier Andersland.

Johan Castberg var sosialminister, landets første, da han fremmet proposisjonen for Stortinget i 1914. Det hadde vært en lang kamp som ledet opp til dette. Castberg selv kjempet målbevisst for reformene i femten år, men debatten hadde først blitt reist for nærmere tretti år siden.

– Castbergs motivasjon var sosial-politisk vel så mye som juridisk. Han ville bedre livsvilkårene for svake grupper, og brukte jus som et våpen for å oppnå det. Han hadde sterk tro på at lovgivning kunne skape endring, sier Andersland.

– Sminker historien

Loven innebar at et barn alltid skulle ha en far og for første gang ble det et offentlig ansvar å finne den rette far. Domstolen kunne bestemme farskap, og domstolen kunne fastsette bidrag. Alt dette var nytt.

– Debatten, som gikk i og utenfor Stortinget, før lovene ble vedtatt, hadde svært steile fronter. Fra konservativt hold har det vært en tendens til å sminke historien og fremstille saken som nesten preget av konsensus. Leser man refera-

tene fra forhandlingene på Stortinget, slik jeg har gjort i forbindelse med boken, ser man imidlertid tydelig at det ikke var mangel på temperatur. Det var tvert imot en uforsonlig kamp om den rettslige likestillingen, hvor særlig Høyre og kirken var harde motstandere av reformen, sier Andersland.

– Hva vil tror du Castberg ville vært opptatt av i dag?

– Jeg vil trekke fram tre saker hvor jeg ser for meg Castberg på barrikadene. For det første er det både overraskende og beklagelig at Norge, som har vært en pioner når det gjelder barnerett, ikke har ratifisert klageordningen til barnekonvensjonen. Vi har ratifisert selve konvensjonen, men ikke den senere etablerte klagemekanismen. Norge har etter dette mistet mye av sin troverdighet som barnerettslig pådriver. For det andre må barnevernloven bli en rettighetslov. I dag har barnevernet plikt til å gi hjelp, men det enkelte barn har ingen selvstendig rettighet. Det bør barn snarest få, noe som vil gjøre det lettere å overprøve foreldre som ikke vil ha hjelp. I dag er barnevernet avhengig av foreldrenes samtykke for å igangsette hjelpetiltak. Barn i en vanskelig omsorgssituasjon trenger hjelp uavhengig av de foresattes oppfatning. Det tredje Castberg antagelig ville tatt tak i handler om at samme rettsinstans må behandle alle saker etter både barneloven og barnevernloven. Dette enten det måtte bli dagens fylkesnemnder, tingretten eller nye familiedomstoler. I dag har vi en situasjon der saker vedrørende barnevernloven behandles i fylkesnemnden, mens saker etter barneloven behandles i tingretten. Vi vet at konfliktnivået kan være så høyt i foreldretvister at de involverte barn i praksis utsettes for omsorgssvikt. Det haster med en prosessuell reform som gir større muligheter for å ta et helhetlig grep til beste for barna som utsettes for omsorgssvikt eller alvorlige foreldrekonflikter, sier han.

Andersland sitter for øvrig selv i det nylig oppnevnte Særdomstolutvalget som nå vurderer disse spørsmålene.

Odd Reidar Humlegård presenterer foreløpige planer for gjennomføringen av politireformen.
(Foto: Torstein Bøe / NTB scanpix)

Nye distrikter og nye
sjefsansikter vil prege Politi-Norge

Nå legges kabalen som gir fremtidens politistruktur

Hvordan blir organiseringen av politidistriktene
når de neste år reduseres fra 27 til 12?

Hvem blir sjefer i de nye politidistriktene?

Dette er de viktige spørsmålene politidirektør
Odd Reidar Humlegård og Justisdepartementet
må finne svar på i tiden fram mot nyttår.

Tekst: Tore Letvik

Parallelt med at Politidirektoratets forslag til lokalisering av administrasjonssted for 10 av de 12 politidistriktene er sendt ut på høring pågår nå en intens runde med intervjuer av kandidater til politimesterstillingene.

Etter søknadsfristens utløp 30. september, sto Politidirektoratet igjen med i alt 63 søkere – 49 menn og 14 kvinner med svært ulik bakgrunn. Den yngste av søkerne er 22 år, og oppgir å ha erfaring fra sin jobb på et Call Center, mens søkerlisten også viser at det er mange med høyst relevant bakgrunn og røper at mange av dagens politimestere ønsker jobb som politimestere i den nye organiseringen av Politi-Norge.

Blant søkere med lang erfaring innen både politi og fagforeningsliv, er Juristforbundets president Curt A. Lier som har søkt stillingen som politimester i Politidistrikt Øst, som i dag dekkes av politidistriktene Follo, Romerike og Østfold. Her har Politidirektoratet foreslått at Sarpsborg skal være administrasjonssted for det nye politidistriktet hvor det er totalt 14 søkere på politistillingen og hvor i alt fem av dagens politimestere er blant søkerne: Jon Steven Hasseldal (45), politimester i Østfold, Arne Jørgen Olafsen (55), politimester i Follo, Bjørn Eirik Vandvik (48), politimester i Romerike, Johan Martin Welhaven (53), politimester i Vestoppland Johan Brekke (56) og politimester i Søndre Buskerud.

Lier har også søkt stillingen som politimester i Sør-Øst, som vil dekke Telemark, Vestfold og Buskerud fylker, med Drammen som foreslått administrasjonssted.

Målet er at politimestrene skal være ansatt før nyttår. Dette innebærer at Politidirektoratet må ha gjennomført intervjuer og ha gjort sin innstilling på kandidater i løpet av de nærmeste ukene, da innstillingen skal sendes til Justis- og beredskapsdepartementet som formelt gjennomfører ansettelsene i Kongen i statsråd.

I utlysningsteksten til politimesterstillingerne ble det ikke stilt krav til politi-

faglig erfaring, men under rubrikken «kvalifikasjoner» sto det blant annet oppført: «mastergrad, fortrinnsvis jus/rettsvitenskap». Dersom kravet var absolutt ville flere av dagens politimestere uten master i rettsvitenskap være utelukket. En av de som likevel har søkt er dagens politimester i Salten, Geir Ove Heir. Han har søkt på politimesterstillingen i det nye Nordland politidistrikt. Overfor avisa Nordland forteller han at ordlyden i utlysningsteksten gjorde ham litt usikker og at det tok litt tid før han kunne fatte avgjørelsen om å søke, da han selv ikke har noen mastergrad.

– Det ble stilt krav om mastergrad og jeg måtte undersøke hva som lå i det, sier han til avisen. Etter å ha undersøkt søkte han stillingen.

// Målet er at politimestrene skal være ansatt før nyttår

Debatt

Også politimesteren i Follo, Arne Jørgen Olafsen ville vært utelukket dersom kravet i utlysningsteksten var absolutt. Han er imidlertid blant søkerne på stillingen som politimester i politidistrikt Øst.

Spørsmålet om mulighetene for politimestere uten master kan imidlertid allerede være besvart. I følge Dagbladet har avisen fått bekreftet at Politidirektoratet per 23. oktober kun hadde innkalt søkere med master i rettsvitenskap til intervju. Noe som fikk Politiets Fellesforbund til å reagere. Overfor Ukeavisen Ledelse gir Sigve Bolstad i Politiets Fellesforbund klart uttrykk for at politiet er i ferd med å legge for stor vekt på juridisk bakgrunn når de ansetter ledere. President Curt A. Lier i Juristforbundet parerer i ukeavisen med å si at toppledere i politiet må ha juridisk kompetanse. Kampen mellom juristene og

akademikerne på den ene siden og polititjenestemenn og praktikere på den andre har dermed spisset seg til.

– Vi går inn i fremtiden med ryggen først, sier Sigve Bolstad, leder i Politiets Fellesforbund til Ukeavisen Ledelse.

Inntil 2001 måtte politimestere ha juridisk embetseksamen. Da opphevet imidlertid Stortinget kravet, noe som gjorde at polititjenestemenn kunne bli, og i noen tilfeller ble, politimestere. Teksten i «kvalifikasjoner» i utlysningen av politimesterstillingerne som nå skal besettes vekket derfor kritikk. Bolstad mener man dermed går tilbake til startstreken.

– Det legges opp til er å reversere noe positivt. Det er særdeles uklokt, sier Bolstad som mener politiet er i ferd med å legge for stor vekt på det juridiske fremfor det politifaglige.

– Selvsagt er det slik at de som kjenner virkeligheten best er dem som jobber ute i gatene, som driver ordenstjeneste og annen type utadrettet tjeneste. Derfor er det også viktig at deres kunnskap, tankegang, erfaringer og virkelighetsoppfatning når opp til ledelsen. Hvis ikke blir det umulig å lede. Når man skal ta strategiske vurderinger om hva som er lurt og ikke lurt, bør man ha kjennskap til faget, ha vært i miljøet, ha utdannelsen og fått nødvendige kurs og skoling. Det er en kritisk mangel om den kompetansen ikke er tilstede i en toppledelse, sier Bolstad.

Til Ukeavisen Ledelse går presidenten i Norges Juristforbund, Curt A. Lier kraftig til rette med PF-lederen.

– Det er juristene som er best rustet til å tolke loven og gjøre denne type vurderinger, kvitterer Lier.

Ifølge Lier er det viktig at maktutøvelsen til en så viktig etat som politiet skjer etter lovgivers intensjoner, og at topplederen derfor må besitte juridisk kompetanse. Ukeavisen stiller spørsmål ved hva som bør veie tyngst. Lier mener det er etatserfaring som bør veie tyngst når man rekrutterer topplederne, og da behøves ikke nødvendigvis praktisk politierfaring.

– Det viktigste er at man kjenner politietaten og dens organisasjon og utfordringer, slik at man har et godt fundament for å fungere som leder, sier han.

Presidenten i Norges Juristforbund påpeker at det bør fokuseres mer på å styrke generell lederkompetanse for politiets toppledere, også for juristene. Lier stiller seg bak vedtaket fra 2001, men ser på det som en unntaksregel.

– Fortsatt er hovedregelen at politimestre skal være jurister, men det er åpnet for at folk med polititjenestebakgrunn også skal ha en mulighet. Det som er nytt er et krav i stillingsutlysningene om mastergrad for politimestre.

Overfor Ukeavisen sier Lier at han er uenig i mastergrad som et absolutt krav.

– Man har svært kvalifiserte søkere som har vist gjennom mange år at de behersker ledelse på et høyt nivå, så jeg mener det burde vært åpnet for at realkompetanse kunne erstatte mangel på formell kompetanse, sier han.

Valg av nye hovedseter

Stortinget vedtok tidligere i år å redusere antall politidistrikter fra dagens 27 til 12 fra 2016. For to av politidistriktene er fremtidige administrasjonssteder allerede bestemt. Det er politisk besluttet at Kirkenes skal være hovedsete i Finnmark politidistrikt og at Kristiansand videreføres som administrasjonssted ettersom Agder politidistrikt ikke er berørt av sammenslåing av politidistrikter.

Dermed står kampen om hvor hovedsetene i de øvrige 10 politidistrikter skal legges. Politidirektoratet har foreslått at følgende steder skal være administrasjonssteder:

- Tromsø i Troms politidistrikt
- Bodø i Nordland politidistrikt
- Trondheim i Trøndelag politidistrikt
- Ålesund i Møre og Romsdal politidistrikt
- Bergen i politidistrikt Vest
- Stavanger i politidistrikt Sør-Vest

- Drammen i politidistrikt Sør-Øst
- Oslo i Oslo politidistrikt
- Sarpsborg i politidistrikt Øst
- Hamar i Innlandet politidistrikt

– Viktig høring

Forslagene til hovedseter i de nye politidistriktene som skal etableres fra 1. januar 2016 er på høring fram til 17. november.

– Høringsrunden er viktig for å sikre best mulig beslutninger om hovedsetene i de nye politidistriktene. Høringsinstansene kan ha fakta og vurderinger som blir viktige når vi skal ta den endelige avgjørelsen, sier avdelingsdirektør Frede Hermansen i Politidirektoratet.

Når høringsfristen er over vil Politidirektoratet behandle alle høringsinnspillene og beslutte hovedsetene. Målet er at de endelige beslutningene foreligger så tidlig som mulig i desember.

I følge Politidirektoratet er oppgavene som skal utføres ved hovedsetet i stor grad stedsuavhengige, og vil i

liten grad kreve fysisk nærhet til brukerne av politiets tjenester. Det meste av tjenesteproduksjonen og publikumskontakten skal skje i de geografiske driftsenhetene, som består av dagens politistasjoner og lensmannskontor.

– Valg av hovedsete vil i liten grad påvirke polititjenesten ovenfor befolkningen direkte, men skal gi det nye politidistriktet best mulig rammebetingelser for å levere gode polititjenester der folk er, sier Frede Hermansen i Politidirektoratet.

Spørsmålet om fremtidig organisering av den lokale tjenestestedsstrukturen i politiet, og eventuell sammenslåing av lensmannskontorer, berøres ikke ved beslutning om administrasjonssted i distriktene.

– Endringer i tjenestestedsstrukturen vil kreve lokale prosesser under ledelse av ny politimester. Dette er prosesser som skal foregå i samarbeid med berørte kommuner, og som tidligst forventes å starte opp i siste del av 2016, sier Frede Hermansen.

Brukt kontorinventar ønskes

I forbindelse med at Gatejuristen, Juss-Buss og JURK samlokaliseres ved årsskiftet, har vi et stort behov for alt av kontorinventar.

Dersom ditt firma/kontor skal flytte, og ellers hadde tenkt å skifte ut skrivebord, kontorstoler, bokhyller, arkivskap, avskjerming, kantine- og kjøkkenutstyr, ta gjerne kontakt med oss.

Vi tar selvfølgelig med glede imot andre bidrag, også.

For kontaktinfo:

www.jurk.no / www.gatejuristen.no / www.juss-buss.no

Hilde Jerstad,
student i praksis
fra UiO

Bevisbyrderegelen i diskrimineringsretten

Arbeidsmiljøloven og de fire generelle diskrimineringslovene har regler som gjelder diskriminering i arbeidsforhold. I artikkelen her vil jeg se nærmere på bevisbyrderegelen i diskrimineringsretten.

Diskriminering

Diskriminering er forskjellsbehandling som ikke er lovlig, saklig, nødvendig eller uforholdsmessig inngripende. Det må være årsakssammenheng mellom forskjellsbehandlingen og diskrimineringsgrunnlaget. Forskjellsbehandlingen må ha til hensikt eller virkning at en person eller en gruppe personer på grunn av et diskrimineringsgrunnlag blir behandlet eller stilt dårligere enn andre i tilsvarende situasjon. Lovgivningens definisjon av diskriminering og de vernede diskrimineringsgrunnlagene finnes i følgende paragrafer: likestillingsloven § 5, diskrimineringsloven om etnisitet § 6, diskriminerings- og tilgjengelighetsloven § 5 og diskrimineringsloven om seksuell orientering § 5. Arbeidsmiljøloven § 13-1 inneholder også vernede grunnlag, men har ingen definisjon. Direkte og indirekte diskriminering etter arbeidsmiljøloven tolkes på samme måte som i de andre lovene.

Diskriminering i arbeidsforhold

Bevisbyrderegelen i arbeidsmiljøloven § 13-8 lyder slik:

«Dersom arbeidstaker eller arbeidssøker fremlegger opplysninger som gir grunn til å tro at det har funnet sted diskriminering i strid med bestemmelse i dette kapittel, må arbeidsgiver sannsynliggjøre at det likevel

ikke har funnet sted slik diskriminering eller gjengjeldelse.» (Mine understrekinger)

Standard i norsk rett er at den som rettslig fremmer anklager mot noen, må sannsynliggjøre at den aktuelle faktiske handlingen er slik vedkommende påstår. I diskriminerings- og likestillingsretten er det annerledes. Der opererer man med en regel om «delt bevisbyrde» mellom partene. Bevisbyrden er ikke faktisk delt. Den går over på den innklagede når den som mener seg diskriminert, oppfyller kravet i loven. Hvem som har bevisbyrden, har betydning for hvem eventuell tvil går utover.

Bevisbyrderegelen ble innført i 2004 som ledd i gjennomføringen av EUs rammedirektiv mot diskriminering i arbeidslivet. Innføringen av regelen om delt bevisbyrde førte til et skjerpet rettsvern for arbeidssøkere og arbeidstakere. I Rt. 2012 s. 424 foretar Høyesterett en grundig gjennomgang av begrunnelsen for og innholdet i bevisbyrderegelen. Hensynet til effektiv håndheving av forbudet trekkes frem: «Bevisbyrderegelen skal effektivisere diskrimineringsvernet, ved å la arbeidsgiver bære risikoen ved bevisvil. Den skal dessuten inspirere arbeidsgivere til en ryddig og forsvarlig saksbehandling.» Regelen ivaretar også hensynet til arbeidstakeren som den svakere part i et arbeidsforhold. I forarbeidene til dagens arbeidsmiljølov understrekes det at en slik regel er hensiktsmessig fordi det i diskrimineringsaker ofte kan fremstå som uklart hva som har vært avgjørende for handlingen som er foretatt. Og særlig er det vanskelig for en arbeidstaker å bære bevisbyrden alene, når det er arbeidsgiver som sitter på opplysningene, og vet hva som faktisk har skjedd, og hvilke vurderinger som har vært gjort.

Grunn til å tro

Bevisbyrderregelen innebærer at det legges til grunn at diskriminering har funnet sted, dersom arbeidstakeren legger frem opplysninger som gir holdpunkter for at vedkommende har vært utsatt for ulovlig forskjellsbehandling.

Hva som skal til for å oppfylle kravet «grunn til å tro», følger av forarbeider, rettspraksis og praksis fra Likestillings- og diskrimineringsombudet og -nemnda. Det er arbeidstaker som i utgangspunktet har bevisrisikoen. En ren påstand om diskriminering er ikke nok. Det må foreligge omstendigheter som etter loven «gir grunn til å tro» at diskriminering har funnet sted. Sannsynlighetsovervekt kreves imidlertid ikke. Påstanden fra arbeidstaker må vurderes opp mot hendelsesforløpet og sakens ytre omstendigheter. Det kreves ikke at påstanden må støttes av dokumenter eller vitner, så lenge sakens ytre omstendigheter underbygger påstanden i tilstrekkelig grad.

I ordlyden «på grunn av» i for eksempel likestillingslovens definisjon av diskriminering ligger det et krav om årsakssammenheng. Det må påvises at det er tilstrekkelig sammenheng mellom den påståtte handlingen, unnlatelsen eller praksisen og det påberopte diskrimineringsgrunnlaget.

Likestillings- og diskrimineringsnemnda fattet i sak 9/2014 vedtak i spørsmål om Posten Norge AS hadde diskriminert A på grunn av nedsatt funksjonsevne, jf. diskriminerings- og tilgjengelighetsloven. A hadde vært ansatt i Posten i mange år og hadde på grunn av fysiske skader behov for tilrettelegging på arbeidsplassen. I spørsmålet om A ble diskriminert da han ikke kom i betraktning ved vikariater, la nemnda til grunn det syn at Posten hadde foretatt en saklig og nødvendig vektlegging av virksomhe-

tens behov ved den aktuelle ansettelsen. I tillegg fant nemnda ingen årsakssammenheng mellom As lørdagsturnus og den nedsatte funksjonsevnen hans. Lørdagsturnusen hang sammen med stillingsandelen som A hadde. Videre uttalte nemnda at det heller ikke forelå omstendigheter som ga grunn til å tro at det var årsakssammenheng mellom As nedsatte funksjonsevne og tildelingen av ekstravakter generelt. A hadde hatt ekstravakter på tilsvarende nivå som de øvrige ansatte. Konklusjonen ble at Posten ikke hadde handlet i strid med forbudet mot diskriminering på grunn av nedsatt funksjonsevne.

Sannsynliggjøre

Når kravet til «grunn til å tro» er oppfylt, legges det til grunn at diskriminering har forekommet. Bevisbyrden går da over på arbeidsgiver. Arbeidsgiver må sannsynliggjøre at det likevel ikke har forekommet diskriminering. Det har liten selvstendig bevisverdi at arbeidsgiver påstår at det ikke har funnet sted noen form for diskriminering. Beviskravet er her det samme som ellers i sivile tvister, med krav til alminnelig sannsynlighetsovervekt. Arbeidsgiver må bevise at det er mer enn 50 prosent sannsynlighet for at arbeidstakeren ikke er diskriminert. Klarer ikke arbeidsgiver det, blir det konstatert brudd på lovens forbud mot diskriminering. I nevnte dom fra 2012 klarte arbeidsgiver å bevise med sannsynlighetsovervekt at alder ikke hadde vært avgjørende for beslutningen om hvem som ble innkalt til intervju. Diskriminering ble derfor ikke påvist.

I Rt. 2014 s. 402 behandlet Høyesterett spørsmålet om en kvinne hadde blitt utnevnt i stillingen som sjef ved Forsvarets skolesenter i strid med likestillingslovens regler. En mannlig søker hadde under saksforberedelsen blitt ansett som best kvalifisert og innstilt

Råd og bistand fra Juristforbundet

Juristforbundet tilbyr sine medlemmer juridisk rådgivning og bistand innenfor arbeidsrettslige spørsmål. Kommer du som medlem i en vanskelig situasjon på arbeidsplassen, er det bare å kontakte Juristforbundets advokater.

Kontakt

Sentralbord: 40 00 24 25

E-post: advokat@juristforbundet.no

som nummer én. Underveis i saksbehandlingsprosessen ble det kommentert at det ville kunne innebære en positiv profilering av Forsvaret hvis det kom en kvinne inn i en slik sentral og synlig stilling. Disse kommentarene var en del av årsaken til påstanden om kjønnsdiskriminering, og de førte til at bevisbyrden gikk over på staten. Regjeringen hadde den endelige beslutningsmyndigheten. Begge var kvalifisert, men det var uenighet om hvem som var best kvalifisert. Etter en grundig gjennomgang kom Høyesterett til at det var saklig og forsvarlig å anse kvinnen som best kvalifisert. Det forelå da ikke brudd på diskrimineringsforbudet. Høyesterett uttalte om årsakssammenhengen at «[d]ersom arbeidsgiveren ville ha ansatt personen uansett kjønn, foreligger det ikke kjønnsdiskriminering selv om arbeidsgiveren har sett det som positivt at personen var av et bestemt kjønn. Personens kjønn er da et tilleggsargument uten avgjørende betydning.»

Hvis du har noen spørsmål i forbindelse med diskriminering i arbeidslivet, kan vi på Juristforbundets Advokatkontor hjelpe deg.

Universitetet i Oslo

UiO : Det juridiske fakultet

Markus Jerkø

Rettslig bevisvurdering – om dens rammer, redskaper og grensene for vår erkjennelse

Alle rettsavgjørelser har en rettslig og en faktisk side. De bygger på en forståelse av rettsreglene og en oppfatning om virkeligheten – eller om hva som har skjedd – for eksempel at den tiltalte har begått det drapet han er tiltalt for. Begge deler er i utgangspunktet like viktige for avgjørelsen, og om begge deler kan det også her-
ske betydelig usikkerhet.

Men til tross for dette får norske dommere ingen opplæring i hvordan de på en rasjonell måte kan vurdere de beviser som blir ført for retten, og norske jusstudenter lærer heller ingenting om bevisvurdering i løpet av studiet.

Den bevisvurdering som praktiseres i norske domstoler, er i det hele tatt overlatt til den enkelte dommers skjønn og magefølelse. Avhandlingen er ment som et bidrag til å rette opp denne skjevheten ved å legge et

grunnlag for en mer presis og rasjonell bevisvurdering i norske domstoler.

Språket spiller en sentral rolle i avhandlingen. Det er gjennom språket vi kommuniserer og argumenterer, og det er gjennom språket vi beskriver og forstår virkeligheten. En mest mulig presis og rasjonell bevisvurdering forutsetter at vi snakker så presist som mulig om det vi vet, om bevisene og hva de kan fortelle oss, og om den usikkerhet som alltid vil være til stede i rettslige bevisvurderinger. Et av avhandlingens siktemål er å gi jurister en bedre og mer presis forståelse av sentrale og kjente begreper som «faktum», «bevis» og «sannsynlighet».

En mest mulig presis og rasjonell bevisvurdering forutsetter også at bevisbedømmeren har en mest mulig presis forståelse av svaret på noen grunnleggende bevissteoretiske spørsmål: «Hva er det som skal bevises?», «Hvem skal bevise det?» og «Hvor sterkt skal beviset være?». Det som skal bevises, kaller vi «bevistemaet». Den som må bevise dette, har «bevisbyrden», mens «beviskravet» angir hvor sterkt beviset må være. Bevistemaet, bevisbyrden og beviskravet har ikke vært grundig ana-

Markus Jerkø
(Foto: privat)

lysert i nyere, norsk juridisk teori. I stedet brukes ordene på upresise måter som leder til en rekke forskjellige sammenblandinger og skinnproblemer. Blant annet forekommer det

at bevistemaet blandes sammen med andre faktiske påstander som verserer for retten, og at den bevisbyrde som retten plasserer på den av partene som påberoper seg bevistemaet, blandes sammen med bevisbyrder som er et produkt av fremlagte beviser og rettslige eller faktiske presumsjoner. I avhandlingen presenteres helt nye analyser av disse størrelsene, som er ment å gi jurister en mer presis forståelse av bevisvurderingens rettslige rammer, slik at bevisvurderingen kan bli mest mulig presis innenfor disse.

Cand. jur Markus Jerkø ved Institutt for privatrett forsvarte sin avhandling for graden Ph.d: «Rettslig bevisvurdering – om dens rammer, redskaper og grensene for vår erkjennelse» 30. jan. 2015.

Neste utgave av Juristkontakt kommer 9. desember.

Annonsefrist 27. november

Ring: 918 16 012 eller e-post: perolav@07.no

Den problematiske granskningen

Monika-saken ved Hordaland politidistrikt blir nå gransket for andre gang. Denne gangen er ikke Robin Schaefers varslings i fokus, men de andre som har påberopt seg varslerstatus i saken. Spørsmålet er hvorvidt de har status som varsler og om de har blitt utsatt for gjengjeldelse i forbindelse med varslingen.

Granskning har blitt en million-industri i Norge de senere årene. Mange av store advokathusene og revisorfirmaene har egne granskningsavdelinger. Årsaken til at de har så mye å gjøre er lett å se. Når noen har begått en feil som medfører kritikk i media eller har potensial til å gjøre dette, er det å engasjere en ekstern gransker en effektiv måte å gi seg selv et pusterom.

Granskning som metode kan være riktig hvis målet er å avdekke systemfeil eller lære for å unngå nye feil. Når granskningen retter seg mot enkeltpersoner og målet er å finne synderbukker, er det mer problematisk. Konsekvensene for den enkelte som utsettes for granskning, kan være minst like store som når man blir etterforsket av politiet for et straffbart forhold. Ikke bare risikerer man å miste jobben, men i tillegg å bli hengt ut i media på en måte som kan medføre at hele menneskeliv ødelegges. Ikke alle tåler belastningen som følger med slike karakterdrap som vi har sett eksempler på i Monika-saken.

Når man utsettes for en granskning, har man ikke de samme rettsikkerhetsgarantier som beskytter den som etterforskes for et straffbart

forhold. Kontradiksjonen ivaretas ofte på en annen og mindre god måte, ofte praktiseres ikke en tilfredsstillende uskyldspresumpsjon, og det kan være utfordringer i forhold til selvinkriminering.

I Monika-saken ble de impliserte pålagt av arbeidsgiver å forklare seg for granskerne. Da granskningsrapporten forelå, ble saken sendt over til Spesialenheten for politisaker til etterforskning. Dette er mildt sagt problematisk.

Ville det være bedre om arbeidsgiver selv gransket saker hvor underliggende organer eller ansatte blir beskyldt for å ha begått alvorlige feil? Nei, det er nok heller ingen god idé. Også her ville man kunne opplevd et sterkt press i retning av å finne feil, for i motsatt fall ville det raskt fremkommet påstander om at man beskyttet sine egne.

Hva foreslår så Juristforbundet som en mulig løsning? Vi tror den beste løsningen for saker som omhandler offentlige organer, er at det opprettes et uavhengig offentlig organ som har til formål å håndtere varslingsaker og gjennomføre granskning når man mener det er grunnlag for dette.

Skal granskning gjennomføres, må fire forutsetninger være oppfylt. For det første bør det tidlig avklares om saken skal oversendes til straffereettslig behandling eller håndteres av granskningsorganet. Det bør så langt det er mulig unngås at

saken behandles begge steder. For det andre må det praktiseres kontradiksjon etter de samme kravene som til en straffesak. For det tredje må det praktiseres uskyldspresumpsjon etter straffeprosessuelle regler.

Sist, men ikke minst, må granskningsformål være å avdekke feil og systemsvakheter i den hensikt å lære, ikke å finne frem til synderbukker. Hvis feil blir begått, er det viktig å gi ofre for feilen oppreisning. Enda viktigere er det å lære av sine feil og påse at ikke nye feil begås mot nye ofre.

Her finner du både de juridiske fagartiklene og meningsytringer / debatt om jus, politikk og samfunn. Juristkontakt oppfordrer alle lesere til å delta. Enten du ønsker å dele en fagartikkel med andre eller du har en mening å ytre. Både små og store temaer er interessante. Send gjerne med et foto av deg selv. Juristkontakt tar forbehold om at svært lange innlegg må forkortes.

Innlegg sendes med e-post til omg@jus.no

Fremtidens domstoler

Bør domstolenes uavhengighet styrkes og er det tid for reformer? Det er tid for en ny domstolkommisjon

■ **Av sorenskriver Ingjerd Thune (leder i Dommerforeningen)
og lagdommer Arne K. Uggerud (varamedlem til styret i Dommerforeningen)**

Det er helt grunnleggende for bevaringen av en demokratisk og tillitvekkende rettsstat at domstolene er uavhengige. Skal domstolene kunne sikre folk fundamentale rettigheter, som vi finner i Grunnloven og menneskerettighetene, må sakene behandles og avgjøres fri for utilbørlig press og påvirkning utenfra. Spesielt viktig er det at domstolene som kontrollør av de øvrige statsmaktene, Stortinget og regjeringen, er uavhengige av disse i sin dømmende virksomhet.

Ideen om uavhengige domstoler springer ut av maktfordelingsprinsippet, og har vært en bærebjelke i vår statsforfatning helt siden vi fikk Grunnloven i 1814. Imidlertid var det først i 2014 at Stortinget uttrykkelig grunnlovfestet domstolenes og dommenes uavhengighet. Det ble da vedtatt en bestemmelse som sier at «Statens myndigheter skal sikre domstolenes og dommenes uavhengighet», paragraf 95 andre avsnitt. Tilsvarende bestemmelser finner vi også i sentrale internasjonale konvensjoner som Den europeiske menneskerettighetskonvensjon, artikkel 6 (1), og FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter, artikkel 14 (1).

Ingjerd Thune og Arne K. Uggerud mener at tiden nå er kommet for å foreta en grundig systematisk gjennomgang og analyse av det norske domstolsystemet.

Betydningen av å ha, respektere og utvikle uavhengige domstoler ble også understreket og utdypet ved markeringen av Grunnlovs-jubileet i fjor, og ved 200 års-jubileet for opprettelsen av Norges Høyesterett tidligere i år.

Den nye grunnlovsbestemmelsen innebærer ikke bare en forpliktelse til å respektere domstolenes uavhengighet. Den må også oppfattes som et pålegg til myndighetene om aktivt å styrke og videreutvikle denne.

Uavhengighet er ikke en størrelse som er gitt en gang for alle. Det skjer stadig en utvikling, ikke minst internasjonalt.

Men hva betyr det at domstolene er uavhengige? Verken Grunnloven eller konvensjonene sier noe nærmere om hva som ligger i dette begrepet. De fleste forbinder nok uavhengighet med det nokså selvsagte at de andre statsmaktene ikke skal påvirke – verken direkte eller indirekte – dommerne

når de behandler og treffer avgjørelser i enkeltsaker. I motsetning til noen andre land som vi ikke liker å sammenligne oss med, har vi heldigvis få eksempler hos oss på slik utilbørlig press og påvirkning.

Det er en utbredt oppfatning at norske dommere faktisk opptrer og fremstår som uavhengig av de andre statsmaktene, og at det ikke tas utenforliggende hensyn når de treffer sine avgjørelser. Domstolene har også svært høy tillit i befolkningen, noe som er helt avgjørende for domstolenes utøvelse av sin rolle. Så langt synes det ikke å være grunn til bekymring, og det kan være naturlig å spørre om det er poeng å vurdere endringer i et domstolsystem som tross alt oppfattes å fungere godt.

Det skal også påpekes at uavhengighet ikke er det samme som at domstolene skal være fri for enhver påvirkning eller innflytelse av de øvrige statsmaktene. Domstolene kan ikke leve i et samfunnsmessig vakuum. Lovgivningsprosessen innebærer nødvendigvis en generell form for påvirkning av domstolene. Bevilgningene til domstolene og fordelingen av midlene må dessuten på en eller annen måte skje utenfor domstolene. Regjeringen må videre ha en rolle ved dommerutnevnelser og ved oppnevnelser av medlemmer til organer som har betydning for domstolenes virksomhet.

Det er imidlertid avgjørende for å sikre fullt ut uavhengig domstoler i fremtiden at det formelle fundamentet – eller rammeverket – for den dømmende virksomheten tilfredsstiller de økende kravene som stilles i dag, særlig internasjonalt. Det må slås fast at det norske domstolsystemet til tross for viktige reformer på begynnelsen av 2000-tallet, blant annet ved opprettelse av Domstoladministrasjonen (DA), mangler en tilstrekkelig solid formell forankring. Det er svakheter i systemet som kan skape sårbarhet, og som i ytterste konsekvens kan svekke folks vern mot overgrep fra de andre

Det er svakheter i systemet som kan skape sårbarhet, og som i ytterste konsekvens kan svekke folks vern mot overgrep fra de andre statsmaktene dersom samfunnet skulle gå i mer urolig retning

statsmaktene dersom samfunnet skulle gå i mer urolig retning.

Det er naturligvis vanskelig å ha en klar oppfatning av hvordan utviklingen av samfunnet vil bli i årene som kommer. Det er uansett viktig å ruste seg for en situasjon hvor tilliten til domstolene ikke vil holde seg like høy som i dag. Vi kan ikke se bort fra at samfunnsutviklingen vil gå i en retning av mer uro og splid i befolkningen, som for eksempel økt polarisering og større kamp om samfunnets ressurser. Politikere og andre med stor innflytelse, som for eksempel media, kan i større grad komme til å rette søkelyset på domstolenes svakheter, med rette eller urette. Dersom tilliten til domstolene svekkes, noe som har skjedd i andre vesteuropeiske land, er det viktig at den formelle uavhengigheten er så solid og uangripelig som mulig.

Det heter at det er i rolige tider at man skal ruste seg og treffe tiltak for å stå imot uroligere tider. Det er nå vi er i posisjon til å foreta grundige analyser og treffe nødvendige beslutninger. Den norske dommerforening ønsker å være pådriver i en slik prosess.

Det er ikke siden årtusenskiftet blitt gjort noen grunnleggende analyse og utredning av dommerenes og domstolenes rolle og funksjon i samfunnet. Etter at Domstolkommisjonen under ledelse av daværende høyesterettsjustitiarius Carsten Smith kom med sin utredning, NOU 1999:19, Domstolene i samfunnet, har sam-

funnsutviklingen ført til betydelige endringer i domstolens arbeid. Befolkningsutviklingen, endringer i befolknings sammensetningen og økt internasjonalisering er noen utviklingstrekk som har gitt domstolene nye typer og mer komplekse saker. Kravene til effektivisering har økt. Det har vært økt tilfang av både nasjonalt og internasjonalt utviklede rettsregler, som for eksempel avgjørelser fra Den europeiske menneskerettighetsdomstol, som stiller stadig større krav til behandlingen av sakene. Økt tilfang av lover som gir større rettigheter til borgerne, byr på nye utfordringer ved at mange forvaltningsvedtak bringes inn for domstolene for rettslig overprøving. Den teknologiske utviklingen har åpnet for lettere tilgang til domstolene, og ikke minst til endrede arbeidsmetoder. Den tradisjonelle dommerrollen hvor dommeren behandler alle typer saker, generalistrollen, er blitt utfordret av krav om spesialiserte dommere og spesialdomstoler. I denne forbindelse oppnevnte regjeringen tidligere i år et utvalg for å utrede særdomstoler for barne- og familiesaker og forvaltningsdomstol for utlendingssaker.

Dessuten har Europarådet, som er det viktigste samarbeidsorganet mellom statene i Europa angående menneskerettigheter, hatt stor oppmerksomhet mot domstolenes sentrale rolle i demokrati- og rettsstatsutvikling. Spesielt må nevnes ministerrådets såkalte rekommandasjon fra 2010, CM/Rec (2010) 12 on judges: independence, efficiency and responsibilities, som gir en rekke anbefalinger til statene for å sikre domstolenes formelle uavhengighet, særlig overfor den utøvende myndighet.

En av grunnene for denne internasjonale utviklingen og engasjementet, ligger i erkennelsen av at staten, det vil si maktøvernerne, ofte opptrer som part i rettsaker. Det gjelder særlig i straffesaker og i saker som gjelder forvaltningens vedtak og avgjørelser. ►

Slike saker er gjerne svært inngripende for den enkelte borgers frihet og velferd. Det anses derfor som helt grunnleggende for tilliten at domstolene i egenskap av å være kontrollør har mest mulig reell og formell avstand til de som skal kontrolleres. Dette sikres ikke minst ved en et solid rettslig rammeverk som på en tydelig måte synliggjør domstolenes uavhengige stilling i samfunnet.

På flere områder må det slås fast at det norske regelverket ikke oppfyller de anbefalinger som er gitt i rekommandasjonen fra 2010. Etter artikkel 47 skal de øvrige statsmakters rolle ved utnevning av dommere kun være av formell karakter. Det vil si at i praksis skal regjeringen utnevne den søkeren som et uavhengig innstillingsråd har anbefalt på grunnlag av faglige kvalifikasjoner og personlige egenskaper. I dagens system legges stor myndighet til regjeringen ved dommerutnevnelser. Innstillingsrådet for dommere skal gi en begrunnet innstilling av tre kvalifiserte søkere til dommerstillinger. Innstillingen skal være rangert. Regjeringen kan fritt velge blant de søkerne som er innstilt, og kan også utnevne en annen søker etter å ha innhentet uttalelse fra Innstillingsrådet. Det skal riktignok nevnes at etter 2010 har regjeringen utnevnt den som er innstilt som nr. 1. Før den tid skjedde det flere ganger at innstillingen ble fraveket, og uten at det ble gitt noen begrunnelse.

Videre er det anbefalt at dommermedlemmene i organer som Innstillingsrådet, Tilsynsutvalget for dommere – som er disiplinærordningen for dommere – og styret for Domstoladministrasjonen skal utpekes av dommerne selv. Dommerne bør dessuten utgjøre minst halvparten av medlemmene.

Det er også grunn til å vurdere om det er sikres tilfredsstillende uavhengighet at lederne av disse organene utnevnes av regjeringen og ikke av organene selv.

Det kan også være gode grunner

for å se nærmere på om ikke sekretariatene for innstillingsrådet og tilsynsutvalget bør ligge utenfor Domstoladministrasjonen, som i mange sammenhenger har et arbeidsgiver- og personalansvar overfor dommerne.

Det er viktig at en slik kommisjon gis et vidt mandat slik at alle sider av domstolenes virksomhet gjennomgås

Dommerforeningen mener at tiden nå er kommet for å foreta en grundig og systematisk gjennomgang og analyse av norske domstolsystemet, særlig knyttet opp til utviklingen internasjonalt og vurdere om det bør gjøres endringer i lovgivningen for å bringe norsk praksis i tråd med anerkjente internasjonale normer og anbefalinger for dommeruavhengighet.

Et slikt omfattende arbeid bør foretas av en bredt sammensatt domstolkommisjon. Det er viktig at en slik kommisjon gis et vidt mandat slik at alle sider av domstolenes virksomhet gjennomgås. En sentral oppgave bør være å evaluere reformene som ble gjennomført ved tusenårskiftet på grunnlag av utredningen fra Smith-kommisjonen. I tillegg til Domstoladministrasjonen, ble det opprettet et Innstillingsråd ved utnevning av dommere og et Tilsynsutvalg for dommere. Videre ble det gjort innstramninger når det gjelder dommeres adgang til sidegjøremål.

En evaluering bør ta utgangspunkt i om sentrale målsettinger med reformene er oppnådd, slike som å øke domstolenes effektivitet, sikre legitimitet i samfunnet og ønsket om sterkere synliggjøring av domstolenes uavhengige stilling.

Det er naturlig at en kommisjon i sitt arbeid med forslag til reformer, også vurderer domstolenes framtidige ressursbehov og om det er grunnlag for å gi domstolene en mer selvstendig bevilgningsmessig stilling, og i tilfelle hvordan. I dag er domstolene en ordinær post på Justisdepartementets budsjett og konkurrerer om ressursene på linje med utøvende virksomheter som politi og kriminalomsorg.

Det er også grunn til å se nærmere på den eksisterende ordningen for lønnsfastsettelse for dommere. På prinsipielt grunnlag kan det reises spørsmål om det er riktig at departementet fastsetter lønnen til dommerne i tingrett og lagmannsrett, og Stortinget for dommerne i Høyesterett.

Smith-kommisjonen foreslo en rekke tiltak for å redusere bruken av midlertidige dommere, noe departementet i liten grad fulgte opp. I et uavhengighetsperspektiv bør en kommisjonen vurdere om den forholdsvis utstrakte bruken av midlertidige dommere i Norge er i samsvar med de krav til uavhengighet som stilles i dag, og om det eventuelt bør gjøres endringer.

I tillegg til uavhengighet fra de andre statsmaktene, er det viktig at dommerne også er uavhengige i forhold til kollegaer og overordnede. I denne sammenheng er domstollederrollen sentral, både når det gjelder forholdet til Domstoladministrasjonen og den enkelte dommer. Det bør foretas en gjennomgang av hvordan Domstoladministrasjonens styringsrett skal være overfor domstollederen. Det kan også være aktuelt å vurdere hvilken styringsrett domstollederen skal ha i forhold til den enkelte dommer. For øvrig foreslo Smith-kommisjonen at domstolleders oppgaver og myndighet burde bli nærmere utredet.

Mange stater i Europa har egne lover om dommere som regulerer de formelle rammene rundt domstolene og

dommerne. Som en del av sitt arbeid bør en kommisjon på grunnlag av sine forslag til reformer vurdere om det bør vedtas en slik lov i Norge, blant annet for sterkere å synliggjøre domstolenes uavhengighet. I denne forbindelse kan det nevnes at Advokatrolleutvalget har foreslått at det vedtas en egen lov om advokater.

Smith-kommisjonen behandlet spørsmålet om samenes tillit til domstolene, noe som blant annet i 2004 førte til opprettelsen av Indre Finnmark tingrett for å ivareta samiske sedvaner og rettsforståelse. I 2011

kom en arbeidsgruppe som var nedsatt av Domstolsadministrasjonen, med en rapport med forslag til tiltak for å styrke den samiske dimensjonen i domstolene. Det er naturlig at en kommisjon bør vurdere forslagene i denne rapporten.

Avslutningsvis er det viktig å understreke at dommernes uavhengighet ikke er en personlig rettighet eller et privilegium for dommerne. Dommerne skal ikke kunne skjule seg bak dekket av uavhengighet for å oppnå personlige fordeler eller unngå saklig og kritisk søkelys på sin virk-

somhet. Poenget er at uavhengige domstoler er en forutsetning for at domstolene kan behandle saker upartisk, og er et nødvendig vern mot at folks rettigheter krenkes.

Dommerforeningen mener at tiden er moden for å løfte blikket og diskutere hvordan fundamentet for fremtidens domstoler bør være. En prinsipiell og overordnet gjennomgang og vurdering av domstolsystemet ved å opprette en ny domstolkommisjon vil være et første skritt i så måte.

Høgsterett

Høgsterett og det transnasjonale rettsregimet

■ Av professor i retts historie Jørn Øyrehagen Sunde, Det juridiske fakultet ved Universitetet i Bergen

Sidan 2000 har internasjonaliseringa av retten vore eit tema i samfunnsdebatten. Det bør det òg vera, for truleg spring meir enn 20 % av norsk rett i dag ut av rettskilder produsert utanfor Noreg sine grenser. Slik rettskilder er særleg Den europeiske menneskerettskonvensjonen med tilleggsprotokollar (Dei europeiske menneskerettane), menneskerettar produsert av FN, EØS- og EU-rett, men òg til dømes WTO-rett. Men internasjonaliseringa av retten har frå 2010 ført til ei transnasjonalisering av retten. Framveksten av eit transnasjonalt rettsregime har ikkje vore eit tema. Det bør den bli, for den utfordrar vår forståing av maktfordelingsprinsippet.

Men transnasjonaliseringa av retten byrja altså med ei internasjonalisering. Når det gjeld Den europeiske menneskerettskonvensjonen, vart dei ein del av norsk rett alt i 1953. Men fyrst i 1984 vart den ope nytta av Høgsterett som ei kilde til å tolka norsk rett. I løpet av 1990-talet vart konvensjonen stadig oftare eit tema både i og utanfor Høgsterett, og i 1999 var den, saman

med FN sine to menneskerettserklæringar, gjort til norsk lov. Overgangen frå å vera ein del av norsk rett til norsk lov var viktig for at ein klar, norsk lovregel i 2000 for fyrste gong vart sett til sides fordi den var i strid med Dei europeiske menneskerettane.

I 1988 fekk ein i Noreg ei produktansvarslov som i all hovudsak var ei omsetjing og reformulering av eit

EF-direktiv frå 1985. Same året vart det sendt ut eit brev frå statsminister Gro Harlem Brundtland sitt kontor til departementa om «Harmonisering av norske lover og forskrifter med EFs regelverk». Frå EØS-avtalen vart underteikna i 1992 til den kom i kraft to år seinare, vart norsk rett harmonisert med EU-retten gjennom at omlag 2000 rettsakter frå EU vart tatt inn i norsk rett. Sidan den gong har harmoniseringa gått sin gang, og ytterlegare 8000 rettsakter frå EU har vorte ein del av norsk rett. I 2004 vart EØS-retten for fyrste gong gjeven forrang for norsk lov i Høgsterett.

Gjennom å gje Dei europeiske menneskerettane og EØS-retten forrang for norsk lov, det utfordra Høgsterett Stortinget som lovgjevar. I ein norsk samanheng var det i seg sjølv ikkje noko nytt, fordi Høgsterett hadde alt på 1800-talet tatt seg rett til å setja til sides lov dersom domstolen kom til at den streid mot Grunnlov. ►

// Høgsterett hentar rett nok delar av den internasjonale retten tilbake til ein nasjonal kontekst. Men det er ikkje Stortinget, men Høgsterett som får auka sjølvrådet retten gjennom å vera det organet som i størst grad kan påverka innhaldet i den

Likevel var det to nye aspekt ved situasjonen som oppstod i 2000 og 2004.

For det fyrste var det fram til grunnlovsrevisjonen i mai 2014 eigentleg er det bare § 97 om lov si tilbakeverkande kraft og § 100 om vern av eigedomsretten, som har vorte nytta av Høgsterett til å setja Stortinget si lovgeving til sides. Når Dei europeiske menneskerettane og EØS-retten i dag truleg utgjør meir enn 20% av norsk rett, har mengda reglar som kan brukast til å setja til sides lov auka monaleg.

For det andre kan Stortinget møte ei tilsidesetting av lov med å endra Grunnlova. Stortinget kan derimot ikkje endra Dei europeiske menneskerettane eller EØS-retten. Og sjølv om Stortinget formelt kan seia opp medlemskapet i Europarådet og EØS-avtalen, er dette langt meir vanskeleg enn å få fleirtal for ein grunnlovsendring.

På byrjinga av 2000-talet var det framleis formelt Stortinget som var premissleverandør for innhaldet i norsk rett. Reelt var Stortinget redusert til ein hovudleverandør, medan EU-kommisjonen, -parlamentet og -domstolen, EFTA-domstolen og Den europeiske menneskerettsdomstolen produserte ein stadig større del av norsk rett. Internasjonaliseringa av retten hadde dermed som konsekvens at

– Framveksten av eit transnasjonalt rettsregime har ikkje vore eit tema. Det bør den bli, for den utfordrar vår forståing av maktfordelingsprinsippet, skriver professor Jørn Øyrehaugen Sunde.

Høgsterett flytta noko av si merksemd og sin lojalitet over frå Stortinget til dei ovanfor nemnte internasjonale organa.

Dette var ikkje einaste moglege utvikling. Høgsterett kunne ha valt å seia at det er Stortinget som må sikra samsvar mellom norsk rett produsert innanfor og utanfor norske jurisdiksjonsgrenser. Men frå 1994 har Høgsterett si hovudoppgåve vore rettseinskap, rettsavklaring og rettsutvikling. Difor var det ikkje unaturleg at domstolen orienterte seg mot internasjonale organa når deira rett og rettspraksis var utgangspunktet for retten som skulle sameinast, avklarast og utviklast.

Men dette var bare byrjinga. Ganske tidleg valte Høgsterett å ignorera EFTA-domstolen. I staden har Høgsterett tatt på seg oppgåva som den øvste tolkar av EØS-retten. STX-dommen i 2013 kan sjåast på som eit

klart uttrykk for denne utviklinga, og provoserte då òg presidenten i EFTA-domstolen, Carl Baudenbacher, overmåte mykje.

Samstundes har Høgsterett valt å eklektisk å halda seg til domstolen sin rettspraksis, med 2010 som eit vendepunkt. For gjennom å henta rettleiinga direkte frå EU-domstolen, har Høgsterett legitimert at den går utanom EFTA-domstolen. Så medan Stortinget har plikt til å ta inn EØS-rett i norsk rett, har Høgsterett stilt seg i ein posisjon som gjer at domstolen har stor fridom til å tolka innhaldet i denne retten.

Samstundes har Den europeiske menneskerettsdomstolen sidan 2009 dramatisk redusert talet på saker den avgjer. Dette har ført til mindre rettleiing for nasjonale domstolar. I 2013 vart prinsippet om at det er nasjonale domstolar sitt ansvar å ivareta og utvikla Dei europeiske menneskerettane styrka. Og i 2014 vart mange sentrale menneskerettar gjort til ein del av Grunnlova gjennom ein omfattande revisjon. Alt dette gjer at Høgsterett vart friare Den europeiske menneskerettsdomstolen, og sjølv ein hovudutviklar av menneskerettane i norsk rett, slik dei òg er det av EØS-retten.

Ein kan seia det slik at Høgsterett fram til 2000 og 2004 var bunden av Stortinget, deretter delvis av internasjonale organ fram til 2010. Men kven bind Høgsterett i dag?

Så lenge Høgsterett har som samfunnsoppgåve å skapa rettseinskap, og å avklara og utvikla retten, så må domstolen orientera seg mot dei beste kjeldene til å fylla oppgåva si. Andre øvste domstolar i Europa er ei slik kjelde. Årsaka er at dei, som norsk høgsterett, nyttar Dei europeiske menneskerettane og EU-retten. Og gjennom å studera deira praksis, kan ein få inspirasjon til eigen rettspraksis.

Høgsterett ser hen til andre øvste domstolar sin praksis når dei skal avgjera saker der rettskjeldene har sitt opphav utanfor norske jurisdiksjons-

grenser. Domstol omset òg nokre av sine avgjerder til engelsk, slik at den kan bidra til europeisk rettseinskap, rettsavklaring og rettsutvikling. Det er slik retten vert transnasjonal i staden for internasjonal. Den internasjonale retten får si form gjennom ein relasjon mellom det nasjonale og internasjonale organ. Den transnasjonale retten får det gjennom ein relasjon mellom organ i ulike nasjonar. Men i motsetnad til bindinga til Stortinget, og delvis til bindinga til internasjonale organ, er dette ei eklektisk, og dermed svak binding.

Denne transnasjonaliseringa av retten kan opplevast som ein palassrevolusjon. Høgsterett hentar rett nok delar av den internasjonale retten tilbake til ein nasjonal kontekst. Men det er ikkje Stortinget, men Høgsterett som får auka sjølvrådetretten gjennom å vera det organet som i størst grad kan påverka innhaldet i den. Ikkje minst den gamle prøvingsretten har sidan 2000-talet bidrege til dette. Samstundes er utviklinga ikkje naturleg sett i relasjon til Høgsterett sine samfunnsoppgåver; rettseinskap, rettsavklaring og rettsutvikling. Desse

oppgåvene har Høgsterett sjølv fått definera, men domstolen fått prosessuelle verktøy og budsjett til det av Stortinget.

Det store problemet er difor ikkje at Høgsterett har tatt på seg ein leiande rolle nasjonalt innan det transnasjonale regimet, men at politikarar, media og delvis staden av samfunnsvitarar og juristar framleis tenkjer nasjonalt og internasjonalt i ein periode med sterk transnasjonalisering av retten. Dermed ser og skjønar ein ikkje systemkonsekvensar.

Personvern

Hva gjør vi med Personvernemnda?

■ Av advokatfullmektig Cecilie Rønnevik, DLA Piper

Norge skal trolig gjennomføre en ny personvernforordning i løpet av et par år. Det er da på tide at lovgiver ser nærmere på hvordan man skal sørge for at klager på Datatilsynets vedtak blir behandlet av et kompetent og reelt uavhengig forvaltningsorgan.

Skjerpet behov for uavhengighet

Gjeldende personverndirektiv krever at personvernmyndighetene skal oppetre «fullstendig uavhengig» når de utøver sine oppgaver (1). Dette er nødvendig for å at myndighetene skal gjøre en balansert avveining mellom personverninteressene og andre motstående interesser. For å ivareta dette kravet ble klagesaksbehandlingen på

Det er problematisk at flere av medlemmene i Personvernemnda i det daglige representerer virksomheter som har klare interesser i de enkelte sakenes utfall eller i den generelle rettsutviklingen på området, skriver Cecilie Rønnevik.

personopplysningsområdet flyttet fra Justisdepartementet til en egen personvernemnd da personopplysningsloven ble innført i 2001.

Siden nemnda ble opprettet har truslene mot personvernet utviklet seg dramatisk. Blant annet har personopplysninger blitt en svært lukrative handelsvare. Det er derfor et økt behov for at personvernmyndighetene er uavhengige også i forhold til andre samfunnsaktører enn de politiske myndighetene, herunder til det private næringslivet.

Dette er antagelig noe av bakgrunnen for at EU nå ønsker å tydeliggjøre og skjerpe kravet til myndighetenes uavhengighet. Det er blant annet foreslått å innføre et forbud mot at personvernmyndighetenes medlemmer og ansatte samtidig bedriver «uforenlig» virksomhet eller har et «uforenlig» yrke (2).

Faglig skikkethet eller interesserepresentasjon?

I dag består Personvernemnda av personer med «faglig skikkethet» ►

innen mange av de fag- og samfunnsområder som personvernlovgivningen berører, som medisin, samfunnsfag, informatikk og jus. Det er i tråd med lovgivers forutsetninger, og har svært gode grunner for seg.

Samtidig er det problematisk at flere av medlemmene i det daglige representerer virksomheter som har klare interesser i de enkelte sakenes utfall eller i den generelle rettsutviklingen på området. Og videre at dette er interesser som nesten utelukkende står i et motsetningsforhold til personverninteressene.

Dette er problematisk utover i de tilfeller hvor den enkelte er klart inhabil etter forvaltningslovens bestemmelser, og derfor trer til side i konkret sak. For eksempel er det grunn til å tro at en som til daglig er ansatt som forsker ved Folkehelseinstituttet vil søke å oppnå best mulige vilkår for forskningen generelt, og at en som til daglig jobber i IKT-næringens bransjeorganisasjon lett vil ta hensyn til bransjens interesser.

Man risikerer på denne måten at det oppstår en faktisk interesserepresentasjon i Personvernemnda. Det er ikke i tråd med lovgivers intensjoner og kan ha uheldige konsekvenser. Særlig problematisk er det at ingen av medlemmene har særskilt i oppgave å ivareta personverninteressen.

Særlig om leders og nestleders ansvar

Nemdas leder og nestleder har antagelig et særskilt ansvar for å påse at alle de ulike interessene kommer frem i saksbehandlingen, og at det ligger en saklig og god avveining til grunn for nemndas avgjørelser. Nemdas leder har i tillegg dobbelt stemme ved stemmelikhet blant medlemmene. At leder og nestleder er uavhengige er derved særlig viktig.

I dag ledes nemnda av to forretningsadvokater, som er partnere i et advokatfirma med stor portefølje innen personvernretten. Det er opplagt et gode at leder og nestleder har svært god juridisk kompetanse på

Uheldig er det også at disse advokatene eller deres firma ofte representerer virksomheter i saker som er til behandling i Datatilsynet og i Personvernemnda

dette området. Samtidig er det fare for at advokater vil ha interessene til eksisterende og potensielle klienter og klientgrupper for øyet. Dette problematiseres ytterligere ved at opplysninger om klientrelasjoner er underlagt taushetsplikt.

Uheldig er det også at disse advokatene eller deres firma ofte representerer virksomheter i saker som er til behandling i Datatilsynet og i Personvernemnda. Selv om advokatene erklærer seg habile og trer til side ved en senere nemndsbehandling, kan det definitivt stilles spørsmål ved om de bør ha anledning til å føre saker overfor et organ de ellers leder.

På samme måte kan det stilles spørsmål ved om disse advokatene bør føre saker overfor Datatilsynet, som er det forvaltningsorgan hvis saker de ellers avgjør klager på. Denne rolleblanding er uheldig, og kan gjøre noe med uavhengigheten hos begge personvernmyndighetene.

«Ny» personvernemnd

I Norge har vi pr i dag ingen forvaltningsdomstol som kan overta klagesaksbehandlingen. Det er heller ikke aktuelt å overlate dette til departement.

Klagenemndsinstituttet er en organisasjonsform som er godt egnet på områder dette området, hvor det er et særskilt behov for å sikre at myndighetsutøvelsen er uavhengig av politisk styring og det kreves spesialisert kom-

petanse. De beste grunner taler derfor for at ordningen med en egen personvernemnd videreføres, også med ny personopplysningslov.

Med den nye forordningens krav til uavhengighet vil det antagelig måtte gjøres endringer i nemndas sammensetning og kompetanse. Det er ikke bare enkelt. Det norske «personvern-miljøet» er lite, og det er antagelig vanskelig å finne kompetente fagpersoner som ikke samtidig har en sterk tilknytning til mulige parter og andre interessenter.

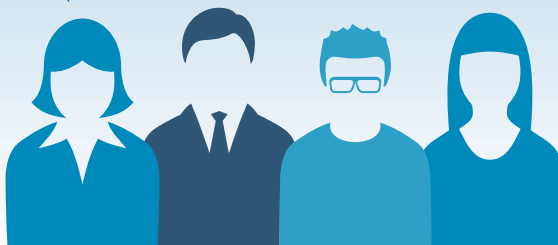
Det finnes ulike måter å løse dette på. Noen offentlige klagenemnder baseres nettopp på interesserepresentasjon. Det kan være godt begrunnet. Det forutsettes imidlertid at alle hovedinteresser er representert, herunder personverninteressen. Det forutsettes også at det er full åpenhet rundt hvilke interesser det enkelte medlem representerer. En annen mulighet er å la nemnda basere seg på uttalelser fra eksterne sakkyndige, eller har sakkyndige medlemmer uten stemmerett.

Uansett hvilken løsning som velges bør det innføres et krav om at Personvernemndas leder og nestleder skal ha dommerkompetanse, og derved ikke samtidig kan være praktiserende advokater. Et slikt krav vil sikre at Personvernemnda i fremtiden ledes av personer med gode juridiske kvalifikasjoner, som samtidig er klart uavhengige i sitt virke.

- (1) *Artikkel 28. Uavhengighetskravet er gjennomført i norsk rett gjennom personopplysningsloven §§ 42 og 43.*
- (2) *Article 49 of Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on the protection of individuals with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data (General Data Protection Regulation) – Preparation of a general approach*

Jobbmarkedet

– for hele jus-Norge

Du finner også Jobbmarkedet med stillingsutlysninger:

- Juristforbundet.no. Annonserne publiseres fortløpende.
- Juristforbundets nyhetsbrev ca. hver 14. dag.
- Juristkontakt.no. Annonserne publiseres fortløpende.

Her bestiller du stillingsannonsen

Annonsejef Per-Olav Leth | 07 Media
E-post: perolav@07.no | Tlf: +47 918 16 012

Jobbmarkedet

– for hele jus-Norge

JUC

Network Manager – JUC Norge

Det danske firmaet JUC, som er store på etterutdanning av advokater og jurister i Danmark, er nå kommet til Norge. JUCs spesialer er å etablere faglige nettverk, og det er det vi skal gjøre i Norge.

JUC Norge søker Network Manager.

Søknad og CV sendes til Country Manager Kjell Øiestad – ko@juc.no. Han besvarer også eventuelle spørsmål på tlf.: 957 31 974.

Søknadsfrist: 20.11.15

For mer info om stillingen, se www.juristkontakt.no

Når du
annonserer
i Juristkontakt
blir din annonse
sett av cirka

20 000

Ring: 918 16 012
eller e-post:
perolav@07.no

DOMSTOL
ADMINISTRASJONEN

Gjennom den selvstendige stillingen og den høye faglige kvaliteten er domstolene samfunnets fremste konfliktsøsningsorganer.

Ledige dommerembeter

- To, eventuelt tre embeter som tingrettsdommer ved Sør-Trøndelag tingrett

Fullstendig utlysning, med blant annet kontaktinformasjon på:
www.jobbnorge.no og
www.domstol.no/innstillingsradet

Søknadsfrist: 18. november 2015

LANGSETH Advokatfirma DA

Langseth Advokatfirma DA har 18 advokater – 11 partnere og 7 ansatte advokater/advokatfullmektiger. Firmaet har kontorer sentralt i Vika i Oslo, og tilbyr rådgivning og prosedyrebistand til bedrifter, organisasjoner og privatpersoner innenfor de fleste sentrale rettsområder; se www.langsethadvokat.no

Vi styrker vår forretningsjuridiske avdeling med ytterligere partnere fra årsskiftet, og søker som ledd i videreutviklingen av vårt firma

1-2 advokater/advokatfullmektiger

Vi ønsker søkere med erfaring og interesse innen forretningsjuridiske fagområder, med hovedvekt på selskaps- og kontraktsrett, insolvensrett eller arbeidsrett. Gode engelskkunnskaper er en fordel. Vi tilbyr varierte arbeidsoppgaver og god tilgang til prosedyre.

Søknader ønskes snarest og vurderes fortløpende.

Søknad sendes: advokat@ladv.no

Henvendelser om stillingene rettes til advokat Trude Stormoen eller advokat Fredrik Astrup Borch, telefon: 22 42 42 42

FYLKESNEMNDENE FOR BARNEVERN OG SOSIALE SAKER

Nemndsleder/jurist Fylkesnemnda i Møre og Romsdal

1/1 fast stilling med tiltredelse etter avtale. Stillingen byr på utfordrende oppgaver og stiller store krav til selvstendighet, gode samarbeidsevner, god skriftlig og muntlig fremstillingsevne og evne til å arbeide under press.

Kontorsted i Molde, men noe reisevirksomhet inngår i stillingen.

For fullstendig stillingsutlysning, se www.jobbnorge.no (Jobbnorge-ID 118286).

Elektronisk søknad sendes innen 15.11.2015 via www.jobbnorge.no

Jobbnorge.no

For mer informasjon; se www.regjeringen.no/BLD

Skatteetaten

Direktør og to seksjonssjefer søkes til sekretariatet for ny Skatteklagenemnd i Stavanger

Det skal etableres en ny landsdekkende skatteklagenemnd for behandling av klager på vedtak om skatt og merverdiavgift. Formålet er å styrke klageordningen og bedre rettssikkerheten. Det skal opprettes et eget landsdekkende sekretariat som skal forberede sakene for nemnda. Sekretariatet skal administrativt ligge under Skattedirektoratet, men skal ikke kunne instrueres i faglige spørsmål. Sekretariatet vil bestå av omlag 40 medarbeidere med arbeidssted Stavanger. Direktøren og seksjonssjefene vil være ansvarlig for å etablere, bygge opp og utvikle sekretariatet.

Direktør i sekretariatet for ny Skatteklagenemnd

Som øverste leder vil du få ansvar for å bygge opp og lede et faglig sterkt sekretariat, sikre legitimitet og en uavhengig saksbehandling. Du skal ivareta den strategiske videreutviklingen av organisasjonen, og vil være en pådriver i etableringen av sekretariatet. Du vil i stor grad være med på å forme egen stilling.

Seksjonssjefer (jurister)

Du må motiveres av faglig og administrativ ledelse av et tungt fagmiljø innen skatt og merverdiavgift. Du vil være sentral i organiseringen og utviklingen både av egen seksjon og sekretariatet. Som en av to seksjonssjefer vil du få personalansvar for om lag 15 svært godt kvalifiserte medarbeidere.

For nærmere informasjon om sekretariatet for Skatteklagenemnda og stillingene, se skatteetaten.no, headvisor.no, eller kontakt Per Inge Hjertaker eller Jan Tveit hos Headvisor på telefon 917 29 682 eller 975 39 990. Søknadsfrist 19. november 2015.

OSLO | BERGEN | TRONDHEIM | STAVANGER

Oslo kommune Eiendoms- og byfornylsesetaten

Eiendoms- og byfornylsesetaten er kommunens grunneier og en aktiv pådriver for utvikling av byen. Oslo er i endring, både sjøsiden og flere andre områder skal i de kommende årene utvikles. Etaten er bl.a. involvert i utviklingen av Fjordbyen, Ensjo, Økern, Hovinbyen og Groruddalen.

Vi er på jakt etter ny dyktig medarbeider:

- **Jurist - Innkjøpsansvarlig**

Med ansvar for bl.a. gjennomføring av anskaffelser, rådgivning innenfor offentlig anskaffelser og kontraktsrett, deltagelse i tverrfaglige anskaffelsesteam m.m.

Hos oss blir du en del av et tverrfaglig dynamisk arbeidsmiljø. Du vil få varierte og utfordrende arbeidsoppgaver og god mulighet til faglig og personlig utvikling gjennom kursdeltagelse o.l. Vi holder til i nye lokaler i Akerselva atrium med sentral beliggenhet i sentrum.

Søknadsfrist 8. november 2015

For mer informasjon om stillingen se www.eby.oslo.kommune.no

Eiendoms- og byfornylsesetaten
Christian Krohgs gate 16, 0186 OSLO

www.eby.oslo.kommune.no

Ved Arbeidstilsynet Vestlandet, arbeidstidseiniga er det ledig stillinger som

Juridisk rådgjevar og seniorrådgjevar

Arbeidssted: Bergen

Sjå heile utlysinga og søk på stillinga på vår websida: arbeidstilsynet.no/ledigestillinger

Ønskjer du meir informasjon om stillinga, ta kontakt med: Christine Due Sivertsen mobil 907 88 115

Søknadsfrist
15. november 2015

ØKOKRIM

Assisterande ØKOKRIM-sjef/ førstestatsadvokat

Ønskjer du å verne viktige verdier i det norske samfunnet, arbeide med spanande saker og utvikle deg i ein lærande organisasjon der vi arbeider tverrfagleg og deler kunnskap med kvarandre?

Den assisterende ØKOKRIM-sjefen er stedfortredar for ØKOKRIM-sjefen, og skal saman med ØKOKRIM-sjefen sjå til at dei samla tilgjengelege ressursane ved verksemda blir utnytta best mogleg i kampen mot økonomisk kriminalitet og miljøkriminalitet.

I tillegg leiar den assisterende ØKOKRIM-sjefen Seksjon for fagstøtte og utvikling, som samarbeider med fagleg støtte og utvikling i ØKOKRIM og ellers i politiet og påtalamakta.

/ Kontakt: ØKOKRIM-sjef Trond Eirik Schea
tlf. 23 29 10 00

Søknadsfrist: **22.11.2015**

For full kunngjering,
sjå: okokrim.no,
politijobb.no, eller jucan.no

Nytt om navn

Ansettelses og utnevnelser

Backe, Steinar, tingrettsdommer, Aust-Telemark tingrett

Barlund, Tone, førstekonsulent, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir), Oslo

Bauer-Nilsen, Janne, seniorrådgiver, Stortinget

Bennin, Julia Ringvik, advokatfullmektig, Advokatfirmaet Steenstrup Stordrange DA

Bjerkli, Kristin, selskapsadvokat, Eika Forsikring AS

Bjerge, Ole Kristian, politiadvokat, Kripos

Boiesen, Arne Kristian, rådgiver, Statens Kartverk

Calti, Melissa Zekiye, advokatfullmektig, Advokatfirmaet Økland & CO

Eide, Ole Botnen, politiadvokat, Agder politidistrikt – Kristiansand

Eldøy, Mari Anette Kristiansen, advokat, Lynx Advokatfirma da

Ellingsen, Caroline Lunde, spesialutsending, Utenriksdepartementet EU-Delegasjonen

Ellingsen, Linn-Ida, eiendomsmeglerfullmektig/jurist, Megler Forum Narvik AS

Eriksson, Perny Marie Stokka, førstekonsulent, HELFO-Helseøkonomiforvaltningen, Saksbehandling og Utbetaling

Ernstsen, Jan Robert, førstekonsulent, Utlendingsdirektoratet

Faltin, Oddvar Thorbjørnsen, teamleder, Pasient- og brukerombudet Akershus

Formo, Marit, konstituert statsadvokat, Vestfold og Telemark statsadvokatembetter

Foss, Kristian, advokat, Bull & Co Advokatfirma AS

Gauslaa, Aslaug Skrede, seksjonssjef, Namsfogden i Oslo

Haahjem, Mari Moe, advokatfullmektig, Advokatfirmaet Steenstrup Stordrange DA

Hagen, Christina Sve, namsfullmektig, Namsfogden i Oslo

Halvorsen, Geir Selstad, commercial manager, Rolls-Royce Marine AS

Haugstvedt, Jill, advokat, Advokatfirmaet Wiersholm AS

Hjelseth, Tore Jarl, advokat/partner, Advokatfirmaet SGB Storløkken AS

Holmesland, Line Elisabeth, rådgiver, AtB AS

Horstad, Stig, senioradvokat, Deloitte Advokatfirma AS

Jacobsen, Siv Blindheim, politiinspektør, Romerike politidistrikt

Jacobsen, Trine Louise, rådgiver, Norsk Pasientskadeerstatning

Johannessen, June Margrethe, eignedomsforvalter, Fjell kommune

Kalvatn, Eivind, juridisk rådgiver, Fylkesmannen i Rogaland

Langseth-Eide, Hanne, advokat, Tromsø kommune – Kommuneadvokaten

Larsen, Even Guldbland, advokatfullmektig, Advokatfirmaet Advit AS

Lind, Martha Christine Weisser, compliance officer, DNB Bank ASA

Lindqvist, Susanna, advokatfullmektig, Drammen kommune – Kommuneadvokaten i Drammensregionen

Løchen, Kari, seksjonsleder energimarked, Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE)

Løvaas, Guro Markussen, underdirektør, Utenriksdepartementet

Magnusson, Henrik, sekretariatsleder, Stortinget, EOS-utvalget

Maryashine, Karina, førstekonsulent, Utlendingsdirektoratet

Mathisen, Kristian Høines, konsernadvokat, Eiendomsgruppen AS

Møller, Bjørnar, rådgiver, Forvaltningsorganet for Opplysningsvesenets fond

Mørseth, Synøve Halstadtrø, seniorrådgiver, Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat) – Region Midt-Norge

Pedersen, Kristine, rådgiver, Salten politidistrikt

Pettersen, Anette Kristin, seniorrådgiver, Mattilsynet – Regionkontoret for Trøndelag, Møre og Romsdal

Phillips, Danielle Norum, jurist/skadekonsulent, Codan Forsikring Norge NUF

Richardsen, Martin Nikolai Ness, rådgiver, Sivilombudsmannen

Sjøli, Elisabeth, seksjonssjef, NAV Pensjon Oslo

Skarbø, Janne Sørøy, førstekonsulent, Kontoret for voldsoffererstatning

Slinning, Sigbjørn, seniorskattjurist, Skatt Øst – Sandvika

Solli, Vilde Hem, advokatfullmektig, Oslo Advokatkontor AS

Solnes, Monica, advokatfullmektig, Tromsø kommune – Kommuneadvokaten

Stilloff, Elise, advokat, Advokatkollegiet Kindem & Co

Størseth, Anne Sofie, legal counsel, Skagen AS

Sudland, Hanne Eie, seniorrådgiver, Utlendingsdirektoratet

Søndrol, Laila, politiadvokat, Kripos

Taubøll, Elisabeth, rådgiver, Justis- og beredskapsdepartementet

Terkelsen, Christopher Andreas, senior legal counsel/advokat, Codan Forsikring Norge NUF

Thorbjørnsen, John Olav, førstekonsulent, NAV Forvaltning Rogaland

Timenes, Linn, rådgiver, Fylkesmannen i Oslo og Akershus

Tomren, Kjetil Linge, politifullmektig, Hordaland politidistrikt – Åna og Åsane

Trædal, Espen, advokat/partner, Advokatfirma Bull Årstad ANS

Vonen, Emma Nilsen, skattjurist, Skatt Nord – Leknes

Wahl, Ole Breder, advokat, Codex Advokat Oslo AS

Wien, Kari Marthe, seniorskattjurist, Oljeskattkontoret – Oslo

Wigtil, Bjørn Are, rådgiver, Direktoratet for byggkvalitet

Nye medlemmer i Juristforbundet

Aasland, Inger Julie, doktorgradsstipendiat, Handelshøyskolen BI

Anda, Mats, juridisk konsulent, Limmatquai AS

Aurlien, Are, partner, Aurlien Vordahl & Co Advokatfirma AS

Bjelland, Torbjørn O., advokatfullmektig, Advokatfirmaet Thommessen AS

Domre, Hanna, jurist/saksbehandler, HELFO – Helseøkonomiforvaltningen

Eikenes, Randi, HR-sjef, Oslo kommune – Velferdsetaten

Engesæth, Leif Haraldsen, Janne, rådgiver, Utlendingsnemnda

Johnsen, Morten Justad, advokat, Bull & Co Advokatfirma AS

Koc, Gulsum, rådgiver, Forbrukerrådet i Oslo

Magnusson, Henrik, sekretariatsleder, Stortinget, EOS-utvalget

Man, Sarah, legal advisor, DOF Subsea Norway AS

Miucin, Milorad

Ristesund, Torbjørn, politijurist, Rogaland Politidistrikt

Segro, Vidar

Stub-Christiansen, René, advokat, Stub-Christiansen Advokatfirma AS

Takla, Marianne, saksbehandler, Sandnes kommune

Thon, Christina Nyeng, rådgiver, Fylkesmannen i Nordland

Tvedt, Øyvind, advokat, Advokat MNA Øyvind Tvedt

Yndestad, Steinar Berg, advokat, Advokat Steinar Berg Yndestad

Nye studentmedlemmer i Juristforbundet

Aalberg, Silje Madeleine, Universitetet i Stavanger

Aas, Nora Holth, Universitetet i Stavanger

Angell, Karoline, Universitetet i Tromsø

Bakkehaug, Henriette, Universitetet i Stavanger

Blaker, Kari, Høgskolen i Lillehammer

Borgan, Hedda Larsen, Universitetet i Oslo

Eikeland, Kristina, Universitetet i Oslo

Evensen, Marthe Bøhaugen, Universitetet i Oslo

Forså, Elise, Universitetet i Tromsø

Giske, Johannes Dalen, Universitetet i Oslo

Grindland, Maria, Universitetet i Bergen

Gåsvand, Annabel, Høgskolen i Lillehammer

Høyenes, Martine Monsen, Høgskolen i Lillehammer

Johannessen, Reidar, Universitetet i Stavanger

Johansen, Jøran Martin, Høgskolen i Buskerud og Vestfold

Johansen, Kristine Klavenes, Folkeuniversitetet Midt-Norge

Khoshnewisazadeh, Armin, Universitetet i Oslo

Kitema, Solomon, Universitetet i Oslo

Kjellesvik, Sandra Laberg, Universitetet i Stavanger

Lapinskaite, Rugile, Universitetet i Oslo

Madsgaard, Henrikke, Kristine, Universitetet i Bergen

Mageli, Nora, Universitetet i Oslo

Meling, Kamilla Espeland, Universitetet i Agder

Nærlund, Estrid, Universitetet i Stavanger

Otterbech, Torjus, Universitetet i Agder

Pettersen, Marthe Femanger, Universitetet i Oslo

Rezaei, Lima, Høgskolen i Lillehammer

Skavdahl, Hilde, Universitetet i Tromsø

Skeie, Line, Høgskolen i Lillehammer

Skjemstad, Christine Loktu, Folkeuniversitetet Midt-Norge

Stenberg, Lise, Høgskolen i Lillehammer

Stenersen, Hanne Gro Amdal, Høgskolen i Lillehammer

Stokkebø, Aleksander, Universitetet i Stavanger

Støp, Ida, Universitetet i Stavanger

Suhr, Regine, Høgskolen i Lillehammer

Thorvaldsen, Susan, Universitetet i Oslo

Vatndal, Selja, Treider AS

Wuttudal, Jakob, Universitetet i Oslo

Århaug, Torbjørn, Universitetet i Stavanger

JURISTFORBUNDET

Hovedstyret

President:

Curt A. Lier cl@jus.no

Visepresident:

Erik N. Warberg ewarberg@gmail.com

Styremedlemmer valgt av representantskapet:

Susanne Eliassen

susanne.eliassen@hel.oslo.kommune.no

Christian Zimmermann

christian@psykologforeningen.no

Inger Kjersti Dørstad (*møtende varamedlem*)

inger.kjersti.dorstad@domstol.no

Styremedlemmer valgt av seksjonene:

Lucie Christensen Berge (Juristforbundet-Privat)

lucie.berge@gmail.com

Sverre Bromander (Juristforbundet – Stat)

sverre.bromander@politiet.no

Frank Grønås (Juristforbundet-Kommune)

frank.gronas@trondheim.kommune.no

Daniella Rivera (Juristforbundet – Student)

darivera0110@gmail.com

Ingjerd Thune (Juristforbundet – Dommerforeningen)

ingjerd.thune@domstol.no

Ansattes representant (observatør):

Anne Sophie Juel asj@jus.no

Generalsekretær

Magne Skram Hegerberg msh@jus.no

Medlemsguide

Forsikring – medlemstilbud

Juristforbundet Forsikring

Nettportal: www.juristforbundet.no/forsikring

Telefon: 23 11 33 11

E-post: forsikring@juristforbundet.no

Bank – medlemstilbud

Danske Bank

Nettportal: www.danskebank.no/juristforbundet

Telefon: 05550

E-post: 05550@danskebank.no

Juristforbundets advokatkontor

advokat@juristforbundet.no

www.juristforbundet.no/advokatkontoret

Sentraltbord 40 00 24 25

Lønnsstatistikk/lønnskalkulator

www.juristforbundet.no/lonnskalkulator

Juristkontakt

Redaksjonen:

omg@jus.no

Mobil 482 48 352

Annonser:

perolav@07.no

Mobil 918 16 012

Jobbmarkedet

juristkontakt.no/Jobbmarked

Juristenes Utdanningscenter

jus.no

Sentraltbord 40 00 24 25

Kristian Augusts gate 9

0164 Oslo

Sentraltbord: 40 00 24 25

www.juristforbundet.no

juristforbundet-post@jus.no

Juristenes Fagdag «Rett og Politikk»

På Juristenes fagdag 9. desember løfter vi blikket og diskuterer viktige utviklingstrekk innen jussen!

Årets tema er «rett og politikk», der vi blant annet ser nærmere på forholdet mellom domstolen og lovgiver, og hvordan EØS-retten og internasjonale menneskerettigheter påvirker norsk rettsutvikling og rettsanvendelse.

Dato: 9. desember

Sted: Konferansesenteret Høyres Hus, Stortingsgata 20, Oslo

Pris for medlemmer: 1 950 NOK

Andre: 2 950 NOK

Påmelding har startet på www.jus.no

Påmeldingsfrist: 10. nov.

09:30	Velkommen og registrering	
10:00	Velkommen og faglig innledning ved kursleder Jan Fridthjof Bernt	Professor. dr juris, Jan Fridthjof Bernt, Universitetet i Bergen, Det juridiske fakultet
10:15	Høyesteretts rolle. Er og bør HR være en konstitusjonsdomstol? Et statsrettslig og komparativt perspektiv	Professor dr. juris, Eivind Smith, Universitetet i Oslo, Institutt for offentlig rett
11:00	Pause	
11:15	Rettsliggjøring og demokrati. Er jussen en trussel for politikken handlingsrom eller et nødvendig demokratisk styringsredskap?	Førsteamanuensis, Eli Feiring, Universitetet i Oslo, Institutt for helse og samfunn
12:00	Kommentar fra Jan Fridthjof Bernt	Professor. dr juris, Jan Fridthjof Bernt, Universitetet i Bergen, Det juridiske fakultet
12:15	Lunsj	
13:00	Musikalsk innslag	
13:15	Høyesterett og Den europeiske menneskerettsdomstol – Underinstans eller samtalepartner?	Forsker, Anine Kierulf, Universitetet i Oslo, Det juridiske fakultet
13:45	Pause	
14:00	Høyesterett og EØS-retten – Kildebruk og rolleforståelse	Professor, Halvard Haukeland Fredriksen, Universitetet i Bergen, Det juridiske fakultet
14:30	Pause	
14:45	Er domstolene viktige i kontrollen med forvaltningen? Hvis ikke: Hva er praktisk viktig?	Førsteamanuensis, Sunniva Cristina Bragdø-Ellenes, Universitetet i Agder, Kristiansand s
15:15	Pause	
15:30	Lovgiver og Høyesterett - samspill eller disharmoni?	Professor, Inge Lorange Backer, Universitetet i Oslo, Institutt for offentlig rett, Oslo
16:00	Pause	
16:15	Paneldebatt: Skillet mellom juss og politikk – Høyesteretts rolleforståelse og sammensetning	Professor Morten Kinander og advokat Frode Elgesem i samtale med Jan Fridthjof Bernt
17:00	Avsluttende kommentarer og oppsummering ved kursleder	
17:15	Pizza og mingling - sted annonseres senere	